LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs. Eßlingen/N., Breite Str. 6—6. Printer: Ungeheuer & Ulmer. Ludwigsburg, Körnerstr. 16. Published twice weekly. Circulation 11.000.

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 40 (384)
Ceturtd., 1950. g. 25. maijā
Iznāk trešdienās un sestdienās
Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: V. Lambergs, galvenā redaktora vietnieks M. Culītis. Redaktori A. Bolšteins, J. Jēkabsons, B. Kiselis, E. Raistera, L. Švarcs. Australijas redakcijas vad. A. Šmits (Lawley House Canberra, A. C. T., Australia). Redakcijas adrese: Esslingen/N. Breite Str. 6—6, telefons 1730

Vai krievu repatriācijas komisija slepkavojusi amerikāņu acu priekšā?

UZIETI CILVĒKU KAULI Cufenhauzenas nometnē

ŽURNĀLISTIEM LIEDZ IEEJU. — MEKLĒ BAIGO NOTIKUMU ACULIECINIEKUS

Štutgarte (ab). — Dažu Štutgartes vācu laikrakstu pirmdienas izdevumi un redakcijā saņemtā informācija vēstīja, ka Štutgartes priekšpilsētā Cufenhauzenā ukraiņu DP nometnes territorijā Grenadieru kazarmās uzieti pavirši apbērti cilvēku kauli. Izteiktas aizdomas, ka atradums ir ukraiņu bēgļu pēdējās atliekas, kuŗus 1945. g. nošāvusi un nometnē aprakusi krievu repatriācijas komisija, kas tajā laikā darbojusies Grenadieru kazarmās. Lai ziņas pārbaudītu un gūtu tuvāku informāciju par varbūtējiem krievu šausmu darbiem, kas pastrādāti amerikāņu okupācijas spēku acu priekšā, uz Cufenhauzenu devās Latvijas redakcijas pārstāvis.

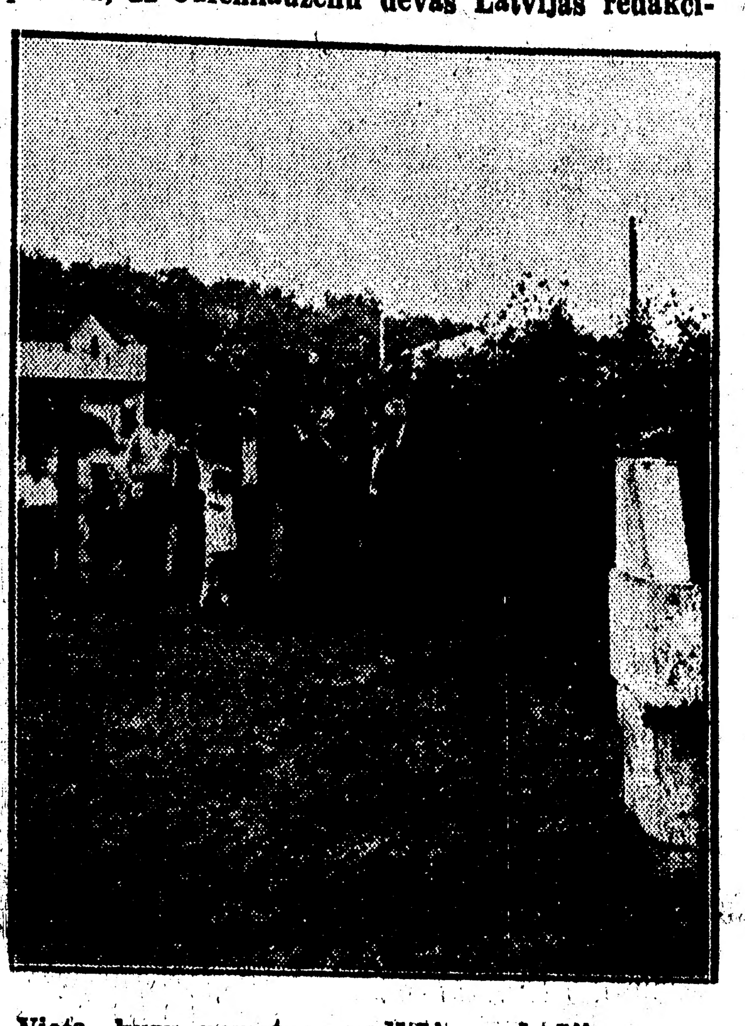

Vieta, kuru nometnes vadītājs apzīmējis par masu kapu (Foto Hartmans)

Vācu laikraksti informāciju par baigo atradumu un notikumiem, kas nometnē norisinājušies priekš pieciem gadiem, bija guvuši no tagadējā nometnes komandanta. Kad pie viņa griezās arī Latvijas līdzstrādnieks, komandants norādīja, ka pirmdienas rītā viņam IRO apakšapgabala direktors Mr. Gērs uz visstingrāko noliedzis sniegt par atradumu jebkādu informāciju presei, kā arī ielaist nometnē žurnālistus. Latvijas korespondents tad lūdza direktoru Mr. Gēru atļaut informēties par notikumiem, bet arī saņēma noraidījumu atbildi un norādījumu, ka vienīgās ziņas iespējams iegūt no amerikāņu pārvaldes preses informācijas daļas. Līdzīgi dir. Mr. Gērs bija aizliedzis ievākt informāciju arī amerikāņu ziņu aģentūras UP, franču AFP, vācu DPA un daudzu laikrakstu pārstāvjiem.

Pirmdienas priekšpusdienā IRO direktora birojs piedzīvojis īstu žurnālistu uzbrukumu gan personīgi, gan telefoniski.

Nometnes apskate un sarunas ar ukraiņu iemītniekiem tomēr arī Latvijas korespondentam deva pietiekami daudz pieturas punktu, lai iegūtu pārskatu par notikumiem, kas pēc vispusīgas izmeklēšanas, iespējams, var radīt jaunu Katinu.

Grenadieru kazarmās kopš 1945. g. pavasara ir ukraiņu nometne. Kaŗa laikā tur bija ieslodzīti krievu gūstekņi, no kuŗiem daļa kazarmās palikuši arī pēc amerikāņu ienākšanas. Aprīļa pirmajās dienās tur iekārtota repatriācijas nometne ukraiņiem, un tajā darbojusies krievu repatriācijas komisija ap 100 vīru sastāvā. Apm. 250 m radījā ap nometni bijusi aizliegta josla, kuŗā nav drīkstējusi ieiet neviena nepiederīga persona. Nometnē vēl tagad strādā centrālapkures kurinātājs vācietis O., kas darbā bijis jau repatriācijas komisijas laikā. Viņš zina stāstīt, ka maija sākumā krievi, viņam redzot, nošāvuši 6 vāciešus. Viņu pašu nākamajā dienā padomju repatriācijas komisija no nometnes izraidījusi, neļaujot no dzīvokļa paņemt nevienu mantu. O. pārliecināts, ka krievi šāvuši arī ukraiņus, kas atteikušies repatriēties, un nelaimīgie pavirši aprakti vairākās vietās nometnē. Reizē ar O. tur strādājis arī kāds cits vācietis, kam bijis uzdots nošautos aprakt. Nometni atstājot, krievi viņu paņēmuši līdzi, un tas tikai nesen atgriezies no Padomju savienības. O. tagad pūlas viņu atrast, lai iegūtu autentiskas ziņas par 1945. g. briesmu darbiem. Savu noslēpumu O. līdz pat pagājušai nedēļai nav izpaudis, jo baidījies no kāda cita darba biedra — komūnista atriebības. Tikai tad, kad tas no nometnes aizgājis, O. ziņojis iestādēm.

Nometnē vēl pirms vairākiem mēnešiem bijuši arī pāris ukraiņu, kas varējuši būt notikumu aculiecinieki, bet viņi, cik zināms, izceļojuši. Masu kaps, par ko pirmās ziņas sniedza vācu laikraksti un kas atrasts, rokot granti bērnu spēļu laukumam, pirmo reizi uziets nometnes nomaļā stūrī pirms jau apmēram divi gadiem, bet toreizējais nometnes vadītājs nezināmu iemeslu dēļ nav ziņojis par to uzraudzības iestādēm. Par baigo atradumu klusībā nesen pārliecinājušies arī vairāki nometnes iedzīvotāji. Tur uzlikts provizorisks akmens krusts un tālāka interese par to, ko zeme šeit slēpj, izbeigta.

Iedzīvotāji domā, ka nelaimīgo ukraiņu atliekas slēpj arī ugunsdzēsības baseins, kas atrodas nometnes vidū un no kuŗa kopš 1945. g. vairs nav izsūknēts ūdens. Apstagājot nometnes territoriju, Latvijas korespondents bez šķietamā masu kapa automašīnu novietnes laukuma stūrī arī citās vietās redzēja vairākus dzeloņstieplēm iežogotus laukumiņus, kur, pēc nometnes iemītnieku izteicieniem, apglabāti krievu nošautie ukraiņi.

Kaut kopš ziņojuma par masu kapu esamību nometnē, jau pagājušas vairākas dienas, lietas izmeklēšanu un aizdomīgo vietu atrakšanu vēl nav sākusi neviena oficiāla komisija. To izdarīšot tikai nākamajās dienās. Pirmdien gan nometnē bija ieradusies amerikāņu CID un CIC, kā arī amerikāņu okupācijas valdības pārstāvji, bet nelielus rakšanas darbus izdarījuši tikai kādā aizbērtā gaisa patvertnē. Taču tur nekā neatraduši, viņi darbus citās vietās nav turpinājuši.

Sevišķi lielu uzmanību šim gadījumam veltī vācu prese. Stuttgarter Zeitung sniedz starp citu arī sarunu ar vācu kārtības dienesta direktoru Vēberu. 1945. gada vasaras mēnešos, kad notikušas minētās slepkavības, Vēbers bijis Štutgartes policijas prezidents. Viņam nācies oficiālajās dienesta darīšanās iepazīties ar krievu Cufenhauzenas kazarmas vardarbībām. Policijas prezidents stāsta, ka 1945. g. jūnijā sešiem vācu zemniekiem krievi piespieduši nogādāt Cufenhauzenas ka-

(Turpinājums 10. lpp.).

Mekkerana likumprojekta pieņemšana praktiski apdraudētu katru DP iecelotāju

Ņujorka (Lk). — New York Times ievietojis lasītāja vēstuli, kas asi vēršas pret senātora Mekkerana izstrādāto jauno imigrācijas un naturālizācijas likumprojektu. Vēstules autors saka, ka ar šo projektu Mekkerans cenšoties panākt to, kas viņam neizdevās, sabotējot DP likuma papildinājuma pieņemšanu. Ja Mekkerana projekts kļūtu par likumu, tad gandrīz katrs ieceļotājs ASV dzīvotu pastāvīgos draudos, ka viņu atkal varētu izraidīt. Bez tam gandrīz neiespējama kļūtu bēgļu ieceļošana turpmāk.

Mekkerana projekts, kas ietverts 248 lappusēs, vispirms aizkavēšot jaunu ieceļotāju iekļūšanu ASV ar tiem pašiem paņēmieniem, ko Mekkerans nesekmīgi centās uzspiest DP ieceļošanas likumam, proti, piešķirot kvotes tādām grupām, kas praktiski likumu nevar izmantot. Vēl bīstamāka esot projekta otra daļa, kas paredz ne tikai daudz stingrākas ieceļošanas kandidātu pārbaudes nekā līdz šim, bet arī satur noteikumu, ka ieceļotājus, kas jau ir ASV, var no jauna izraidīt par ASV likumu pārkāpšanu; pārkāpumu sarakstā ieskaitīti arī tādi sīki nodarījumi, kā, piemēram, satiksmes noteikumu neievērošana, kā arī pārkāpumi, ko ieceļotājs izdarījis pret kādas citas valsts likumiem. Pēdējais noteikums ir pirmreizīgs visā starptautiskā likumdošanā, jo bēgļu patvēruma tiesības līdz šim viemēr dibinājušās uz to, ka viņus par citā valstī izdarītiem noziegumiem var izraidīt tikai tad, ja noziegumus par tādiem atzīst arī tās valsts likumi, kur bēgļi patvērušies.

Tālāk Mekkerana projekts paredz, ka iebraucējus var izraidīt arī tad, ja viņi „ar nolūku strādā tādu maizes darbu, kurā nodarbošanās trūkst ASV pilsoņiem“, izņemot gadījumus, ja ieceļotājs pieder kādai īpašai priekšrocību kategorijai. Tālāk projekts paredz izraidīšanu arī par to, ja ieceļotājs „pievienojies vai izteicis vēlēšanos pievienoties vai ticamā kārtā varētu gatavoties pievienoties kādai organizācijai, ko jebkad vadījuši komūnisti“. Vēstules autors piebilst, ka šī noteikuma pietiktu, lai izraidītu no ASV, piemēram, kādreizējo Polijas ministru prezidentu Mikolaičiku, kas neapšaubāmi kādu laiku sadarbojies ar komūnistiem.

Blakus visam minētajam, Mekkerana projekts vēl paredzot, ka visos iepriekšējos gadījumos ieceļotājs „uzskatāms par vainīgu, kamēr nav pierādīts pretējais“. Tas nozīmē, ka pietiktu ar denunciāciju, lai katru ieceļotāju, kas vēl nav ieguvis ASV pavalstniecību, nekavējoties nogādātu uz Elisas salu vai kādu citu karantīnes vietu un turētu viņu tur tik ilgi, „kamēr pierādītos pretējais“, kas šādos apstākļos būtu gandrīz neiespējami, ja apsūdzētajam nebūtu iespaidīgu draugu.

Paziņojums Latvijas abonentiem un veikala klientiem

Eslingenas latviešu kolonijai likvidējoties, LCK apgāds Latvija ar laikrakstu pārceļas uz Švābu Gmindi. Ievērojot apgāda un darbinieku pārcelšanu, kā arī spiestuves maiņu, nākamais Latvijas numurs iznāks ceturtdien, 1. jūnijā, jaunajā spiestuvē. Pēc tam laikraksts iznāks līdzšinējā kārtībā — trešdienās un sestdienās.

Latvijas apgāda un redakcijas jaunā adrese: (14a) Schwäbisch Gmünd, DP Camp Artillerie-Kaserne, uz kurieni lūdzam turpmāk adresēt visu korespondenci un naudas pārvedumus.

LCK UN LNP INFORMĀCIJAS NOZARE UN ĀRĒJĀS INFORMĀCIJAS FONDS,

sākot ar 24. maiju, atradīsies Švābu Gmindē. Adrese: (14a) Schwäbisch-Gmünd, DP Camp Artillerie-Kaserne

Biskajas līcī sākušies lieli flotes manevri

Satraukums Londonā par padomju kuģu parādīšanos Lamanšā

Londona (D). — Pirmdien Biskajas līcī sākās Lielbritānijas, Francijas, Holandes un Beļģijas flotes manevri. Britu Home Fleet (mājas flote) uz Francijas piekrasti izbrauca jau svētdienas pievakarē. Publicējot šo informāciju, BBC piebilst, ka šie manevri notiek Eiropas ūnijas ietvaros, un ka līdzīga Briseles pakta signatārvalstu kuģu satikšanās, lai veiktu kopīgus uzdevumus, bijusi arī pagājušā gadā.

Lielu satraukumu Londonā radījusi informācija, ka Lamanšas kanālī parādījušies Padomju savienības kuģi. Pirmā ziņa britu galvaspilsētu aizsniedza pagājušo otrdien. Doveras krasta aizsardzības iestādes pamanīja, ka ļoti tuvu gar britu territoriālajiem ūdeņiem aizpeld septiņi krievu zvejas kuģi. Londonā sāka klīst baumas, ka tie patiesībā ir nomaskoti traleri, kas apgādāti ļoti moderniem mērīšanas instrumentiem un radāra ierīcēm. Pēc pāris dienām minētajiem septiņiem kuģiem pievienojās vēl 23, ko pavadīja tvaikonis Tambov. Sestdien visa padomju flotile noenkurojās pretī Felmusai. Lai nomierinātu satrauktos londoniešu prātus, britu admirālitātes pirmais lords Frēzers paskaidroja, ka pēc viņa domām padomju kuģi atrodas parastajā braucienā no Ziemeļjūras uz Melno jūru. Kāds cits admirālitātes pārstāvis tomēr piebilst: „Mēs vispār nezinām, uz kurieni tie īstenībā dodas.“

Flotes aprindās valda uzskats, ka britu iestādes nekā nevarētu darīt, ja krievu „zvejas kuģi“ pēkšņi iznirtu tai vietā, kur pirmdien sākās flotes manevri. Vairāki Londonas laikraksti piebilst, ka līdzīgs gadījums norisinājās arī Karaibu jūrā amerikāņu flotes manevru laikā. Kad britu muitas ierēdņi ieradās uz Tambova, kapteinis paskaidroja, ka flotile dodas „uz zardiņu zveju“ Melnajā jūrā. Interesanti piezīmēt, ka tas ir pirmais gadījums kopš kaŗa beigām, kad Lamanšas kanālī parādās padomju kuģi.

Lielbritānija būvēs turbobumbvežus

Londona (E). — Lielbritānija jau tuvākā nākotnē sāks būvēt turbo bumbvežus, ziņo BBC. Tie varēs lidot 3000 km tālu un pēc tam bez nolaišanās atkal atgriezties savās bazēs. Jaunie turbo bumbveži sniedzamības ziņā būs līdzvērtīgi amerikāņu supercietokšņiem B 29.

Pāvests svētī latviešu tautu

9. maijā pāvests Pijs XII Vatikānā pieņēma latviešu svētceļniekus, kas prāv. K. Viļņa vadībā bija ieradušies no Zviedrijas. Prāv. Vilnis pāvestam pasniedza Zviedrijas latviešu dāvanu — Niklāva Strunkes gleznu Via dolorosa (Sāpju ceļš) un latīņu valodā teica uzrunu. To noklausījies, pāvests angliski atbildēja: „Man sāp sirds, domājot par latviešu tautas likteni. Lūgsimies un ticēsim labākiem laikiem. Svētījam klātesošos, jūsu brāļus, māsas un visu tautu, kas iet ciešanu ceļu.“ Tad pāvests sasveicinājās ar citiem Skandinavijas svētceļniekiem un vēlreiz atgriezās pie latviešiem, izsaukdamies: „Ai, latvieši, mēs jūs saprotam!“

Dace vadīs 50.000 bērnu delegāciju

Ņujorka (Lk). — 150.000. DP ieceļotāja ASV — 12 g. v. latviete Dace Epermane aizpagājušajā svētdienā izkāpa Ņujorkas ostā.

Pēc tam viņa tūdaļ ar māti devās uz Vašingtonu, kur paredzams, vadīs 50.000 amerikāņu bērnu delegāciju pie prezidenta Trūmena Baltajā namā. Pirms izbraukšanas uz galvaspilsētu Dace apmeklēja Ņujorkas WCBS televīzijas raidītāju. Meitenes tēvs un brālis devās pie sava galvotāja uz 180.000 akru lielo farmu Perijā pie Ņujorkas.

Bēgļu problēma ir vēl bīstamāka par atombumbu

Ženēvā (D). — Sestdien Ženēvas raidītājā teiktajā runā IRO ģenerāldirektors Donalds Kingslejs paskaidroja, ka „bēgļu problēma ir tikpat eksplozīva un daudzējādā ziņā vēl bīstamāka par atombumbu.“ Tā ir ne vien humāns un saimniecisks, bet arī politisks ierocis. Pēc Kingsleja domām, visā pasaulē pašreiz ir 30—60 milj. bēgļu, no kuŗiem Vācijā vien dzīvo 8,5 miljoni. Pie tam rietumos ierodas aizvien jauni bēgļi, ko vācieši uzskata par nevēlamu elementu un ar kuŗiem viņi, droši vien, apiesies tā, ka šis apstāklis var apdraudēt Eiropas un pasaules mieru. Lai neitrālizētu šīs briesmas, Kingslejs prasīja drīzu tā darba turpināšanu, ko sākusi IRO. Ar starptautisku iejaukšanos vajadzētu panākt, lai visi legālie bēgļi baudītu cilvēka tiesības, pie kuŗām pieder patvērums, brīva kustība un darbs.

Ogļraktuvju eksplozijā Gelzenkirchenā nogalināts 71 strādnieks

MUNICIJAS EKSPLOZIJA ASV

Gelzenkirchena (D). — Sestdienas rītā īsi pirms pulksten pus deviņiem Dalbušas sabiedrības ogļraktuvēs Gelzenkirchenā notika smaga eksplozija. Glābšanas komandas, kas darbojās līdz svētdienas priekšpusdienai, no nelaimes piemeklētās šachtas izveda 54 līķus un 42 smagi ievainotos. Līdz redakcijas slēgšanai 18 no smagi ievainotajiem miruši. Katastrofas iemesli pagaidām vēl nav noskaidroti, bet speciālisti domā, ka to radījušas izplūdušās gāzes, kuŗām eksplodējot izcēlies ugunsgrēks. Nelaimīgo upuŗu piederīgie saņem telegrammas un līdzjūtības apliecinājumus no visas Vācijas. Bonnas valdība katastrofā cietušām ģimenēm piešķīrusi 100 000 marku.

Smaga eksplozija notikusi arī Sausembojas ostā, kas atrodas apmēram 50 km no Ņujorkas. Vēl nenoskaidrotu iemeslu dēļ uzsprāgusi gaisā municija, kas atradās uz četriem velkoņiem. 30 cilvēku pazuduši bez vēsts, bet 300 ievainoti stikla šķembām, jo pilsētā eksplozija iznīcinājusi gandrīz visus logus. Sausembojā izsludināts aplenkuma stāvoklis. Pie sapostītajiem namiem dežūrē kaŗaspēks, bet uz visiem ceļiem policija, kas aptur ziņkārīgo barus. BBC ziņo, ka vairākas jaunas eksplozijas notikušas arī pirmdien.

Šarleroa ogļraktuves katastrofā latvieši nav cietuši

Latvijas redakcija saņēmusi informāciju no vairākiem tautiešiem, kas strādā beļģu ogļraktuvēs Šarleroa tuvumā, kur, kā agrāk jau ziņots, 11. maijā notika smaga eksplozija, prasot 38 ogļraču dzīvības. Laimīgā kārtā neviens no apm. 100 latviešu ogļračiem, kas strādā šais raktuvēs, katastrofā nav cietis. 15 latvieši nodarbināti tieši tajā šachtā, kur notika eksplozija, bet nelaimes dienā visi viņi bijuši brīvajā maiņā. Upuŗu vidū lielākā daļa ir beļģu, itāļu un poļu. Sevišķi smagi piemeklēta kāda beļģu ģimene — trīs tās locekļi katastrofā nogalināti. Par matu no nāves izglābies kāds igaunis, kas strādājis sprādziena vietā, bet 10 minūtes pirms eksplozijas aizsūtīts citur.

LATVIJA

Nr. 40 (384) 1950. g. 25. maijā

Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas

Arodbiedrības un mēs

Sava kreisā novirziena dēļ arodbiedrības Latvijā nebija populāras. Svešās okupācijas varas izlietoja tās par savu režīmu uzspodrinātajām un strādnieku izspiegošanas organiem. Tādēļ vēl arvien pret arodbiedrībām ik uz soļa vērojami aizspriedumi.

Dzīvojot rietumu demokratiju paspārnē, šie aizspriedumi tomēr nav attaisnojami. Ir taisnība, ka dažās zemēs komūnistu iespaids arodkustībā vēl joprojām spēcīgs. Laiku pa laikam Maskava, izmantojot to, izraisa politiskus streikus, kam nav ne mazākā sakara ar darba apstākļu uzlabojumiem un sociālām tiesībām. Tieši šis apstāklis pag. gada beigās noveda pie jaunas starptautiskas arodsavienības dibināšanas, kas pilnīgi atraisījusies no komūnistu diktāta. Šis ir viens no redzamākajiem politiskiem notikumiem pēdējos mēnešos. Simpatiska ir šīs Londonā dibinātās Starptautiskās arodsavienības labvēlīgā nostāja baltiešu trimdinieku taisnīgo prasību lietā.

Mūsu stāvoklis trimdā bez tam pēdējā laikā aizķēris gluži praktiskus darba tiesību jautājumus, kas nav atrisināmi bez arodbiedrību piedalīšanās. Kamēr esam atradušies ārpus arodbiedrībām, no viņu puses pret mums dažkārt vērsušies tanīs apvienoto biedru šauri arodnieciskie iebildumi. Strādātāju attiecībās Vācijā arī daudz kas bija līdz šim nenoskaidrots.

Ar DP pārstāvju lēmumu 1949. g. 16. dec. Mitenvaldē par nodarbināto DP iestāšanos vācu arodbiedrībā ievadīts jauns kurss. Par piemērotāko atzīta vācu arodbiedrība publiskiem pakalpojumiem, transportam un satiksmei (Gewerkschaft Offentliche Dienste, Transport und Verkehr). Šīs arodbiedrības vadībā nav neviena komūnista. Tā ir tikko minētās Starptautiskās arodsavienības locekle, kur apvienotas t. s. brīvās arodbiedrības.

Iestājoties par biedru minētajā vācu arodbiedrībā, katrs tās loceklis kļūst par dalībnieku Starptautiskajā arodsavienībā, pie kuras pieder Savienoto valstu, Kanadas, Austrālijas, Anglijas, Zviedrijas un daudzu citu zemju arodbiedrības. Praktiski tas dod lielas priekšrocības, jo ikviens, kas bijis biedrs kādā vācu arodbiedrībā ilgāk par trim mēnešiem, savukārt var bez grūtībām iekļūt kādā amerikāņu vai citā demokratiskā arodbiedrībā. Turpretim par tiem mūsu tautiešiem, kas nokļuvuši Sav. valstīs, nebūdami jau agrāk kādas arodbiedrības biedri, zināms, ka tiem uzņemšana amerikāņu arodbiedrībās apgrūtināta; un tas nozīmē sliktākus darba noteikumus un atalgojumu. Tautieši, kas izceļo, šo apstākli līdz šim pārāk maz ievērojuši. Bet arī palicējiem Vācijā vajadzētu apzināties, ka bez vācu arodbiedrības tiem nāksies nesalīdzināmi grūtāk iekļauties vācu saimniecībā.

Pieredze rāda, ka liela daļa DP vēl nemaz neapzinās iespēju iestāties vācu arodbiedrībā, kā arī ir neskaidrībā par priekšrocībām, ko tas dod. Lai gan DP iekļaušana vācu arodkustībā vēl ir sākuma stadijā, jāpaskaidro, ka vācu arodbiedrībai, kur apvienoti DP, jau šai laikā ir izdevies dažās vācu zemēs uzlabot IRO iestāžu darbinieku algas, kā arī aizstāvēt tos darba konfliktu gadījumos. Šo jautājumu kārtošanā pieaicināti arī IRO pārstāvji, kas pats par sevi rada labākas iespējas konfliktu labvēlīgākam izkārtojumam. Turklāt arodbiedrību biedri zināmos gadījumos saņem dažādus atvieglojumus.

Bez gluži materiālām ieguvumiem, arodbiedrībām ir vēl kāda īpaša nozīme, ko mēs, sarkanā terrora vajātie ļaudis, nedrīkstētu atstāt neievērotu. Tā ir arodkustības visnozīmīgākā politiskā loma. Arodbiedrības ir pateicīgākā vieta, kur varam atsegt boļševisma īsto seju un tā ieroču nolūkus sabiedrības jebkurā un sevišķi darba ļaužu eksistences sagraušanā. Nekur citur nevaram tik labi kā še iekļaudēt tos maldus un aplamības, kādi dzīvo to zemju strādniekos, kas padomju iekārtu nav redzējuši vaigu vaigā. Tiem mēs varam dot skaidrību, jo, lūk, mēs esam aculiecinieki. Vai mēs esam līdz šim padomājuši, cik tas ir svarīgs un nozīmīgs uzdevums, kas mums darāms, brīvības un cilvēku mīlestības labā? Mēs gan redzam no neskaitāmiem piemēriem Maskavas neizsīkstošo nolūku nesaudzīgā cīņā austrumu imperiālismam, un defensīvu cīņu pret to tikai nenovēršami.

Mums, latviešiem un citu apspiesto tautu piederīgiem, jāraida ne vien nepārtraukti SOS saucieni citu zemju valdībām un sabiedriskai domai, bet reizē jāpāriet uzbrukumā tur, kur ienaidnieka pozicijas varam iedragāt visstiprāk. Mums jāiet cīnītāju priekšējās rindās, aicinot visu zemju darba ļaudis apvienoties cīņai pret Maskavu un 3 internacionālei.

Ad. Šilde

Vienības kustība jāizplata pāri okeāniem

LLV delegātu konference Hamburgā

Latviešu un lietuviešu vienības delegātu konferencē 14. maijā Hamburgā piedalījās ne vien pārstāvji gandrīz no visām Vācijas nodaļām, bet arī prāvs skaits viesu. Konferenci atklāja LLV priekšnieks mag. hist. J. Bračs un apsveica lietuvju atbrīvošanas kustības un igauņu pārstāvji, uzsverot vienības kustības lielo nozīmi Baltijas tautu atbrīvošanas cīņā un nosaucot LLV par pirmo reālo soli uz īstu sadarbību. Centrālās valdes ziņojumā noskaidrojās, ka nometņu pārcelšanas un likvidēšanas dēļ gan likvidējušās dažas nodaļas bet palikušās vēl rosīgi turpina darboties. Stabilas ir nodaļas Anglijā, nesen nodibinājušies pirmā nodaļa Kanadā, bet tādas top ASV un Austrālijā.

Apspriežot turpmākās darbības plānu, konference nolēma, ka nākotnē visus svarīgākos jautājumus izlems sarakstīšanās ceļā, jo nav paredzams, ka tuvākajos gados vispār varēs sanākt LLV augstākā instance — delegātu konference. Nolēma, ka LLV centrs arī turpmāk paliks Eiropā, kur darbosies centrālā valde ar 5 locekļiem, bet pārējie 4 locekļi ASV kā centrālās valdes delegācija, paturot zināmu patstāvību. Eiropā paliks arī centrālā revīzijas komisija un goda tiesa. Amerikas kontinenta centrs paredzams Klīvlendā, Austrālijas — Melburnā, kur jau atrodas centrālās valdes pārstāvji. Idejiskā plāksnē pastiprināti jāturpina vienības idejas izplatīšana plašākās aprindās, kas līdz šim veicies ar labiem rezultātiem. Jāpaplašina un jānostabilizē sakari ar abu tautu presi, sevišķi aizjūrā, jo turpmāk galvenā darbība jāpārnes tieši uz turieni.

Par LLV priekšnieku vienbalsīgi ievēlēja līdzšinējo — J. Braču, galvenās valdes Eiropas centrā — Mazās Lietuvas padomes priekšsēdi E. Simonaiti, Šlēzvigas-Holšteinas un Lejassaksijas apgabalu lietuviešu pārstāvi Pr. Zundi, filologu N. Namnieku un stud. iur. D. Maikovski; Amerikas delegācijā — Dr. ing. A. Nasviti, plkv. A. Maceli, rakstniekus O. Liepiņu un Em. Skujenieku; centrālajā revīzijas komisijā — dir. J. Glemžu, A. Traumani un A. Ķīviti; goda tiesā — inž. Spr. Paegli, inž. Ž. Pērkonu un lituānistu A. Mažuli. (LLV/PB)

Vasarsvētkos Fišbachas kapos iesvētīs pieminekli mirušajiem latviešiem

Otros Vasarsvētkos, 29. maijā pl. 14, archibīskaps prof Dr. T. Grīnbergs Fišbachas ciema kapsētā iesvētīs trimdā mirušo Valkas un Fišbachas nometņu latviešu piemiņai celto pieminekli, kas veidots pēc arch. A. Damrozes projekta. Iesvētē bez archibīskapa piedalīsies arī latviešu un vācu mācītāji, mirušo piederīgie, draudžu un nometņu pārstāvji, Fišbachas ciema pārvalde un viesi.

Vairākkārtējo nometņu pārvietošanu dēļ nav zināmas Fišbachas ciema kapsētā apbedīto tautiešu piederīgo adreses, tādēļ visiem nav iespējams nosūtīt īpašus ielūgumus. Pieminekļa celšanas komisija lūdz nometņu komitejas noorganizēt lētāku ceļojumu grupas tiem tautiešiem, kas vēlētos piedalīties pieminekļa iesvētē. Vilcieni iesvētes dienā no Nirnbergas galvenās stacijas uz Fišbachu aties: virzienā uz Neumarktu pl. 12,21, uz Altdorfu pl. 12,45, uz Vendelšteinu pl. 13,01 un pieturēs Fišbachā, 2. pieturā no Nirnbergas, kur pretī būs automašīnas, kas viesus aizvedīs uz iesvētes vietu.

Pieminekļa celšanas techniskā komisija norāda, ka pieminekļa celšanu nobeigt ātrāk aizkavējušas daudzas grūtības, kas parastas šajos apstākļos un tik lielu darbu veicot, bet tās ar vislielāko piepūli tomēr pārvarētas.

Pirmās nedēļas vācu skolā

Pinebergas DP nometnes iedzīvotāji jau apmēram pirms mēneša saņēma vācu personības dokumentus. No tās dienas nometnē arī vairs nedarbojas latviešu skola, bet tās vietā ir vācu skola, kur kopā mācās latviešu, lietuviešu un igauņu bērni. Vismazākie, kas vēl nemaz neprot vāciski, iedalīti atsevišķā grupā, kur viņiem māca tikai valodu. Skolā strādā trīs vācu skolotāji, kas visi ir kristīgi paidagogi, labprāt uzklausa vecāku domas un visos jautājumos izrāda pretimnākšanu. Ar audzēkņiem skolotāji nodibinājuši draudzīgas attiecības. Zemākajās klasēs dienā ir tikai trīs stundas, pa 30 minūtes katrā. Vācu valodu māca no bilžu grāmatām, no kurām kāda — Neue Fibel iespiesta Hanoverā 1792. g., un sekmes ir labas. Vecākajās klasēs vērību velti vācu un angļu valodai un matemātikai.

Paredzams, ka drīzumā pieņems arī latviešu skolotāju, lai darbs labāk sekmētos tiem audzēkņiem, kas vāciski nemaz nesaprot.

J. S.

Lietiskas piezīmes par Ventorfu

Britu joslas izceļotāju uz ASV zināšanai par Ventorfu gribētos informēt, ka nometnēs mantu sadalīšanai pa kastēm sevišķa vērība nebūtu jāvelti, jo transitnometnē diezgan laika to pārkārtošanai un pārsaiņošanai. Tāpat no kastēm mantas var pārvietot rokas bagāžā un otrādi. Līdzi no pamatnometnēm gan jāņem trauki ēdienam, segas un gultas veļa. Mantu saraksti gatavā veidā pamatnometnēs nav jāsagatavo, jo tos uz īpašām veidlapām var izgatavot uz vietas. Derīgs gan kastēs ievietoto mantu provizorisks saraksts. Īpašs saraksts vajadzīgs grāmatām, atzīmējot katrai autoru, nosaukumu, valodu un satura raksturu (romāns, skolas grāmata, vēsture, technika utt.).

Ventorfā kastes izkrauj bagāžas šķūnī, bet tās var arī ņemt līdzi uz dzīvojamām telpām. Bagāžas noliktava tomēr pieejama brīvi parastā laikā. Ja kastes dzelzceļa transportā sabojājušās, tās var nopirkt uz vietas par 30—35 DM gabalā. Paredzams, ka drīzumā tās varēs iegūt arī par lētāku maksu.

Lielajā bagāžā katrai ģimenei parasti dod 4 vietas, bet piekto var izprasīt grāmatu kastei. Ar zināmām grūtībām var izkaulēt arī iespēju nodot papildu saiņus vai kastes. Uzrakstus kastēm ieteicams izdarīt tikai Ventorfā. Ja to nevar veikt paši, īpaši uzņēmēji to izdara uz vietas, pie kam atlīdzība ir 50 fen. par katru kasti. Rokas bagāžā parasti katrs izceļotājs var ņemt līdzi vienu koferi. Bez tam var būt arī mugursoma. Ventorfā var izdarīt arī kastu apstīpošanu.

Kam redzami fiziski trūkumi, der padomāt, vai vispār vērts braukt uz transitcentru. Medicīniskās pārbaudes parasti veic pāris dienās, ja nekas neaizķeras. Tiem, kas šaubās par plaušām, der plaušu uzņēmums, bet kas nav vecāks par 1 gadu.

M. Tamušs

Čīle varēs iecelot vēl 2000 DP

Čīles valdība apsolījusi šovasar uzņemt vēl 2000 DP, paziņojis IRO ģenerāldirektors Donalds Kingslejs. 20. maijā Ženevā ieradusies Čīles 3 vīru komisija, kas paredzējusi izvēlēties ieceļotājus Austrijas un Italijas nometnēs, bet, iespējams, ieradīsies arī Vācijā. Čīles valdība vēlas kvalificētus un nekvalificētus strādniekus, kā vieniniekus, tā ģimenes bez un ar bērniem. No arodpratējiem sevišķi vēlami mechaniķi, elektriķi, konstruktori, skārdnieki, raktuvju strādnieki, tirdzniecības speciālisti un pienotavu un siera speciālisti, kā arī mājkalpotāji. Līdz šim Čīle uzņēmusi 3695 bēgļus, no kuriem lielākā tiesa jugoslavu, poļu un ungāru.

ANGLIJA UZŅEMS 2000 VECOS UN DARBA NESPĒJĪGOS DP

Latvijas 35. numurā jau ziņojām, ka Anglija vēlas uzņemt vēl 2000 DP no Vācijas un Austrijas IRO nometnēm. Tagad tuvāk noskaidrojies, ka šo 2000 cilvēku kvoti sastādīs vecie un darba nespējīgie DP, kas pieder ts. neizvietojamo kategorijai un par kuru uzņemšanu un uzturēšanu Anglijā galvos viņu draugi, radi, atsevišķas privātpersonas un labdarības organizācijas. Anglijas iekšlietu ministrija sazinā ar IRO un angļu labdarības organizācijām patlaban izstrādā schēmu, pēc kuras notiks šo 2000 personu ieceļošana. Tā paredz, ka pirmie varēs iebraukt tie darba nespējīgie DP, par kuriem galvos radinieki.

Arī Briselē iekārtos latviešu māju

Latvijas Sarkanais Krusts Beļģijā aprīlī nosūtījis uz Vāciju sadalei tautiešiem 30 kastes ar drēbēm, apaviem un pārtiku. Atsevišķi saiņi nosūtīti četrām trūcīgām ģimenēm. Atvēlēti 1660 beļģu franki Gautingas tbc sanatorijas latviešu slimniekiem ārstniecības līdzekļu iegādei. No Šveices kā ziedojums saņemti medikamenti, ko pēc vajadzīgo muitas formālitāšu nokārtošanas arī nosūtīs uz Vāciju.

LSKB nolēmis šovasar īstenot nodomu par latviešu mājas ierīkošanu Briselē kurā novietotos LSKB birojs un noliktava, ārsta kabinets, kluba telpas ar nelielu restorānu, lasītavu, grāmatu galdu un viesistabas no provinces iebraukušo tautiešu pārnakšņošanai. Līdzekļus vāks ar ziedojumu sarakstiem. Jau pirms šo sarakstu izsniegšanas iemaksāti pirmie ziedojumi, un uz 1. maiju mājas fondā bija 728,85 fr.

Kāds darbam ziedots mūžs

AICINĀJUMS OSKARA SIKTARA PIEMIŅAI

No latviešu saimes šķīries Oskars Siktars — sabiedrisks darbinieks, jurists, žurnālists, latviešu zemnieks. Ja atmiņa neviļ, Siktaru pirmo reizi satiku 1932. gada rudenī Latviešu zemnieku savienības Rīgas nodaļas akadēmiskā sekcijā. Toreiz viņš bija vēl students, bet jau aktīvi piedalījās sabiedriski politiskā dzīvē, lai strādātu latviešu zemnieka rītdienai. Jau toreiz Siktars bija arī žurnālists, rakstīdams Brīvā Zemē par aktuāliem zemnieku, sevišķi lauku jaunatnes jautājumiem. Domu skaidrība, apsvērta rīcība viņu izvadīja cauri studentu dienām līdz Latvijas universitātes tieslietu maģistra diplomam. Sākās atbildīgs darbs Latvijas valsts iestādēs un visbeidzot advokātūrā. Ja arī ne profesionāli, tad sirdī arvien Siktars palika uzticīgs savai jaunības dienu mīlestībai — žurnālistikai.

Tad nāca Latvijas traģēdija. Bēgļu gaitas Siktaru aizveda Austrijā, kur tagad apstājusies viņa sirds, Latvijas debesis, laukus un pilsētas vēlreiz neredzējušam. Austrijā darbīgo tautieti redzam atkal sabiedriskā darbā. Sākumā Austrijas apgabala latviešu komitejas priekšsēdis, tad LCK loceklis Austrijā, „Baltiešu Ziņas Austrijā" redaktors. Viņa sabiedriskais takts, māka un darba griba vienoja latviešus Austrijā, kur visu trimdas laiku nav bijis ne partiju, ne strāvu, ne strāvojumu. Un nav latvieša Austrijā, kam tieši vai netieši Siktara roka un sirds nebūtu palīdzējusi. Šai darbības posmā Oskaram Siktaram, rūpējoties par latviešu bēgļiem Austrijā, cieša sastrādāšana iznāca ar Jūliju Feldmani, toreizējo latviešu pilnvaroto pie IRO, tagadējo sūtni Vašingtonā.

„Siktars bija nosvērts, kluss darba vīrs," kopējo darba posmu atceroties, saka sūtnis Feldmanis, „viņš bija īsts latvietis."

Bet nu viņa vairs nav. Cīnītājs palika kaujas laukā, jo rūpes par citiem bija arī tās, kas Siktara paša mūža gājumu saīsināja. Viņa darba sniegumu cildinot, lai atvieglotu trimdas gājumu viņa slimajai dzīves biedrei un meitām, no kurām viena šogad ieiet devītā, otra tikai septītā dzīves vasarā, kā arī lai Zalcburgas kapsētā kāds uzraksts varētu liecināt, ka tur palika kāds cilvēks, kas savu mūžu ziedojis tautai un tēvzemei, gribētos mīļi aicināt latviešus no Austrijas, kas tagad mīt citās zemēs, studiju biedrus, darba biedrus trimdā un Latvijā, rustikāņus, Siktara draugus un paziņas, — atcerēties Siktara ģimeni Austrijā. Viņš ar savu darbu to ir nopelnījis.

Ev. Freivalds.

PRASA PAPILDUS GALVOJUMUS

VENTORFAS emigrācijas nometnē izceļotājiem uz ASV pēdējās nedēļās bieži pieprasa papildus galvojumus, ja kāds ģimenes loceklis ir vecāks par 60 g. vai zaudējis 50 proc. un vairāk darba spēju. Par samazinātām darba spējām uzskata arī gadījumus, ja izceļotājam ir augsts asins spiediens. Papildus galvojumam jābūt garantijai 1000 dol. apmērā, un par šiem galvojumiem sevišķi jāpadomā tām ģimenēm, kurām bez minētajiem ir arī mazgadīgi bērni vai citi ar ierobežotām darba spējām. Pretēji dzirdētajiem norādījumiem, ka galvojumu maiņu resp. pārrakstīšanos uz otru galvojumu devēju izceļotāju dokumentos vairs nepielaidīs, Ventorfas transitnometnē pārrakstīšanu tomēr var izdarīt, ja otrs galvojums nometnē jau pienācis. Jārēķinās vienīgi, ka šādos gadījumos par 7—12 dienām aizkavējas izsaukšana uz izceļošanas pārbaudēm. Pārrakstīšanu izkārto Ventorfā esošās baznīcas organizācijas.

Nometņu dzīve

NO PINEBERGAS nometnes uz ASV devies Dr. K. Ādamsons, kas dzimtenē vairākus gadus vadīja Rīgas 1. pilsētas slimnīcu. Vācijā blakus ārsta darbam bija arī skolotājs, bet Baltijas universitātes pastāvēšanas laikā tās mācības spēks. Medicīnu par savu darba lauku izvēlējušies visi prāvās Ādamsonu ģimenes locekļi: ārste ir arī Ādamsona kundze, divi dēli un divas meitas studē medicīnu Vācijas universitātēs, bet viena meita Beļģijā. Tātad septiņi ārsti vienā ģimenē!

LINGENĀ, Emsas upes krastā, apmēram 20 km no Holandes robežas jugoslavu un igauņu nometnēs mīt arī neliels skaits latviešu, lielāko tiesu sardžu un darba vīru ģimenes. Šajās nomales nometnēs, kur dzīve klusa un mierīga, tautieši kopā ar igauņiem plaši atzīmēja ģimenes dienu, kurā sirsnīgi izpaudās abu tautu tuvināšanās.

APZOG DZĪVOKĻUS ESLINGENAS NOMETNĒ

21. maijā kāda Eslingenas nometnes iedzīvotāja savās nama kāpnēs novērojusi aizdomīgu svešu vīrieti, par ko ziņoja nometnes policijai. Policija svešo panāca Štutgartes ielas 26. pagrabā un pēc viņa pretošanās noskaidroja, ka tas ir 27 g. v. vācietis H. G Tajā pašā pagrabā, kur G. apcietināja, policija atrada zem akmens paslēptu kabatas pulksteni, 2 rokas pulksteņus un 1 šķiltavu, kas tās pašas dienas pusdienas laikā nozagti latvieša U. dzīvoklī Tannenberga ielā 4. Vēlāk tajā pašā pagrabā vēl atrada 3 mūķizeŗus. Pieņem, ka G. 17., 19 un 20. maijā ielauzies un apzadzis vēl vairāku citu latviešu, to vidū arī nometnes administrātora A. Bērziņa dzīvokli. Apcietinātais par vainīgu neatzīstas, un viņš nodots vācu kriminālpolicijai, kas turpina izmeklēšanu.

VĒSTULES REDAKCIJAI

PASAULEI VIŅU NEVAJAG

Kļuvis zināms, ka pulkvedim A. Kripēnam atņemts DP statuss un līdz ar to viss morālais un materiālais atbalsts, kas ar to saistīts. Varētu likties, ka brīvajā pasaulē taisni tagad nepieciešams ikviens cīnītājs, kas par savu nāvīgāko ienaidnieku uzskata Maskavas tiranniju. Bet rietumu domāšanas birokratiskā ievirze liecina, ka paragrafu žņaugi ir stiprāki par veselā cilvēka saprāta dabisko reakciju un briesmām, par kurām lielāku mūsu dienās nav. Ja brīvajai pasaulei nevajag ļaužu, kas visu mūžu cīnījušies pret komūnismu, personiskās pieredzes pārliecināti — tikai tādēļ, ka liktenīgajos 1941.—1944. gados šīs cīņas techniskās pavēles mums, latviešiem, bija uzspiestas — tad jāatzīst, ka brīvās pasaules domu gaita nokļuvusi līdz tai kazuistikai, kas tradicionāla, piemēram, pareizticīgo un vecticībnieku strīdos — ar cik pirkstiem mest krustu? Ja tu nepārkrusties ar trim pirkstiem, tad tu vairs netici Dievam; un ja tu esi cīnījies pret boļševismu, klausot vācu pavēlei, tad esi atbalstījis ienaidnieku. Bet vai boļševisms šodien nav un nebija ienaidnieks?

Plkv. Kripēns — LCP un LNP loceklis un Kalpaka bataljona valdes priekšsēdis — jau 1918. g., boļševiku sagūstīts, kā ķīlnieks vests uz Sibiriju, bet izbēdzis. Boļševikiem nodibinot bazes Latvijā, Kripēns komandēja 1. Liepājas kājnieku pulku, un, Sarkanai armijai iebrūkot, bija pirmais latviešu pulkvedis, ko Maskava atcēla no amata. Sākoties vajāšanām, plkv. Kripēna dzīvību izglāba Smiltenes meži, bet pēc kaŗa beigām viņš [illegible] ļuva gūstā, kur izdarīja pašnāvības mēģinājumu, kad viņu grasījās izdot boļševikiem.

Ja arī laikmeta īsredzība degradē cienījamo pulkvedi par tādu, kam liedzama iekļaušanās brīvību mīlošo tautu vidū, tad latviešu tautai tas vēlreiz apliecina, ka pazemojumi un upuri ir jo smagāki, jo svētāks lielais brīvības atgūšanas ideāls.

P. Kaugers, Oldenburgā

LATVIEŠU STUDENTU CENTRĀLĀS SAVIENĪBAS 11. KONGRESS

notiks no 9.—14. jūnijam Minchenē. Kongresa laikā un pēc tā paredzētas ekskursijas uz Minchenes ievērojamākām vietām, Mitenvaldi, Garmišu-Partenkirchenu, Oberamergavu un Berchtesgadenu. Latviešu studentu apvienības, biedrības vai kopas Vācijā un citās zemēs lūgtas līdz 27. maijam paziņot savus delegātus vai pilnvarniekus LSCS prezidija vicepriekšsēdim Ad. Krūmiņam, Baltic Camp 3—404, (24b) Pinneberg, Šīs organizācijas vēlas, lai to delegātiem sagādātu brīvbrauciena kartes pa Vācijas dzelzceļiem, paziņojot, kad un no kurienes delegāts uz Mincheni izbrauks un atgriezīsies.

Tā viņi pazūd

Vēl viena vēstule par amerikānizēšanās briesmām

Negribu polemizēt, bet vienīgi attēlot gadījumu, kādu mums nācās piedzīvot, strādājot par talceniekiem netālā šejienes farmā. Gadījums ir raksturīgs un ne vienīgais, — nākotnē tādu mums vēl būs jāpiedzīvo daudz.

Nonākot farmā, kāds no farmeŗa znotiem mums vaicāja, no kurienes nākam. Atbildējām, kā jau parasts, — ka esam latvieši un nākam no Latvijas, jo mūsu zemi okupējuši boļševiki. Tad jauneklis pastāstīja, ka arī viņa vecāki 1905. g. atbēguši no Latvijas, un viņš tātad cēlies no latviešiem. Visu atlikušo mūža daļu vecāki nostrādājuši šajā farmā Redkrīkā. Tēvs miris pirms pāris gadiem, māte jau agrāk. Tēvs viņam reizēm arī stāstījis par Latviju, bet jauneklis gan no visa atcerējās vienīgi vārdu Rīga. Par pārējo viņš nekā vairs nezināja un, protams, neprata arī ne vārda latviski. Tagad viņš apprecējies ar amerikānieti, un ģimenē visi runā tikai angliski. Arī intereses par Latviju šiem ļaudīm nav nekādas. Šis ir viens gadījums no veco latviešu dzīves gaitām Amerikā, kur neviens nav bijis spiests mācīties un runāt tikai angliski, bet tomēr šie iebraucēji pilnīgi pāramerikānizējušies.

Ja lasām par Zviedriju, ka tur daudzi vecāki vairs nevar ar saviem bērniem sarunāties, tad jāsaka, ka tas pats draud arī ASV. Šejienes skolas savu audzēkni pilnīgi pārveido. It īpaši tas attiecas uz ģimenēm, kur vecāki diendienā iet darba gaitās un ar bērniem mājās satiekas maz. Tāpat svarīgs ir šādas ģimenes dzīves vietas attālums no latviešu centriem. Bērni dabīgi sadraudzējas ar amerikāņiem, iekļaujas amerikāniskajā vidē un ar laiku liela daļa no tiem būs latviešiem zuduši.

Kā pret šo parādību cīnīties? Daudz varētu līdzēt tautiešu kopīgas sanāksmes, bet tās bieži iespējamas tikai automašīnu īpašniekiem, jo pārvaramie attālumi ne reti ir ļoti lieli. Līdzēt varētu arī iespiestais latviskais vārds, bet vērojamas pazīmes, ka pret to tautiešos pamazām sāk zust interese. Manuprāt lielajām latviešu organizācijām apriņķu pilsētās vajadzētu rīkot tautiešu sanāksmes saziņā ar amerikāņu mācītājiem un lūgt tos paziņot par šīm sanāksmēm farmeŗiem — latviešu darba devējiem, uzaicinot tos atvest savus strādniekus uz sanāksmi automašīnās. Domāju, ka gandrīz visi farmeŗi šādam mācītāja aicinājumam paklausīs. Līdzīgā veidā latviešu sanāksmi nesen noorganizēja Laienas metodistu draudzes mācītājs, un panākumi bija lieliski. Latviskais gars mums taču jāsaglabā, cik vien ilgi iespējams, un it sevišķi tas nedrīkst zust mūsu jaunatnei.

Redkrīkā, maijā.

Otto Krolls.

Tomātu sula Lahores virsnieku kluba balle

MŪSU LĪDZSTRĀDNIEKA VĒSTULE NO PAKISTANAS

Lahore ir viena no lielākajām pilsētām Pakistānā, kur dzīvo nenosakāms daudzums cilvēku. Nenosakāms šis daudzums ir tāpēc, ka to nezina arī turienieši — viens saka 10.000, bet cits 100.000. Un tie nav nekādi kūliji, bet Pakistānas intelliģence — studenti, virsnieki uc. Tagad arī mēs jau esam pieraduši nevienam neticēt, jo tā ir vislielākā muļķība, kādu pielaiž ārzemnieki. Bet iebraukuši Pakistānā, mēs to nezinājām. Karachos prasījām, kāda īsti Lahore izskatās. „O, very nice place!" skanēja atbildes. Pilsētas platība esot milzīga, galvenās ielas asfaltētas, bet satiksmei lietojamas arī sāņu ieliņas. Aiņa, protams, mainījās, kad mēs paši tur nokļuvām. Vistīrākais rajons ir tas, ko apdzīvo kaŗavīri.

Lahores stacijā mūs sagaidīja kāds angļu pulkvedis ar vadu kaŗavīru un ātri ar mašīnām aizrāva uz kādu virsnieku klubu. Tur mums ļāva noskalot putekļus un pacienāja ar tēju. Pēc tam atkal mašīnās aizveda uz kādu viesnīcu. Tas bija taisni vecgada vakars. Mēs klusībā cerējām, ka tiksim uzaicināti sagaidīt jauno gadu. Bet arī šīs cerības nepiepildījās. Tā gadu miju mums vajadzēja sagaidīt vieniem pašiem aukstajās istabās. Uzturs pirmajās dienās apmierināja, bet tad aizvien pasliktinājās. Neviens nevarēja arī pateikt, cik lielas būs lēses. Visi mierināja, ka tās būs mazas, bet mēs arī šoreiz pievīlāmies. Tad bez liekas runāšanas mūs aizveda uz Pakistānas armijas medicīniskā korpusa centru un lika pie mantziņiem saņemt armijas piederumus. Tā dažās minūtēs mēs bijām kļuvuši par kapteiņiem un majoriem. Nākošo dzīves vietu varējām izvēlēties paši, bet šī izvēle praktiski nekā nedeva, jo mums par Pakistānu nebija nekādas jēgas.

Pēc trim nedēļām pienāca brīdis, kad bija jādodas uz slimnīcām un klīnikām. Priekšpēdējā vakarā mūs uzaicināja piedalīties virsnieku ballē. Satrauktās dāmas gludināja savus vakartērpus, un mēs spodrinājām jauno mundieŗu pogas. Noteiktā laikā ieradāmies virsnieku klubā, bet arī te piedzīvojām vilšanos. Neviens sevišķu ievērību mums nevelltīja. Apsveikt gan nāca vairāki virsnieki, kas jautāja vienu un to pašu: „How do you like Pakistan?" Ko mēs varējām atbildēt? Tad kāds virsnieks apjautājās, vai mēs nevēloties kaut ko iedzert. Protams, mēs to vēlējāmies. Un tad kāds apkalpotājs atnesa tomātu sulu. Aiz pieklājības dzērām, bet es kādam virsniekam pieklājīgi apjautājos, vai tad te tādu lietu kā šņabi nemaz nelieto. Nē, to gan te nedarot, jo šņabis atmiekšķējot smadzenes...

Kaut kur sāka skanēt mūzika, un mēs devāmies tās virzienā. Zāle bija skaista un arī orķestris labs. Spēlēja visas modernās dejas. Taču kā par brīnumu dejoja tikai atbraucēji un kāds pāris virsnieku, jo — nebija dāmu. Kad par šo lietu kādam virsniekam iebildu, viņš mani pamācīja: „Te ielūdz vienīgi tādas dāmas, kuŗām ir attiecīgs sabiedriskais stāžs." Es vēl piebildu, ka pilsētā taču ir universitāte un droši vien arī studentes. „Tās te nav piemērotas." Vēlāk mūs aicināja vakariņās, kur varējām izvēlēties vai nu angļu vai pakistāņu virtuvi. Pulksten 11 jau atgriezāmies savā viesnīcā, stipri vīlušies par pirmo balli Pakistānas virsnieku klubā.

K.

Acīm prieka diezgan, bet sirdij trūkst veldzes

VĒSTULE NO KALIFORNIJAS

Dzīvodams Arlingtonas tuvumā Kalifornijas štatā, esmu labi sapazinies ar vietējiem esperantistiem (rakstītājs ir esperanto valodas pratējs, red.), un kāds no viņiem mums ir sevišķi labvēlīgs. Viņš savā „pašgājējā" mūs izvizina pa šejienes skaistākajiem apvidiem, un Dienvidkalifornija jau puslīdz apskatīta. Jūnijā man paredzēts varens izbrauciens uz īsti slavenām vietām: lielāko ūdens rezervuāru ar gaŗāko aizsprostu, kāds vien ir uz šīs planētas, un tālāk uz lielo aizu Arizonā, skaŗot arī Nāves ieleju. Tie ir vārdi, ar kuŗiem lepojas Anšlava Eglīša Gei Hjū Kazanovas mētelī. Līdz šim esmu apskatījis dažus kalnus un kalnājus ar ezeriem, Klusā okeana peldvietas un Holivudu ar filmu studijām, bet bez „zvaigznēm". Mans pirmais iespaids par šo daudzināto vietu bija izsacīts teikumā: „Tie paši Limbaži vien ir!"

Desmitiem jūdžu tālumā Kalifornijā stiepjas izkaltušie kaktusu tuksneši. Uzņēmumā redzami divi mūsu tautieši īpatnējās ainavas vidū pie kāda sevišķi krāšņa kaktusa milzeņa.

Dīvaini ir šejienes kalni. Tajos nav asu klinšu šķautņu un lūzumu, viss nogludinātās, pusapaļās formās. Arī klints struktūra citādāka nekā Vācijas Alpos. Kalnos te neviens kājām nekāpj; visas kalnu galotnes pārtiklotas varenām šosejām un „kāpšana" notiek, sēdot pašgājējā. Arī slēpotājus uzvelk ar īpašām „pariktēm", un pašiem atliek tikai raizēties par zemē tikšanu. Gaiss šajā štatā parasti dzidrs, bet kalnos taisni apbrīnojama redzamība un debesīm īpaši dziļš zilums. Augstienēs neredz neviena Latvijas koka. Ir kāda priežu pasuga gaŗām, mīkstām skujām un čiekuŗiem krietna puszābaka lielumā. Zemāk kāda ozolu šķirne ar milzīgi lielām zīlēm. Kalnu apkārtne tuksnešaina, kas ātri mainās izskata ziņā. Dažādi kaktusi un citi asi negantnieki, pussausi krūmāji, kas smaržo kā izdemolēta aptieka.

Par šo zemi saka tā: ja cilvēks atstātu Floridu, tā pārvērstos džungļos, ja Kaliforniju — tā kļūtu tuksnesis. Tā ir Te viss balstās uz mākslīgu apūdeņošanu, un ūdens pienāk pa simtiem jūdžu gaŗām caurulēm, tāpat arī deggāze, kas Teksasā izplūst no zemes. Kalifornijas nacionālais koks skaitās sarkankoks, kas augot 3000 gadu un ir tik resns, ka caurbraucams visādu sugu „dampjiem". Šī štata devīze — misteram Archimedam piedēvētais izteiciens — „Heureka!" (es atradu!).

Esmu būvstrādnieks un ar 85 centi stundā viena cilvēka iztikai nopelnu pilnīgi pietiekami. Amatnieki te skaitās „milzīgi augstā plauktā", bet pašreiz arī viņi vairāk par dolaru stundā nesaņem, vismaz te nē. Bezdarbs Ja kādam no mums arī laimējas dabūt vairāk par 85 centi stundā, tad reti kad darbs ir ilgstošs. Laiks te sauss un karsts, taču īstais karstums gan sāksies vēlāk. Tad vienas dienas ūdens patēriņš, mazliet pārspīlējot atbilst Eiropas divu gadu normai. Pavisam šeit Arlingtonas tuvumā esam kādi pārdesmit latvieši, bet stāsta, ka braukšot vēl apelsīnu lasītāji Sezona gan vēl nav sākusies, un labi, ka viņi tagad neierodas, jo būtu grūti dabūt darbu. Te nav arī lielu farmu, rūpniecības pamaz.

Garīgā ziņā tukšums. Izlasīts ir briesmīgi maz, no mākslām un citām māģiskām būšanām nekas ne redzēts, ne dzirdēts. Esmu bijis vairākās saiešanās, ko rīko gan baznīca, gan dažādas organizācijas, bet nekas neiet pie sirds Šī jau ir īstā trimda ar visām tās noskaņām un smeldzi. Tā nav viegla Ar visām laicīgajām būšanām esmu apmierināts un filozofiskā mierā pieņemu to, ka garīgi apmierināties nav iespējams. Komiska man liekas doma par asimilēšanos.

Arlingtonā, Kalifornijā, maijā.

J. B.

Jaunaustrālieši, kas nevēlas kļūt austrālieši

Vēstule Latvijai no Kanberas

Cik emigrantu problēmas sarežģītas, cik tur daudz traģēdiju, vaidu un asaru, zinām mēs katrs, bet šie dzīves savītie mezgli tagad arvien biežāk atbalsojas arī pasaules presē, jo kur gan šodien nav sastopams bēglis no komūnisma? Šoreiz citēsim dažus Austrālijas laikrakstu izvilkumus.

Traģisks ir 28 g. v. lietuvieša Leonas Urbanas stāsts Sidnejas The Sun līdzstrādniekam: „DP nometnē Štutgartē iemīlējos igauņu studentē Talvā Tuldari. Viņai tagad jau 30 gadu. Mūsu mīlestības vainagojums bija brīnišķīgs zēns, bet vēl šodien neesam precējušies: Vācijā es to nedrīkstēju darīt, jo biju pieteicies izceļošanai uz Austrāliju kā vieninieks. Nebija šaubu: toreiz vēl — es atbraucu ar vienu no pirmajiem transportiem — precēšanās nozīmētu, ka izceļošana jāatliek, jo ģimenes uz Austrāliju nepieņēma. Atbraucu viens un cerēju, ka Talva ar mūsu dēlu drīz varēs sekot. Talva, gudra un izglītota sieviete, atstāja studijas un smagi strādāja, lai viņai un dēlam būtu ko ēst. Tagad saņēmu vēstuli no Vācijas, ka bēgļu gaitās bojātās veselības dēļ Talva atzīta par nederīgu izceļošanai uz Austrāliju. Tas nozīmē, ka mūsu dzīve pilnīgi izpostīta. Es iebraucu Sidnejā 1948. gada jūnijā. Savu darba līgumu pabeidzu cukurniedru novākšanā, pēc kam brīvprātīgi biju būvstrādnieks Sidnejā. Rīt jau atkal dodos uz cukurniedru laukiem, lai sapelnītu tik daudz naudas, ka varētu aizbraukt atpakaļ uz kaŗa sapostīto Vāciju, kur satikšu Talvu un savu dēlu. Tad mēs beidzot drīkstēsim arī apprecēties."

„Iespējami ātri vēlos atstāt Austrāliju, lai dotos uz ASV." Melburnas The Herald līdzstrādniekam saka lietuviešu vijolnieks Stasis Gabrijolavičius, kas priekš kaŗa spēlējis Viļņas valsts operā, bet vēlāk Drēzdenes filharmonikos. Lietuvietis paskaidro: „Austrāliešu mākslinieku arodbiedrībā man pateica, ka varēšu šeit atkal spēlēt tikai pēc tam, kad kļūšu Austrālijas pavalstnieks, tātad pēc 5 gadiem. Toreiz, kad kopā ar sievu izšķīros doties uz Austrāliju, man Eiropā teica, ka obligātā valsts darbā vajadzēšot strādāt tikai 1 gadu. Ierodoties Austrālijā, tomēr uzzinājām, ka darba līgums ir 2 gadi, bet iespēju brīvi piedalīties šejienes mākslas dzīvē sola tikai pēc 5 gadiem. Tādēļ — projām no Austrālijas."

Oficiālajām imigrācijas iestādēm ar jaunaustrāliešiem, kam te visumā ļoti laba slava, ir tomēr arī pastāvīgas „galvas sāpes" — vienam vajag šo, otram to. Sidnejas Daily Telegraph nupat ziņo, ka kāds polis, obligātā darba līguma laikā ietaupījis ap 500 mārciņu, visiem spēkiem vēlas tikt uz Jaunzēlandi. Viņš stāsta: „Kaŗa laikā Anglijā iepazinos ar skaistu poļu meiteni. Tā ir Polijas brīvības cīnītāja ģenerāļa Sikorska meita, kas tagad strādā par mašīnrakstītāju kādā Jaunzēlandes ministrijā. Vēlos ar šo meiteni salaulāties." Austrāliešu ierēdnis jautāja: „Bet tad jau Jūs paliksit Jaunzēlandē?" Polis atbildēja: „Nē, man patīk Austrālijā, un abi ar jauno sievu atgriezīsimies šeit."

Minētajam laikrakstam vesela grupa jaunaustrāliešu nosūtījuši gaŗu vēstuli, ka nav apmierināti ar austrāliešu vīriešu modēm, un lūdz palīdzību pēc „New look". Vienā no pēdējiem Daily Telegraph numuriem vēl ievietots 33 g. v. serbu garīdznieka S. Stefanoviča attēls. Serbs Sidnejā strādā par pārdevēju. Katru svētdienu viņš atkal pārvēršas garīdzniekā un apkalpo serbu ortodoksālo draudzi Sidnejā. Draudzē ir ap 1000 dvēseļu. Pats garīdznieks no savas pārdevēja algas ziedo naudu, lai pirktu svecītes un segtu citus dievkalpojumiem nepieciešamos izdevumus, kaut arī viņš ļoti pateicīgs par Sidnejas anglikāņu draudzes lielo atbalstu viņa darbā. Melburnas The Argus arī ievieto 2 attēlus: čechu pianistu Dr. V. Voriseku un sētnieku V. Voriseku. Viņš, Hitlera laikā izsēdējies 7 dažādās vācu koncentrācijas nometnēs, ar dzīvi Austrālijā tagad apmierināts un jau savā obligātā darba līguma laikā ir pastāvīgs solists kādā no Melburnas radiofoniem.

Gandrīz vai principā no neskaitāmiem koncertu piedāvājumiem pagaidām atteicies latviešu vijoles virtuozs prof. Rūd. Miķelsons, kas obligāto līgumu, pilda Adelaidē. Viņa darbs gan viegls, tomēr mūsu profesors pateicis, ka mākslai atkal kalpos tikai tad, kad cits darbs to vairs netraucēs. Pēc obligātā līguma prof. Miķelsonu gaida piemērota vieta un pilnīga nodošanās mākslai. Melnajā darbā visnepatīkamāk samierināties cilvēkiem ar augstāku izglītību. Latviešu zobārste Dr. Kokle, kas dzīvo Kanberā, visādi apmierināta ar Austrāliju, bet nespēj un nespēj aprast ar faktu, ka nedrīkst praktizēt zobārstniecībā, kam veltījusi visu savu dzīvi. Dažreiz ir arī tā, ka visā pasaulē izklīdinātie ģimenes locekļi atkal vēlas satikties. Piemēram, mūsu dziedoņa Jāņa Niedras dēls Videvuds Niedra, kas Austrālijā jau sen beidzis obligāto darba līgumu un pašreiz dzīvo Sidnejā, „par katru cenu" vēlas tikt pie tēva Kanadā.

Tās ir tikai dažas no emigrantu neskaitāmām problēmām. Šos režģus atrisināt ārkārtīgi grūti. Nav viegli atbildēt arī tām daudzajām vēstulēm, kuŗās tuvinieki no ASV, Kanadas vai Argentīnas lūdz padomus, kā nokļūt Austrālijā. Sevišķi daudz skatu uz Austrāliju pēdējā laikā vērš Anglijas latvieši.

Kanbērā, maijā.

Arnolds Šmits.

Arī pēc līguma beigām dažkārt neklājas rožaini

VĒSTULE REDAKCIJAI PAR LATVIEŠU CĪŅU AR AUSTRĀLIEŠU DARBA PĀRVALDĒM

25 g. v. ukrainis Andrejs Tretjaks, darba līgumam beidzoties, izdara pašnāvību. Līguma laiku viņš pavadījis par dzelzceļa strādnieku. Tā ziņo The West Australian.

Jā, šeit ne reti sākas jauno imigrantu traģēdija. Pēc līguma beigām ikviens vēlas dabūt labāku darbu, bet iestādēs pasaka, ka nekādu iespēju nav, un jādodas atpakaļ uz meža darbiem vai citām mazāk patīkamām vietām. Cilvēks ar vājākiem nerviem neiztur, jo cerētā brīvība nav sagaidīta. Sevišķi grūti tiem, kas neprot angļu valodu un nav pietiekami enerģiski.

Latviešu neatlaidībai un pašiniciātīvai šai ziņā bijuši labāki panākumi, un tādēļ arī mūsu tautiešu vidū minētajam ukraiņa gadījumam līdzīgu nav. Ne reti cīņa ar darba pārvaldēm un citām austrāliešu iestādēm tomēr ļoti grūta. Piemērs. Latvietis B., līgumam beidzoties, atbrauc uz Pertu. Būdams pēc profesijas elektrotechniķis, viņš grib tagad strādāt savā arodā. B. ieliek sludinājumu avīzē un saņem 20 vietu piedāvājumus, kas sola atalgojumu ne mazāku par 11 mārc. nedēļā, bet kopā ar virsstundām pat līdz 20 mārc. Taču nu sākas īsta nepatikšanu virkne. Darba pārvalde B. neļauj nevienu piedāvājumu pieņemt. Ar lielu kaulēšanos viņam tomēr izdodas tikt līdz eksaminācijas komisijai, kas par spīti darba pārvaldes protestiem atļauj viņam pēc pārbaudes strādāt savā arodā.

Cits piemērs. Tautietis F. — 58 g. v. tekstilķīmiķis — iebraucis Austrālijā uz izsaukšanas pamata. Šeit viņam tomēr grib uzspiest darba līgumu. „Nedomājiet tikt no 2 gadu līguma vaļā, jo esat atbraucis ar IRO transportu," saka darba pārvaldes ierēdnis Naits. F. paskaidro, ka, pirmkārt, viņš darba līgumam jau par vecu, un, otrkārt, Vācijā par kādu līgumu nekas nav minēts. Tomēr viņu nosūta strādāt uz kārniņu fabriku, kas pēc jaunaustrāliešu domām atzīstama par sava veida „koncentrācijas nometni" — trakā darba tempa dēļ. F. tur nu strādā, kamēr fabrikā sākas 3 nedēļu ilgs darba pārtraukums. Tad viņš dodas atkal pie tā paša Mr. Naita un šoreiz tieši pats prasa pēc darba. „Jūs esat pietiekami resns, lai tās 3 nedēļas iztiktu tāpat," atbild „laipnais" ierēdnis. F. tad pats sarunā darbu Fremantlē. Darbs viegls — jākrāso mājas, un izpeļņa airāk nekā 2 mārc. dienā. Priekšstrādnieks jau stundas ceturksni pirms darba beigām liek iet mazgāties un pārģērbties... Paiet 3 nedēļas, un no Mr. Naita telegramma klāt: Jums nekavējoties jāierodas darba pārvaldē. F. aiziet turp sestdienā, jo negrib citās dienās kavēt darbu un zaudēt savas divas mārciņas. Bet sestdienā Naita kungs atvaļinājumā, un viņa vietnieks īsti nezina, kas par lietu. Ko — Jūs strādājat, mājas krāsojat? Kur? — F. jau pietiekami gudrs un adresi nesaka, — citādi piezvanīs un liks, lai atlaiž no darba. Ierēdnis beidzot apmierinās un šķiet, ka nu viss labi. Bet otrā nedēļā atkal klāt jauns raksts: Jūs pašu un arī darba devēju sodīs, jo neesat arodbiedrībā; bez tam Jums būs sods arī par līguma laušanu... Nākošajā sestdienā F. neiet vairs pie Mr. Naita, bet gan pie tā priekšnieka un izstāsta visu savu „vajāšanas" gaitu. Priekšnieks ataicina Naitu, bet tas paskaidro, ka šo cilvēku nepazīst un nekad nav redzējis. „Vai Jūs tomēr neteicāt, ka esmu pietiekami resns, lai iztiktu 3 nedēļas bez darba?" — Pēc šī atgādinājuma Mr. Naits piesarkst un kaut ko nomurmina. Šīs audiences rezultātā F. vēl tagad mierīgi strādā, krāsodams Fremontlē mājas...

E. M.

LATVIEŠI VISĀ PASAULĒ

Latviešu ārsti — chirurgs K. Mētra, bērņu ārste E. Mētra, ginaikologs Zaķītis un ārsti Dargevičs un Falks maijā izbrauca ar kuģi General Buttner no Sanfrancisko ostas uz Guamas salu Mariannas archipelagā Klusajā okeanā, kur tie strādās katrs savā speciālitātē salas Memorial Hospital slimnīcā. Darba līgumu šie ārsti noslēguši ar ASV valdību 3 gadiem. Aizbraucējiem seko arī viņu ģimenes.

Getisburgas kolledžas (Pensilvānijas štatā) laikraksts The Gettysburgian ievietojis plašāku ziņojumu par latviešu stipendiāta Egila Grīšļa panākumiem kādā kolledžas studentu sacensībā. Mūsu tautietis ieguvis 1. godalgu filozofijas biedrības AKA konkursā par savu darbu Nikolaja Berdjajeva teorija par verdzību un brīvību. Grīšļa apcerējums publicēts arī AKA žurnālā Philosoph.

Būvinženieris Kārlis Bikša uzņemts par pilntiesīgu biedru Austrālijas inženieŗu institūtā (Institution of Engineers of Australia). Lēmums dod viņam kvalificēta inženieŗa tiesības visā kontinentā un paveŗ ceļu tālākām iespējām.

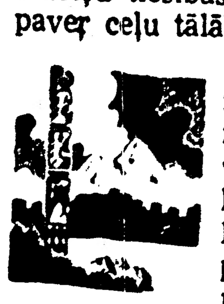

Kanadas prese atzīmē, ka Albertas mūzikas festivālā 2. vietu ieguvis 21 g. v. latviešu bass Andrejs Kurmins, sasniedzot punktu vērtējumā 159 p. no iespējamiem 200. Jaunais dziedonis mācās Albertas kolledžas vokālajā klasē pie ievērojamā speciālista Žana Leturno (Letourneau), un viņam paredz spožu nākotni.

Nodevības velns

Nodevības velns mājo katrā tautā. Neviena nav no viņa ķetnām pasargāta. Gan godkārība, gan materiālie labumi cilvēkus pamudina kļūt par savas tautas un valsts nodevējiem.

Dzīvojot savā brīvajā Latvijā, mēs maz pieminējām šo velnišķāko un neškistāko radījumu cilvēku dvēselēs, jo toreiz viņa darbi mums neizlikās pārāk bīstami. Bijām pārliecināti, ka viņš mums nevar daudz kaitēt. Savā domāšanā bijām vilušies, — to vispirms pierādīja boļševiku tanku aizmugurē „dzimstošie" lāču, kalnbērziņu, kirchenšteinu tēli. Viņi bija izauguši mūsu vidū, lai tagad, kad radās izdevība, kādai lielai, svešai varai piedāvātu savus pakalpojumus, par lēcu virumu un skanīgiem tituliem pārdotu savu dzimteni un pieliktu roku savas tautas iznīcināšanas darbā. Nodevības velns bija pilnām atmodies šaļos ļaudīs, un viņa acis zvēroja pēc upuriem.

120.000 latviešu klīst trimdas ceļos. Daudz vairāk mūsējo savās dzīvības ziedojuši velna ēstgribai, vai arī vēl arvien smok verdzībā un lej sviedrus viņa ierīkotajās katorgas nometnēs. Nodevības velns gavilē, viņa pūliņi nes augļus.

Jo priecīgāks šis melnais cilvēka dvēseles kapracis ir tamdēļ, ka viņam izdevies atrast sev padevīgus kalpiņus arī to ļaužu vidū, kas devušies no dzimtenes svešumā. Tos viņš sadalījis pa mūsu trūcīgajiem svešniecības mītekļiem, ar uzdevumu iznīcināt latviešu tautu. Kā kalpiņi to paveic, tas velnu neinteresē. Galvenais — lai latviešu tauta izniktu. Denunciācijas, nacionālās vienības graušana, apmelošana un sūdzības par savas tautas locekļiem pie svešām varām ir šo velnēnu panākumi, tas nevienam latvietim trimdā nav noslēpums. — Cik daudz reizes latvieši un viņu karavīri nav dēvēti par kara noziedzniekiem (pēdējie vēl tagad dažu valstu uztverē ir tādi!)? Cik tūkstoši latviešu zaudēja ts. DP statusu tikai tādēļ, ka bija bēguši no savām mājām, no savas dzimtenes, lai nekļūtu par mocekļiem boļševistiskās cilvēku iznīcināšanas dzirnavās?

Vai svešu varu pasniegtais naudas gabals nav dažam jau palīdzējis piemirst, ka mūsu vienīgais pienākums še trimdā ir cīņa par dzimtenes brīvību? Vai, strādājot svešu valstu algotu darbu, domas un ilgas pēc dzimtenes mūsos lēnām nesāk izgaist? Ko nozīmē daudzās denunciācijas? Ko nozīmē latviešu rakstnieku un žurnālistu nopelšana par patriotiska, brīva un pareiza vārda paušanu? — To visu paveicis nodevības velns.

Bet vēsture mums mācījusi, ka noslēpts pasaulē nepaliek nekas. Arī daudzreiz klusībā un slepenībā veiktie noziegumi pret savas tautas un valsts nacionālajām interesēm kļūst zināmi. Nodevēji arvien saņēmuši savu algu — izstumšanu no tautas vidus. Kā tekuļi un bēguļi tie klīst pasaulē. Viņiem nav ne māju, ne savējo, ne dzimtenes.

Latvieši visā pasaulē! Lai kādā zemē jūs dzīvojat, lai kādas valsts uzticēto maizes darbu strādājat, — ka Latvijas bērni esat, to mūžam neaizmirstiet! Ne zelts, ne augsti amati, ne slavināšana lai jūs nespēj sakārdināt kļūt par savas tautas un valsts noliedzējiem un nodevējiem. Latvijas intereses jūsu sirdī, domās un darbos lai allaž ir pirmajā vietā, kaut varbūt bieži jums būtu jāiztiek ar sausu maizes garozu. Ticiet, ka Latvija reiz būs! Ar kādu sirdsapziņu savas tautas vidū varēs atgriezties tie, kas Māti tās grūtākajās dienās būs noliegušī un nodevuši?!

Ēriks Miesnieks.

Atgriezties Latvijā varēs arī no vistālākās zemes

KĀPĒC LATVIEŠI ATSTĀJ ZVIEDRIJU

Latvju Vārds izdarījis aptauju ar vairākiem latviešiem, kas nolēmuši doties projām no Zviedrijas un Eiropas, meklējot jaunas mājvietas pāri okeānam. Gleznotājs Kronbergs atbildējis: „Domāju tiešām Zviedriju atstāt, taču nekādā ziņā nebraukšu uz tādu zemi, kur būtu jāatmet gleznošana. Braucu vienkārši tādēļ, ka braukšana man guļ asinīs, jo nevaru nodzīvot uz vietas ilgāk par 3 gadiem. Dot kādam padomu par to, vai atstāt Zviedriju vai palikt, ir neiespējami—šis jautājums jāizšķir katram pašam individuāli. Runājot par atgriešanos brīvajā Latvijā, gribu minēt divus piemērus. Būdams nesen ASV, satikos ar kādu latviešu jūrnieku un atslēdznieku, kas jau kopš 1935. g. dzīvo Jaunajā pasaulē, taču krāj naudu tikai ar tādu apziņu, lai vēlāk varētu sākt stabilu dzīvi Latvijā. Bet šeit pat Zviedrijā esmu runājis ar vairākiem akadēmiski izglītotiem vīriem, kas mierīgi pasaka, ka palikšot ārzemēs, un, ja vēlāk būšot iespējams, apvaļinājumu pavadīšot Latvijā."

Agronoms P. T. savu aizbraukšanu motivē: „Būtu garāks stāsts, kādēļ esmu izšķīries par tālāku emigrāciju, bet īsumā varu teikt: tie nav dolari, kas velk turp. Vairāk gan gribu atrast piemērotu darbu savā arodā, jo fabrikas darbs mani nekad nav saistījis. Turklāt brauciens ar IRO palīdzību pāri okeānam nav dārgs. Nešaubos, ka latviešu kopējā lietā varēšu strādāt arī viņā krastā." — Mežsargs Bērziņš: „Dodos uz Kanadu pēc divu gadu nostrādāšanas Zviedrijā dažādos darbos. Esmu bij. karavīrs, un mana ģimene palika Kurzemē. Kāpēc braucu? Es neticu zviedriem, jo viņi nekad neies cīnīties baltiešu pēc, ja izceltos konflikts un mūs piepraſītu Maskava. Otrkārt, te nevar saimnieciski izvērsties un, treškārt, par tiem pašiem sviedriem man Kanadā maksās divreiz vairāk. Es neesmu muļķis! Atgriezties Latvijā varēs arī no vistālākās zemes, ja vien paši gribēsim. Cīnīšos par tēvzemes brīvību tāpat kā to jau esmu darījis."

Tautietis V. K. atbildējis: „Esmu vieninieks, gribu strādāt lauksaimniecībā un pats pie tādas tikt. Maniem paziņām šai arodā jau izdevies Kanadā labi nostiprināties. Zviedrijā to neesmu varējis." Strādāt lauksaimniecībā vai dārzkopībā un tikt pie sava zemes stūrīša Kanadā vēlas arī T. O. Līdzīgas iespējas vilina arī kādu izceļotāju kolektīvu: „Mūs dziļi ietekmēja latviešu farmera Jakoviča panākumi Kanadā. Viņš nāca no mūsu vidus: nebūdams lauksaimnieks, viņš šeit īrēja nelielu lauku saimniecību, lauza akmeņus, veda baļķus, kamēr nopelnīja pietiekami daudz līdzekļu, lai ne vien samaksātu ceļa izdevumus, bet atliktu kādu summu arī jaunas dzīves sākšanai. Tur nokļuvis, Jakovičs turpināja strādāt ar tādu pašu sīkstumu, un tagad jau ir pārticis farmeris. Mums šis paraugs rādīja, cik daudz iespējams panākt, visam pamatā liekot tikai paša spēkus un neatlaidību. Sevišķi par Zviedrijas atstāšanu domā ģimenes, kam lielāks bērnu pulks. Tās nav aizmirsušas izmisīgos apstākļus, kādi nereti radās ģimenēm, kas līdz pēdējam brīdim bija vilcinājušās atstāt Latviju 1944.-45. g. Ja sāktos karš un izveidotos līdzīga situācija Zviedrijā, aizbraukšanas apstākļi ģimenēm šeit būtu vēl izmisīgāki, tādēļ, lai izvairītos no varbūtēja riska, tās sākušas posties tāliem ceļiem jau tagad."

Vācijā DP grūtākais laiks vēl priekšā

VĀCIEŠI PIRMAJĀ VIETĀ — KUKUĻU ŅEMŠANA ARVIEN VĒL CIEŅĀ — DP JĀBRAUC UZ MĀJĀM

Iekļaujot DP vācu saimnieciskajā dzīvē Neištatē, daļa pilsētas valdes ierēdņu ne reti atklāti pateikuši, ka priekšroku dos vāciešu interesēm. Vispirms apmierinās vācu bēgļu prasības apgādes, dzīvokļu uc. ziņā, bet pārpalikumu sadalīs ārzemniekiem. Ka šis „pārpalikums" būs ļoti trūcīgs to jau priekšlaikus redz nometnes iemītnieki, kas telpu ziņā dzīvo ļoti saspiesti. Saspiestība jūtami pavairosies vēl tad, kad 50 proc. nometnes blokēku nodos vācu rokās, bet tur līdz šim dzīvojošos pārvietos uz „ārzemnieku kvartālu". Vācieši pieprasījuši un arī ieguvuši nometnes labākās ēkas, piem., invalidu māju ar atsevišķām ērtām istabiņām, tāpat izremontētās un priekšzīmīgi iekārtotās ģimnazijas ēkas un savrupmājiņas, kurās agrāk dzīvojuši flotes skolas virsnieki, bet ārzemju bēgļus koncentrē nolaistos blokos, kur dzīvokļu liela daļa ir bez logiem, bez apkures iespējām, bez silta ūdens utt.

Populāra kļuvusi arī „draugu būšana" — kukuļošana. Ja ir lieka nauda, ko var izdot par dažādu priekšrocību „pirkšanu", tad iespējams tādas arī „nopirkt".

„Mēs cīnīsimies visiem līdzekļiem, lai DP arī turpmāk paliktu tur, kur viņi ir — kazarmās. Pilsētas teritorijā viņiem nav ko meklēt", šādu rezolūciju pieņēmusi grupa Neištates vāciešu, un to iesniegšot pilsētas valdei, prasot teiktā reālizēšanu. Nākotne rādīs, par cik minētā prasība īstenosies, bet vāciešu grupas lēmums tikai vēlreiz pierāda, ka nākotne Vācijā ārzemju bēgļiem būs grūta. — Kāds cits virziens savukārt prasa, lai visi DP, kas piecus gadus kā liekēži dzīvojuši rietumu valstu pajumtē, brauktu uz mājām. Ne reti atskan arī tīri hitleriski saukļi — Vācija vāciešiem, atdzīvināt trešās valsts ārzemnieku politiku utt.

Tādi apstākļi valda Neištatē un vienā otrā vietā Šlezvigā-Holšteinā. Nedrīkstam piemirst, ka tieši šinī Vācijas provincē ir vairums krasu nacionālistu, kas solidārizējas ar kapitulējušā „reicha" varasvīru izdarībām. Viņi pūlās pierādīt, ka ārzemnieki Vācijai un vāciešiem ir nevēlami, tāpēc viņiem liekami dažādi šķēršļi, lai dzīvi padarītu nepanesamāku.

Edv. Er.

Slepkavu bandas „štābs" Kauņas baznīcā

KRIEVIETES NEPAZĪST KVIEŠU MILTUS — MEKLĒ „ĀRZEMJU SPIEGUS"

Lietuviešu repatriantes stāsts pēc atgriešanās Vācijā

Nesen kādā Ziemeļvācijas DP nometnē ieradās 22 g. v. lietuviete, kas dzimteni atstājusi 1948. g. decembrī. Kopā ar vecākiem un jaunāko brāli viņa 1944. g. rudenī bija devusies bēgļu gaitās uz Austrumprūsiju, vēlāk bijusi Saksijā, bet kapitulācijas brīdī Švābijā, Ulmas tuvumā. 1946. g. sākumā viņa nejauši uzzinājusi par krievu repatriācijas misijas darbību un stājusies ar to sakarā. Sastāstot daudz par brīnišķīgajām izredzēm Lietuvā, bēgle pierunāta atgriezties. Visa ģimene nogādāta uz repatriācijas centru Augsburgā, kur pavadījusi divas nedēļas. Pēc tam sastādīts 100 repatriantu transports uz Lietuvu. Sākumā uzturs no amerikāņu armijas produktiem bijis labs un arī apiešanās laba.

Pirmais pārsteigums nācis tūlīt pēc joslas robežas pārbraukšanas pie Hofas. Vilcienu ielenkuši un kontrolējuši bruņoti čekisti, meklējot vlasoviešus, bet transportā bijuši tikai poļi, lietuvieši, latvieši un igauņi. Kādā nometnē Leipcigas tuvumā reģistrēti visi vīrieši virs 18 gadiem, un tiem visiem nogriezti mati, neievērojot arī daudzu vecāku vīru lūgšanos. 18 līdz 25 g. v. vīrieši pēc tam nošķirti un nosūtīti uz kādu karaspēka apmācību nometni. Ceļā uzturs nav dots jau kopš Augsburgas, un tikai ceturtā dienā izsniegta maize. Tanī dienā arī visiem bijis jāpiedalās kādās vēlēšanās. Tālākajā transportā bijis ap 1000 cilvēku. Katrā preču vagonā sadzīti līdz 50 personu. Vilciens dienām ilgi stāvējis dažādās stacijās, un mocošais brauciens līdz Grodņai ildzis gandrīz divi mēneši. Uzturs visu laiku bijis ļoti slikts.

Pirmo nakti Grodņā aprīļa sākumā repatrianti pavadījuši zem klajas debess, arī mātes ar maziem bērniem. Otrā dienā tie sadalīti pa barakām pēc tautībām. Lietuviete ar saviem tautiešiem pēc tam caur Viļņu nokļuvusi Kauņā. Stāstītājas māte ar jaunāko dēlu palikusi Kauņā pie māsas, bet viņa pati ar tēvu devušies uz Klaipēdu, kur savu agrāko dzīvokli atraduši sagrautu. „Izpolkoms" atteicies ierādīt jaunu, arī darbu nav izdevies sameklēt, tādēļ abi devušies atpakaļ uz Kauņu. Tur tēvs pēc ilgas meklēšanas dabūjis darbu kādā „rūpkombinātā" ar 400 rubļu algas mēnesī, bet meita studentu virtuvē par 250 rubļiem. Pēc dažiem mēnešiem viņa atkal atlaista, kādu laiku pārdevusi puķes ielās, līdz tikusi par apkalpotāju kafejnīcā. Tur bijusi noteikta pārdošanas norma 23.000 rubļu mēnesī, bet parasti izdevies ieņemt tikai 8000—13.000, kādēļ alga iznākusi tikai 70—100 rubļu. Lai varētu kaut kā iztikt, repatriante pārdevusi Augsburgā iegādāto tērpu, kurpes uc., kā arī izmēģinājusi roku ar gaļas pārdošanu „zem rokas", bet nonākusi konfliktā ar pārvaldnieku un policiju un atlaista. Arī tēvam alga samazināta uz pusi, tādēļ jaunava devusies uz laukiem pie pazīstama zemnieka, kur nodzīvojusi pus gadu.

Tanī apvidū darbojušies partizāni, kurus vajājot, milīči bieži pārmeklējuši mājas. Vēl līdz 1948. g. ziemai partizānu mežos bijis daudz. Ja laukos kaut kur bijis sastopams jauns vīrietis, tad tas noteikti bijis komūnists, jo visi pārējie vai nu aizvesti, mobilizēti armijā, vai arī dzīvojuši mežos. Lielākā iedzīvotāju deportācija notikusi 1948. g. 22. maijā, kad šim nolūkam uz divām diennaktīm mobilizēti visi satiksmes līdzekļi un tuvējo pilsētu ielencis karaspēks. Tukšās palikušās lauku mājas pēc tam pievienotas kolhoziem, bet pilsētās no aizvesto dzīvokļiem čekisti izvākuši un aizsūtījuši uz savām mājām visu iedzīvi. No Padomijas savukārt uz Lietuvu plūduši lieli maišelnieku bari, jo sevišķi 1946.—1947. g. ziemā Krievijā bijis liels bads.

Vispār dzīvi Lietuvā nedrošu padarījušas daudzas laupītāju bandas, galvenokārt no „lielās, plašās" nelegāli atnākušie siroṭāji un kriminālisti. Par šo bandu laupīšanām un slepkavībām bijis arī bīstami sūdzēties milicijā, jo ziņotājiem mēģināts „piesiet" baumu izplatīšanu vai valsts iestāžu apvainošanu. Kauņā viena no bandām ilgu laiku „strādājusi" kādā baznīcā, no augšējā loga uzmetot vientuļiem un vēlīniem gājējiem kaklā cilpu. Pēc bandas atklāšanas baznīcas līķu pagrabā atrasti vairāk nekā 100 upuru. Kādas citas slepkavu bandas centrs atklāts kāda Krievijas pārbraukušā žīda frizētavā.

Šāda dzīve bijusi grūti panesama, un jaunā lietuviete nolēmusi mēģināt nokļūt uz rietumiem. 1948. g. viņa kā dzelzceļa „zaķis" devusies uz Karalaučiem, bet aizturēta, pēc tam vadāta par dažādām iestādēm un pratināta. Tā kā viņa iepriekš savus dokumentus iznīcinājusi, tad uzdevusies par vācieti un beidzot nonākusi darba nometnē, no kurienes sūtīta tīrīt kanāļus pilsētas apkārtnē. Turpat strādājušas no Krievijas atvestas sievietes. Tās stāstījušas par badu Krievijā un nav pazinušas kviešu miltus.

Pēc dažu mēnešu nostrādāšanas lietuviete iedalīta kādā izraidāmo vāciešu transportā uz Saksiju. Vilcienā bijis ap 50 preču vagonu ar 28 cilvēkiem katrā. Šķērsojot tagadējo Krievijas un Polijas robežu, vilciens stingri kontrolēts, apskatot arī vagonu apakšas un jumtus, vagoni pēc tam aizplombēti, un uz katra vagona kāpšļiem sakāpuši 4 sargi, kas pēc robežas pārbraukšanas, vilcienu neapturot, nolēkuši.

Karalaučos lietuviete dzirdējusi, ka šeit 9 km platā joslā izvākti visi civīlisti. Robežstacijā viņa redzējusi pašus sargus izkraujam ogļu vagonus un secinājusi, ka tur neielaiž pat strādniekus. Tikpat stingra kontrole bijusi pie Vācijas robežas. Izraidīto vāciešu transports nonācis nometnē pie Meisenes, kur rīkojušies tikai vācu ierēdņi. Atvestie drīz atlaisti uz vēlamajām apmešanās vietām padomju joslā. Lietuviete dabūjusi darbu pie kāda zemnieka Tīringijā, bet pagājušā ziemā viņai izdevies slepeni nokļūt angļu joslā.

Pārnācēja starp citu stāsta, ka starp Latviju un Lietuvu nekāda robeža nepastāvot No Lietuvas daudzi braucot uz Rīgu iepirkties drēbes, jo Lietuvā tās esot daudz dārgākas un vispār grūti dabūjamas. Klaipēdas ostas rajons 1946. g. stipri apsargāts, un tanī ielaisti tikai militāristi un strādnieki ar īpašām atļaujām. Pilsētā naktīs pa dzīvokļiem bieži meklēti „ārzemju spiegi". Kāda pļava pie Klaipēdas vairāku kilometru garumā bijusi pilna ar lielgabaliem. Toreiz un arī 1948. g. lietuviete redzējusi daudzus lielgabalu un tanku transportus Vācijas virzienā. Stipri sagrautajos Karalaučos (Kēnigsberga, tagad Kaļiningrada) 1948. g. vēl nekas nebija ūtams no jaunuzbūves Toties gar Baltijas jūras piekrasti būvēti dažādi nocietinājumi, daudzos rajonos izvācot visus iedzīvotājus.

J. L.

Jābūt cietsirdīgam, lai varētu dzīvot Padomju savienībā

BIJUŠĀ KOMINTERNES DARBINIECE STĀSTA

Kādreizējā kominternes slepenā kurjēre, vēlāk kominternes padomniece Maskavā, angļu-amerikāņu sekcijā, Freda Atleja (Utley) labi pazīst komūnistus. Studējusi Šveicē, beigusi universitāti Londonā un sagatavojusies objektīvi vērtēt dzīves faktus, viņa iestājās komūnistu dienestā, bet tieši padomju dzīves vērojums Atleju no komūnisma kalpones padarījis par niknāko cīnītāju pret komūnismu. Šo pārvērtību viņa apraksta grāmatā Zaudētā ilūzija (Lost Illusion), kas nesen iznākusi Amerikā un tur atklāti pasaka: „Lai spētu dzīvot Padomju savienībā, jābūt cietsirdīgam, lai neredzētu ciešanas," (121. lpp.).

Atlejai vairs nebija pa spēkam skatīties badā mirstošajos zemniekos, ko ziedoja bezjūtu ambicijām, un viena cilvēka un partijas fanātismam. „Es nespēju attaisnot tiranniju, nežēlību un badu, kaut arī it kā cilvēcības vārdā. Nevaru saprast, kā rietumu gaišās galvas, kas sevi sauc par liberāļiem un sociālistiem, var gribēt savās zemēs asiņainu diktatūru pēc krievu parauga, attaisnodamies, ka viņi censās pēc tādas sabiedriskās iekārtas, kurā nebūs šķiru. Dzīve Padomju savienībā mani pārliecināja, ka nepieciešamas kaut kādas negrozāmas sadzīves normas, ja negribam atgriezties pirmatnējā dzīvnieciskā iekārtā. Voltēra izteiciens, ka Dievs būtu jāizgudro, ja viņa nebūtu, jāatkārto jaunos vārdos."

Salīdzinot demokratiju ar padomju iekārtu, autore pasvītro: „Padomju savienībā pavadītie seši gadi mani pārliecināja, ka demokratija par spīti visiem tās trūkumiem garantē daudz vairāk tiesību nekā jebkurš despots, lai cik tas labs būtu vai par cik labu tas izliktos." Dziļā sašutumā bij. kominternes darbiniece nosoda sistēmu, kur par mazāko novirzienu no Kremļa līnijas ar savu brīvību un pat dzīvību atbild apsūdzētā sieva un pat bērni. Arī šai virzienā, saka autore, komūnisti pārspēj pat nacistus. „Vienlīdzība Padomju savienībā ir tikai pasaciņa. Pat skolas tur ierīkotas komūnistu aristokratijai un tautai atsevišķi. Nevar būt nekādas vienlīdzības tur, kur vieni bērni mūžīgi izsalkuši un dzīvo tādos apstākļos, kā lopiņi, turpretim paši komūnisti, salīdzinot ar viņiem, dzīvo īstā greznībā. Strādniekus kontrolē tik cieši, ka pastāv pat darba grāmatiņas, kur atzīmēts, no kādas šķiras tās īpašnieks cēlies, kādiem sodiem sodīts, kāpēc kādreiz atlaists no darba. Strādnieki piesaistīti darba vietai un paši to nedrīkst mainīt, turpretim priekšniecība tos var pārcelt kurp vien ienāk prātā. Padomju savienībā tiklab zemnieki, kā strādnieki padarīti par vergiem partijai, kas par savu īpašumu uzskata pat pašu valsti. Neticiet meliem, ka komūnisti nevajā ticību — man labi zināms, ka tie, kas iet baznīcā, nekad netiek pie kaut cik ciešama darba."

Tālāk autore brīdina neticēt komūnistu lielībai un statistikai par milzu sasniegumiem (204.—205. lpp.). Ja arī saimnieciskā ziņā kādā nozarē saskatāms kāds progress, tad tas pirkts par tādu cenu cilvēku dzīvībās, par kādu nevarētu sapņot pat varenākais despots. Piramidas varēja uzcelt tikai ar vergu rokām — tas pats sakāms arī par padomju piecgadēm. Ar šādu iekārtu komūnisti tā noplicinājuši savu valsti, ka tagad tiem visiem līdzekļiem jācenšas pacelt produkciju un jāprojektē jaunu zemju iekarošana. Tie nedaudzie, kas dzīvojuši Padomju savienībā un tagad spēj brīvi izteikties, labi zina, kad pat pirms Hitlera iebrukuma, tai laikā, kad tur klājās vislabāk, dzīves standarts bija daudz zemāks nekā cara laikā. — Tirdzniecības monopols Padomju savienībā pieder valdībai. Tā spaidu kārtā uzpērk no kolhozniekiem par pasakaini zemām cenām pusi viņu iegūtās ražas un vēlāk pārdod to par vairāk simts procentu augstākām cenām.

Komūnisti lepojas, ka viņu valstī neesot bezdarbnieku. Autore apgalvo, ka ikviena kapitālistiskā valsts, ja vien gribētu, varētu šādā veidā „atrisināt" bezdarba problēmu, padarot miljonus strādnieku par vergiem, kam jāstrādā sabiedriskos darbos un jāceļ pilis valdošajai šķirai, bet pašiem jālien barakās un jādzīvo ļaunāk nekā lopiņiem.

Tās ir galvenās domas, kuras Freda Atleja izsaka savā grāmatā Lost Illusion. Mums šī grāmata nepasaka nekā jauna un nezināma. Tomēr jāpriecājas, ka rietumu pasaulei aizvien vairāk sāk atvērties acis un tur paceļas aizvien vairāk balsu pret baigo varu, kurai līdzīgu nepazīst vēsture.

Sks.

Igaunijā sākusies sīkgruntnieku iznīcināšana

Igauņu laikraksts Eesti Post iztirzā kādu jaunāko Tallinas radio raidījumu, kurā pieprasīta igauņu sīkgruntnieku šķiras iznīcināšana. Radiofona reportieris paskaidrojis, ka tagad pienākusi vidējās zemnieku kārtas likvidācijas stunda, kaut gan to kolhozu dibināšanas dienās aiz taktiskiem iemesliem izmantoja cīņā pret vecsaimniekiem. Sīkgruntnieki tagad nosaukti par „kulaku atliekām" un „nacionālistiem", kas atradušies nesen no valdības aparāta atstādināto ministru pavadā.

Laikraksts Eesti Post piezīmē, ka līdz ar to igauņu zemnieku kārta būs iznīcināta pilnīgi un pāri paliks tikai laukstrādnieki, kuru skaits, salīdzinot ar zemkopjiem, nav diezcik liels. Laikraksts vēl piebilst, ka šī izšķirīgā cīņa pret zemnieku kārtas „pēdējām atliekām" skaidri redzama arī komūnistu laikrakstos. Tāpat kolhoznieku sanāksmēs atsevišķos apriņķos pieņemtas asas un noteiktas rezolūcijas, kas prasa šo „kulaku atlieku" galīgu likvidēšanu.

Beigās Eesti Post pasvītro, ka pēc komūnistu raidījumiem un padomju preses rakstiem skaidri redzams, ka Padomju Igaunijā sākusies jauna, plaša zemnieku deportāciju akcija, kas ar Maskavas gudru ziņu pārvērsta it kā par „tautas kustību". Ar viltīgiem paņēmieniem un kolhozniekiem uzspiestām rezolūcijām grib atstāt iespaidu, it kā šo deportāciju ierosme nākusi no pašiem igauņiem.

Kādā citā ziņojumā Tallinas radiofons ļauj ieskatīties Padomju Igaunijas iedzīvotāju jaunajā sastāvā. Atstāstot maija parādes norisi, radiofona reportieris ziņoja, ka neskaitāmajās ierindās soļojuši krievi, baltkrievi, uzbeki, kazachi, čigāni un igauņi Līdz ar to Tallinas radiofons devis jau konkrētu priekšstatu par to tautību jūkli, kam sakušanas procesā jārada jauna rase iekarotajās zemēs, kas atbilstu Maskavas gaumei. Šai jaunajai rasei īaveido robežzemēs „uzticami balsti padomju iekārtai", kā to savā raidījumā uzsvēris komūnistu ideoloģijas iedvesmotais reportieris.

TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI

Valentīns Pelēcis

TĒVZEMES PIENĀKUMA TAISNĪBA

Taisnība ir cēlusies un kopā ar Dieva atzīšanu izgājusi pasaulē caur cilvēka sirdsapziņas vārtiem. Viņa ir viena, pie visiem vienādi liela, nemainīga un nenopērkama. Tā noraida situācijas diktētus kompromisus, neatzīst taisnības meklētāju neattaisnojamās vājības un novirzīšanos no skaidrā, vienkāršā un tālab arī visgrūtāk ejamā ceļa. Bet cik viegli šo definējumu var pateikt arī visneatbildīgākā mute, tikpat grūti un pat neiespējami ir patiesi sekot tai skaudrajai saules bultai, ko dievišķais gars ir izšāvis ar cilvēka sirdsapziņas loku! Kamēr vien vēl kādam ir pašam sava miga un iepasti tikumīgā, vai netikumīgā kārtā nopelnītā maizes garoza, tikmēr tas pret šo pirkstiem „nesataustāmo" lietu neizjūt nekāda pienākuma.

Būtiski mēs šai morālajai paralizei nesaudzīgi esam pārsviesti pāri. Esam arī gana sirsnīgi un skaļi sūdzējušies par netaisnību, bet tomēr — ne visur tik taisni un godīgi, kā to prasa pati nemainīgā taisnība. Mūsu pašu iekšējais ceļš ir sazarojies līkloču cilpās un bieži tās pavisam pēkšņi izbeidzas strupceļā ar tikpat gļēvu, cik liekulīgu brīdinājumu: uzmanību — gods apdraudēts! Spert soli tālāk jau būtu bīstama paštaisnība.

Ko palīdz mums uz balsīm un pēc notīm nolādēt Kremļa kreatūru, ja savā starpā vēl šodien demonstrējam neveikli apslēptu, un citi savukārt atkal veikli izprovocētu nožēlu vai vainas apziņu par mūsu kādreizējiem leģionāriem?

Vai tie, kas nu pēc pieciem gadiem (kad podi sen saplēsti un vira izlijusi!) prot tik bezkaislīgi un objektīvi raustīt plecus — dodami padomus uz visām pusēm, arī kādreiz apciemoja karstgalvjus dubļu bunkuros pie Volhovas un painteresējās, kāda ir latviešu karavīra patiesā jušana un nostāja pret velna ģenerāli — Hitleru? Vai varbūt kad ceļš caur Kalnciemu — Irlavu un Saldu veda uz Liepāju, tad ieraudzījuši asiņainām smiltīm aplipušo zēnu, apturēja uz brīdi pajūgus un pamācīja: „Svied krūmos bisi un laidies pats ar; tu esi tikai par samaitāšanu mūsu tautas interesēm!?" — Na, toreiz šie kalkulātori plecus neraustīja, bet drīzāk — bikses un, vēl Meklenburgā, vai Gotlandē nokļuvuši, čukstēja „Redz' nu, ka mūsu zēni turas . . ."

Tikai pēc kapitulācijas, kad modē nāca visjaunākie Potsdamas grāvēji, (diemžēl šlāgeru mūžs ir īss un tos vairs šodien nedzied ne Maskavā, ne Vašingtonā!) tad arī atdarījās šo gudrinieku un vācu kaŗa saimniecībai neatvietojamo mutes un ne tikai hitleriskā tirannija, bet visa vācu tauta tika pamatīgi nolādēta. Šodien šī kalkulācija vairs neder. Daudziem tūkstošiem darba nespējīgo sirmgalvju uc., ko tukšās telpas stratēģija iekrāva kuģos, bet ko nekāda cita stratēģija nedabū tālāk, būs jāpaliek un jādzīvo no vācu tautas žēlastības. Orientācija būs jāgroza diezgan pamatīgi un īpaši vēl pēc tam, kad pats Čerčils ir atļāvies sacīt, ka stiprajai vācu rasei, ar ko viņš pats visu mūžu kaŗojis, esot jādod izdevība izdarīt cilvēcei milzu pakalpojumu(!)

Šinī vietā tad nu arī laikam sākās Prātīgā kunga lietderības, mērķtiecības un inkubātorā perētās taisnības pasaule. Tikai šie pēcnelaimes meditētāji ir par kaunīgiem (varbūt arī vainojama gaŗā kalkulāciju virkne kopš 1940. g. jūnija), lai atzītu visvienkāršāko un svētāko taisnību: tēvzemes pienākuma taisnību.

Ja pieņemam arī Prātīgā kunga atzinumu, ka leģiona cīņa ir bijusi pilnīgi negribēta un niecīgie varoņdarbi ir veikti acumirkļa dusmu afektā, tad tomēr lai savos dzīvības neapsmādē tie, kam šis muļķīgais farss ir aiztaupījis KZ nometņu gāzu kameras un Koļimas zelta laukus. Leģionāri savus pazemojumus ir nesuši bez pārmērīgas kurnēšanas. Mēs uz savas ādas esam izbaudījuši Ribentropa un Molotova nolīguma sekas, tāpat kā sākam arī piedzīvot Jaltas augļu ienākšanos un mūsu kopējai — iekšējai dzīvei nav vajadzīgi nekādi kaunības plīvuri. Mēs esam mazi skaitā, mēs esam pamesti un pliki, bet mūsu taisnību ir izšāvis pats Dievs ar cilvēka sirdsapziņas loku. Tā ir liela, negrozāma un īsta. Un tieši mūsu iedzimtā individuālisma dēļ, vēl vairāk varbūt kā citiem, mums bijusi pretīga Hitlera aklā pūļa un stulbākās varas kāres apsēstā taisnība, tāpat kā Kremļa sarkanā viltus odze. Bet šīs asinīs iemantotā savrūpība un latviskās pirts tīrais gars neļaus arī turpmāk visā pilnībā pieņemt Prātīgā kunga ieteikumus (kaut tiem ir dota pat baznīcas svētība) un uz visiem pagriezieniem gataviem sekot tai taisnībai, kas mērķtiecības un lietderības dēļ tēlo vienādi labi kā mūķeni, tā ielas meitu.

Architekts profesors Dr. h. c. Eizens Laube jubilārs

Šī gada 25. maijā latviešu architektu senioram profesoram Dr. h. c. E. Laubem paiet 70 mūža gadi. Šā izcilā zinātnieka un paidagoga, lielākā latviešu architekta-mākslinieka mūža līdzšinējās gaitas bijušas visai raženas.

Viņš dzimis 1880. g. 25. maijā Rīgā, beidzis Rīgas Politechnikas institūtu, kur kļūst par mācības spēku. Kad neatkarīgā Latvijā 1919. g. sākas Latvijas universitātes organizēšanas darbi, prof. Laubi redzam aktīvāko organizācijas padomes locekļu vidū. Viņš ir arī šīs fakultātes pirmais dekāns un kādu laiku rektora vietnieks, bez tam rosīgi darbojies arī sabiedriskā dzīvē. Viņa darbības smagumpunkts tomēr ir zinātniski paidagoģisks darbs, kuŗā viņš gūst lielus panākumus.

Gandrīz visi tagadējie latviešu architekti ir prof. Laubes bijušie audzēkņi. Dziļā paidagoģiskā smalkjūtībā viņš mācējis saudzēt savu audzēkņu īpatnības un, tās plašā vērienā veidojot, izaudzēt stipras personības.

Prof. Laube publicējis zinātniskus darbus par krāsu un formu loģiku, par skaistuma elementu mūsu jaunajā lauku būvniecībā, Latvijas architektūras radīšanu. Nākamo monumentālo Rīgu, architektūras izpratni uc.

Līdztekus teorētiskam un paidagoģiskam darbam universitātē prof. Laube ražīgi strādāja savā architektūras birojā, kas saistīts ar plašu būvniecības praksi. Šogad paiet 50 gadu, kopš prof. Laube sācis strādāt architektūras laukā. Savos zinātniskos darbos un reālizētās celtnēs prof. Laube devis daudz jaunu atziņu un augstvērtīgu paraugu, kas lielā mērā palīdzējuši izkopt mūsu dzimtenes celtniecību un daiļamatniecību.

Pēc prof. Laubes projektiem reālizēti apmēram 230 architektūras darbi — jaunceltnes un pārbūves. Lai minam tikai Rīgas latviešu biedrību, Rīgas pili, Romas viesnīcu, Saeimas namu, Ķemeŗu viesnīcu, Krastkalna un Sniķera namus Brīvības ielā. Pēc Laubes metiem veidots piemineklis Nāves salā, Brāļu kapu pieminekļi Ķemeŗos, Slokā. Viņš vairākkārt godalgots Rīgas monumentālo namu metu sacensībās un apbalvots ar Tēvzemes balvu un daudzām goda zīmēm.

Nonācis trimdā, prof. Laube paliek uzticīgs savam iemīļotajam akadēmiskam darbam — sastopam viņu Baltijas universitātē, kur viņš noorganizē un vada savu architektūras darbnīcu, lasa atsevišķu kursu architektūras vēsturē strādā dažādās komisijās, ir senātors un architektūras un inženieŗzinātņu fakultātes dekāns.

Baltijas universitātes pulsam apstājoties, samērā kuplā akadēmiskā saime izklīst pa visu pasauli. Arī jubilāram jādodas uz aizokeana zemi, kurp viņu aicina dēls. Laube patlaban sasniedzis sava darba pilnīgāko briedumu un liels ieguvums būs tai zemei, kas viņa spējas novērtēs un izlietos.

Mūsu vissirsnīgākā vēlēšanās, lai jaunais kontinents apgaro šo īsto lielo eiropieti ar jaunām plašām idejām un paglābj raženam darbam atjaunotā brīvā dzimtenē.

Prof. A. Raisters.

Vasarsvētku balodis

Vasarsvētki ar svētā gara simbolu — balodi šogad nolaižas pār mums laikā, kad debesu svētība trimdiniekiem visvairāk vajadzīga — mēs izklīstam. Svētā putna spārnu vēdas, ko samanījām rīta gaismā, kad saule vēl ar pūlēm lauzās cauri koku lapotnei, zāle modās, visa dzestrā rasā zvīļodama, un gultas galvgalī tvīkdams smaržoja vakar vakarā aizspraustss bērzs — tās tagad lido ap izklīdēju galvām tāpat kā toreiz miegā pirms ausmas krēslainā Kurzemes istabā. Un parallēles, pārāk saskatāmas būdamas, neļauj sevi noklusēt — kā kopš gandrīz divi tūkstoš gadiem kristīgajai pasaulei balodis atmirdzējis ar saviem baltajiem spārniem cauri mērim, kaŗiem un noliegšanai, tā mēs netiekam vaļā no citām nemainīgām šūpām, kuŗu ritms ierakstīts mūsu asinīs un garā ar vālodzes, meža baloža un cīruļa spārnu vēdām — no mūsu latviskās būtības. Mēs netiekam vaļā — jo vispirms nevaram; un otrkārt — negribam.

Šī simbolika var likties pārspīlēta, patētiska vai saldena tiem, ko maldina svešas apkārtnes pašreiz nekur nelietojamā šovinisma vai vismaz patriotisma šķietamā snauduļošana, tiem, kas raisās vaļā no savām nacionālajām emocijām, lai tā kļūtu mazāk atšķirīgi. Bet tiem, kas nedēļu pēc nedēļas piedzīvo atvadas, šīs mūžīgās bēres — viņi pēkšņi atskārst, ka tas, kas trimdas gados pārāk bieži lūpām aizkārts un pirkstos turēts, šķita kļuvis nobružāts un pat apnicīgs — tas tagad parādās it kā atjaunotā nozīmīgumā ar visu savu neapstrīdamo, nedefinējamo spēku — latviskais gars, latviskā mentālitāte, latviskā tradicija. Bēres — jā, bet ne bēres cilvēkam, draugam, latvietim; bēres latviskai sadzīvei, lai kāda tā būtu bijusi; bēres vietas kopībai; bēres līdz šim brīdim kopīgi nestajam liktenim — no šīs atvadu dienas viss kļūst citāds.

Uz sliekšņa apstājies aizgājējs atskārst, kādu telpu un kādus ļaudis pametis. Tā tas bija Kurzemes krastā. Tā tas ir Eiropas krastā. Un tas ir nenoliedzams, nenoniecināms lielums, bet arī nepārspīlējams un neizpušķojams — šī tautiskā vide, šī piezobotā trimdas kopība. Par spīti gribai nejust sāpes, par spīti gribai ar skepsi un smīnu noraidīt sentimentu kā modernam cilvēkam nepiedienīgu — viņa vienkārši ir, suverēna un valdonīga — mūsu latvietība. To atskārstam līdz kaulam, sirdij un nerviem, pēdējo reizi roku sniegdami. Tad no viņas nokrīt papīra puķes un sinepju žults — mēs esam tie, kas mēs esam.

Bet priekšā mums stāv garīga pārtapšana cīņā, kādu nekad agrāk neesam pazinuši. Latvijā mēs kaŗojām par maizi un eksistences tiesībām, un nogurušiem mums nebija nekur jāatvelkās uzkrāt spēkus — mēs bijām mājās. Tiem, kas tagad pasaulē skaita tulznas un briedina jaunas rievas smadzenēs — tiem ik vakarus jāatvelkās kaut kur, kur ir mājas un atpūta — pašiem sevī, pašiem pie sevis, jo citas iespējas jau nav. Un tur aiz pievērtiem plakstiem svešas istabas tumsā no pagātnes atvīd kāda pazīstama seja, kāda iela, kāda piekalne, kāds Vasarsvētku meijas zars. Jā, jā, — ar „progresīvi domājošo tautiešu" bieži apsmietās „purenes māla krūzē uz dēļu galda, kas klāts ar baltu linu segu." Un kāds dievkalpojums Vircavas baznīcā, kur sievas galvas lakatiņos sēdēja solos pa kreisi, vīrieši kakla saites aptaustīdami, pa labi. Un zaļumu balle Skursteņmuižas parkā, kur puiši iedzēra un izkāvās. Un gada tirgus pie pagasta nama. Nē, nemaz un nekur nav sacīts, ka latvisks ir tikai tas, kas varonīgs, spožs, traģisks, cietējs, pārintelliģents, ideāls. Latviešu tautas dvēsele nemaz nav tik balta, viņa ikdienā tāpat nobružājas un cilvēkiem vispār nav pārāk baltas dvēseles. Un mēs jau neesam nekādi pārcilvēki. Bet mūsējā mums ir mīļa. Tādēļ, ka tā ir mūsu.

Tātad atmiņas? Sāpīgas turklāt? Bet tas jau arī ir viss, kas mums pieder no mūsu izcelšanās koka. Un būs daudz tādu šogad un citu gadu, kas Vasarsvētku rītā pušķos savu baraku Vācijā vai farmeŗa istabu Kanadā ar bērzu zariem. Mūsu piederības ārējie atributi jau arī vairs eksistē tikai svētku brīdī uzvilktā tautas tērpā, sudraba rotās, Latvian hot dog, kā amerikāņi dēvē mūsu svētku pīrādziņus, Vasarsvētku meijā, pa retam kādā grāmatā. Un 23. jūnija vakarā dažs — nē, daudzi nopūtīsies, Jāņu vainagu pinot.

Atmiņas? Sāpīgas? Jā. Un ir labi tā. Slikti būtu, ja mums vairs nebūtu nopūtu un dūrēju. Veselam ķermenim sāp. Tas nozīmē, ka viņš reaģē un cīnās ar kaiti — ar svešuma kaiti. Un ja kādam tādas sāpes rimst un pāriet taisni svešumā, tad tā ir zīme, ka tam nelaimīgajam ir nāve zobu galā, kas to nokāvusi nacionālai dzīvei. Tādas sāpes drīkstētu rimt tikai mājās. Bet tur viņas toties vispār neuznāk nemaz.

Garīga pārtapšana gaida mūs visus, diktēdama kategoriski: esi skarbs kā vilks, uz āru, kur tev jārāda zobi, un maigs kā balodis pats sevī, kur tev jāmeklē savas izcelšanās kodols — baudījis no tā, tu būsi vesels un stiprs ar visu savu svešuma kaiti.Un īpaši tagad, kad mēs visi izklīstam, tā jādara, jo nu vairs nav ne teātŗu, ne koncertu, kur dekorācijas un dziesmu teksti glezno pagātnes ainas un pasaka jūtīgos vārdus priekšā. Tagad tas jādara pašiem un jāpietiek ar vakarā pievērtiem plakstiem svešas istabas tumsā — lai rītu atkal būtu spēka kaulos.

Svētais putns kopš tiem laikiem, kad viņš pirmo reizi nolaidās Vasarsvētku rītā Kristus mācekļu vidū, nav beidzis cilāt spārnus nekad. Ikgadus atgriezdamies pie cilvēkiem. Lai svešumā nenorimst dūdot arī tas īpašais latviešu putns, kas viņiem reiz savilnoja asinis visiem vienādā rakstā Bet tas esot iespējams tikai tik ilgi, kamēr ļaudis sirgst ar svešuma kaiti, remdinājuma alkdami. Jo arī svētais gars atgriežas tikai pie ticīgajiem.

Severīns Dūms

Skats LNP bibliotēku fonda grāmatu labirintos Augustdorfā

LNP bibliotēku fonds, kam atsaucīgi tautieši saziedojuši jau 20.000 grāmatu un kuŗa krājumi arvien turpina augt, nu jau ceturto mājvietu radis Augustdorfas nometnē, kur tam ierādīta īpaša noliktava. Martā pēc LNP priekšsēža un kultūras daļas vadītāja J. Celma personīgās ierosmes un pūlēm lielie grāmatu krājumi sakārtoti un izstrādāts katalogs, kas piesūtīts lielākajām latviešu organizācijām citās zemēs. Pēdējās lūgtas ar grāmatu pieprasījumiem pasteigties un gādāt par transportu samaksu, jo citādi var iznākt, ka viss lielais fonds pēc 30. jūnija jāpārvieto vēl uz kādu citu vietu, kas prasītu jaunus līdzekļus un pūles sakārtošanai. Maksa par atsevišķas bibliotēkas pārvešanu līdz Hamburgas ostai būtu ap 30—40 DM, kam vēl jāpielēš jūras ceļš un izdevumi līdz gala punktam attiecīgā zemē.

Patlaban plašā noliktavas telpā grāmatas sakārtotas gaŗos plauktos pa nozarēm un tituliem, tā kā jebkuŗu brīdi var sākt nosūtāmo bibliotēku komplektēšanu, sākot ar Latvju dainām, kuŗu ir 20 eksemplāru, un beidzot ar Teodora Zeltiņa Balādēm, kas ar saviem 2000 eks. sasniedz fonda atsevišķo izdevumu rekordu. Ja visas grāmatas būtu šādā skaitā, varētu sakārtot 2000 bibliotēku, bet šoreiz būs jāvadās no kapitālizdevumiem, kādi ir LCK ziedotās Latvju dainas vai Mērnieku laiki, kuŗu saziedots 16 eks. Pēdējie gandrīz visi gājuši cauri neskaitāmām rokām un krietni apbružāti, apliecinot, ka šis brāļu Kaudzīšu darbs ir visvairāk lasītā latviešu grāmata. Šo apstākli ievērojot, pirmajā posmā domāts sakomplektēt 3 bibliografiskas bibliotēkas ar visiem iespējamiem izdevumiem un 20 tautas bibliotēkas. Pirmās novietotu Anglijā, Kanadā un ASV pa vienai, un tās galvenokārt noderētu literātiem, zinātniekiem un pētniekiem, kamēr tautas bibliotēkas domātas tieši visplašākām tautiešu masām. No Anglijas jau saņemti pieprasījumi pēc 8 bibliotēkām, bet pa vienam vai pāris komplektiem vēlas saņemt organizācijas Zviedrijā, Austrālijā, ASV uc. Pieprasījumi vēl turpinās.

T. Zeltiņa Balādēm seko K. Skalbes Pīlītes (stāsti un tēlojumi), ar 1000 eks., Blaumaņa novele Nāves ēnā un A. Dziļuma Celmenieki, katra ar 900 eks., Tēvu valoda (māc. grām. 7. tautsk. klasei) ar 600, Raiņa aforismi Kalnā kāpējs ar 500, V. Mežezera Trimdas grāmata un Kaŗa dainas, katra ar 250 eks., utt. Lielie krājumi radušies, apgādiem vai grāmatu galdiem nododot fondam savas kaut kā iesalušās grāmatas.

Mūsu klasiskās rakstniecības izcilāko darbu krājumi jau stipri mazāki. Deglava Rīga tikai 12 eksemplāros, Austriņa Puiškāns 8, Jaunsudrabiņa Aijas triloģija 13, A. Grīna Dvēseļu putenis 6 (pirmā daļa gan 66 eks.), Raiņa Indulis un Ārija 10, Fr. Bārdas Zemes dēls 10, Jaunsudrabiņa Baltā grāmata 35, K. Skalbes Sirds bagātība 14. K. Zariņa Kaugurieši 5, Valža Staburaga bērni 3. Blaumaņa Indrāni 29 eks. utt. No „ejošākiem" autoriem trimdā reprezentēts Anšlavs Eglītis ar 11 eks. Supersakso, 2 eks. Līgavu mednieki un 1 eks. Homo Novus, Ilona Leimane ar 20 eks. Vilkaču mantiniece, Ēriks Ādamsons ar 20 eks. Smalkās kaites (LCK ziedoj.), Knuts Lesiņš ar 80 eks. Mīlestības zīmogs, un pāris eks. Mūžības vīns, Zinaīda Lazda ar 58 eks. Tālais dārzs uc. Krājumā arī gandrīz visas skolu un praktiska satura grāmatas, bet nelielā skaitā, pa 3—10 eks. Izņēmums ir agr. Duka Trimdinieka sakņu dārzs ar 700 eks. Tas nozīmē, ka tautieši ģimenes dārziņu laiku uzskata par pagājušu.

Protams, lielā skaitā redz mazāk pazīstamu un stipri nokritizēto autoru darbus. Te veseli kalni Rolanda Ozola, Feliksa Valles, Staņislava Rāznas, Aleksandra Upenieka uc. nelasītu ražojumu, kas nav izpirkti pat RM laikos. Ūnikums ir 1 eks. karikatūru krājuma Plikie uzvar vai Ko es redzēju pasaules cirkū vai Pedro Torandosa klaunu paradīze vai 187 proc. pa tīro vai Oļģerta Dreimaņa cirkus vienreizējs likvidācijas izdevums, kas 1947. g. maksājis RM 6.— un, kā redzams, 1000 eksemplāros arī tiešām nolikvidējies, tā kā palicis šis vienīgais. Ja būtu kāds padomājis, ka vajadzētu arī brošūras, kas saucās Čūsku dūrēju zemē Švābijā, tad šo „retumu" virknei būtu pielikts punkts, jo fondā ir arī Piparotās kalorijas, Jautrā bunkurā uc. humora izdevumi.

No īstiem retumiem vēl jāmin Apsīšu Jēkaba kopoti raksti, Poruka kop. rakstu 2. sējums, Sudrabkalna Viena bezdelīga lido, T. Manna Budenbroki, E. Blanka Latvju tautiskā kustība, Jāņa Seska Trimdā, Leonīda Breikša 1942. g. izdotie dzejoļi uc., bet to ir tikai pa 1 eks. Jau lielākā krājumā kalendāri, dziesmu krājumi, koŗu un orķestŗu notis, žurnālu un avīžu (tikai trimdas) komplekti. Tāpat savs plaukts ar tulkotām grāmatām, starp kuŗām Gētes Gara radinieki 26 un Po Melnais kaķis 4 eks.

Pavisam fondā pagaidām ap 500 grāmatu titulu, no tiem daiļliterātūrā ap 300. No grāmatām, kuŗu skaits pārsniedz 50, organizācijas varētu izveidot palīgbibliotēkas, vai arī tās tautiešiem sadalīt īpašumā vai dāvināt jaunatnei. Daļa no tām vērtīgu, kaut fragmentāru izdevumu (Pīlītes, Nāves ēnā, abas J. Kadiļa sakārtotās noveļu izlases, A. Ersa stāsti, Jaunsudrabiņa Vēja ziedi Akurātera Draugi un gadi). Organizācijām katalogi jau piesūtīti, atliek tikai izvēlēties, un bibliotēkas varēs sākt ceļu turp, kur tautieši tās ar nepacietību gaida. Gulēt tālāk šīm grāmatām Augustdorfas noliktavās nav nozīmes. Vispirms tas maksā naudu, kas ieguldīta iegādē un trīs tālos pārvadājumos, otrkārt, ziedotāji tās nav devuši glabāšanai un žurku midzeņiem, kas te var rasties, kad laiks izvēdinās bij. medikamentu noliktavas telpu, un beidzot — izklīstam jau arī paši, un vēl neziņā palicēju liktenis.

Tas prasa pasteigties un kādu mazumiņu naudas. Ceļš līdz Hamburgai angļu mārciņās iznāk tikai 3 vai 4, dolaros 6—8 un, jādomā, ka tās pāris kastes ar grāmatām arī neiznāks daudz dārgākas lētajā jūras transportā, bet ieguvums būs neatsveŗams, jo grāmatas pieder lielākai mūsu bagātībai kas radusies trimdā. To rāda arī šī bagātā noliktava.

E. R.

Gunārs Saliņš

MARTA KRASAS

Veca zāle, aizmigusi sūna,
Pāris asnu. Krāsa? — kāda tā?
Vārdu vieglu, vārdu, kas kā dūna,
Tādai jādāvā.

Pūpolīga vēsma ceļas krūmos,
Metu cigareti zālē, lai
Dūmo. Līdzi manas domas dūmo.
Domas? Saulē šai.

Jau par smagām bālās dūmu stīgas,
Vaigam nemanāmas visu jauc,
Izklīdina vēsmas pūpolīgas.
Vārdu jau par daudz.

[illegible] Vītols

No krasta līdz krastam

I.

Baltais, pieci simti divi pēdas, desmit ar pus collas garais Savienoto valstu transporta kuģis „General Blatchford", kas ticis ielaists okeana ūdeņos kaut kur saulainās Kalifornijas piekrastē, ar 1222 DP taisās atstāt Bremerhāvenas plašo ostu, un līdz ar to vecās un nogurušās Eiropas krastus.

1222 laimīgo nelaimīgo! Ko šie cilvēki izjūt, domā, kādas cerības lolo, kādu izmisumu slēpj? Vīri, sievas, bērni, sirmgalvji, pusaudži; poļi, latvieši, lietuvieši, krievi, ukraiņi, ungāri, dienvidslāvi, vācieši, čechi, austrieši, rumāņi, viens albānis; pareizticīgie, katoļi, luterāņi, Mozus ticīgie, musulmaņi, viens ārpus konfesijām palikušais nu stāv uz klāja un gaida izšķirīgo brīdi: atraisīšanos no vecā kontinenta, kur bija kārti viņu šūpuli, un kuŗa smiltājā viņi cerēja reiz pēc paveiktajiem dzīves darbiem atdusēties. Ne smaidu, ne asaru. Cik neticami smagiem bija jābūt šiem pēdējiem pārciestiem, nodedzinātiem vai noveģetētiem desmit gadiem, ka no viņu lūpām šai stundā nokveldētu katru nopūtu, viņu sirdis pārvērstu meždegā, kur apklususi pat smeldžu valodze.

Gaisā atvadām neuzlido neviens balts mutautiņš — ne krastā, ne uz klāja. Tikai treknas Bremerhāvenas kaijas, kuģi aplidojot, māj spārnus. Taču ne atvadu sveicienam, bet skaudrai cīņai eksistences dēļ. Iekliegdamās, pa laikam sadurdamās, tās metas virsū no kuģa mestai ēsmai, pie kuŗas ik viena vai nu tiek vai netiek atkarā no spēka, veiklības un laimes. Gluži tāpat kā tas ir pie cilvēku radības.

Kādu laiku kuģis brauc gar lēzenajiem grīvas krastiem, tad attālinās no tiem arvien vairāk un vairāk, līdz tie pavisam nozūd aiz apvāršņiem. Un tad mēs esam brīvajā jūŗā. Tallātā, tallātā — „jūra, jūra", reiz pirms trīspadsmit gadsimtiem tai uzgavilēja grieķu kaŗavīri, aiz tās dzimtenes krastus jauzdami. Tallata, tallata — kaut arī rezignēti, tomēr pateicīgi sveicam arī mēs to. Rezignēti, jo tā mūs fiziski attālina no dzimtenes; pateicīgi, jo tā allaž vēl ir brīvais, eksterritoriālais lielceļš uz jauno apsolīto zemi, jauno, brīvo kontinentu. Tallatā!

*

Agrīns rīts. Mūsu kuģa sānus skalo Atlantijas okeana platie viļņi. Kuģis nemitīgi uzšļakst putu vainagus, kas sākumā izirst baltās mežģīnēs, tad kustīgā marmora rakstā. Šai viļņu rotaļā noraugās arī kāda lietuviete, gandrīz vēl bērns, madonnas skumjām, laipnām acīm. Viņa pirms tam jūru nekad nav redzējusi. Viņas atmiņas šķiet, vēl arvien ir Lietuvas mežu un ezeru gūstā, jo pēkšņi, it kā kaut ko laimīgi atradusi, viņa skandē:

„Ežero skaisčiosia bangos
liuliavo Žaliu smaragdu:
Laiva be irklo lingavo
Vesos duelzimu . . ."

Ezera laistīgās bangas viļņo zaļo smaragdu...

Mums piebiedrojas igauņu jauneklis, kas dodas lauku darbos. Viņš Vācijā beidzis lauksaimniecības skolu, bet pirms tam, vēl Igaunijas neatkarības laikos, studējis jezuītu kolledžā Namīrā, kaut pats ir pareizticīgs. Studijas tam bijušas par velti, internātu ieskaitot. Šis apstāklis liecina no vienas puses, ka jauneklis ir īpaši apdāvināts, no otras, ka Lojolas ordeņa brāļi nav atmetuši domu par Maskavijas pievēršanu Romas ritam — pāri Baltijas valstīm un austrumu Polijai. Tālredzība vai neglābjams romantisms?

Ja mēs turpināsim cīnīties par to, cik pirkstiem jāpārmet krusta zīme, ja turpināsim savus Peloponesas kaŗus reliģiskā, nacionālā un sociālā laukā, mūs visus par saviem upuriem izraudzījis ienaidnieks pazudinās. Izolēšanās sevī mūsu dienās ir pašnāvība:

The man who goes to far alone goes madin one way or another!

Mūsu grupiņai pievienojas kāds dižciltīgs ungārs, barons. Viņš pieklājīgi paceļ savu zaļo barona platmalīti sveicienam un sāk runāt par dīvainiem putniem, ko tas redzējis jūŗā uz vižņu laukiem. Bet kad esam pārgājuši uz agrārām lietām un izteikuši domu, ka tikai radikālā agrārā reforma a la Lettonie spēj aizsteigties priekšā boļševisma ekspansijai Eirazijā, mūsu laipnais barons apklust un aiziet, arī turpmāk mūsu sabiedrības vairīdamies. Mēs viņam esam par radikāliem, par ķecerīgiem — arī šodien vēl, kur tam bija jāpamet ne vien savas muižas, bet arī sava dzimtene.

Baronu nomaina viens lielkrievs un viens ukrainis, abi no Padomijas. Abi runā par maršalu Žukovu, kuŗš pēc lielkrieva domām gan esot izglābis nāciju, bet nodevis tautu, negāzdams pēc uzvaras Staļinu. Ukrainis ir citās domās: cīnījusies un cietusi tauta, bet uzvarējusi partija. Vienīgais, kas tautu varēja glābt, bija Žukovs, ja nu viņš nolikvidēts, tad tā viņa paša vaina.

Atstājis abus privātpolītiķus, tu pievērsies latviešu dāmu pulciņam. Pašapzinīgas, latviski brīvas un glītas, tās nedetonētu pat uz Uelsas prinča jachtas. Viņa majestātei Gadījumam labpaticis še sapulcināt veselu sievišķīgas piemīlības vainagu. Ne vājas un gaudelīgas, bet maigas un stipras, tās savu dabisko eleganci nezaudē, ne pūdeŗa otiti, ne slotu vai trauku lupatu rokā turot. Latviete ir sieviete par excellence. Nevis neatkarīga „no", bet neatkarīga „par", kas niekam pat spēj jēgu dot. Šekspīrisko „Ay, every inch a king!" mēs varam pārfrazēt: „Sievišķība katrā sprīdī!"

*

Vakarā braucējus iepriecina tēlotāji mākslinieki, gan profesionāli, gan amatieŗi; dejotāju pāris no Prāgas nacionālā teātŗa, kas dejo spāņu deju; albāņu filozofijas profesors, kas studējis Vīnē un nu dzied serbu un itaļu dziesmas; rumāņu medicīnas students, kas apprecējis latvieti un dievina savu sievas māti, nodzied itaļu, franču, angļu un rumāņu tautas dziesmas. Kāds kabardiniešu knazs, kuŗa senči bijuši Kabardinijas valdnieki Kaukaza kalnos, spēlē uz pašizgatavota vienstīgu instrumenta krievu dziesmas. Seko kāds lielkrievu rūpnieks no Bulgārijas, pēc izskata noskuvies Rasputiņs, ģitaŗu padusē, un dzied skaļā, bet monotonā basā. Tad nāk apbrīnojami gracioza 16 gadus veca ukrainiete, kas dejo savas tautas deJas; dižciltīga ungāriete, kuŗas senči ieceļojuši no Polijas vēl Batorija laikā, smalkā filigrānā ceļ priekšā Arditi il Bacio un Brāmsa Vergebenes Staendchen. Smagāko tiesu uz saviem pleciem, vai pareizāki savos pirkstos, iznes latviete, kas bez briljanti nospēlētas Lista noktirnes, vēl ir spiesta pavadīt vai katru no māksliniekiem, turklāt uz instrumenta, kam ne vien trūkst 3 pamata stīgas, bet kas savu defektu vēlas aizstāt ar dancošanu viļņu taktī.

Nākošajā vakarā koncertu atkārto arī kuģa ļaudīm, baltiem, brūniem un melniem, kas programmu uzņem ar nedalītu atzinību, aplausiem un gavilīgiem svilpieniem.

Ņujorkā, aprilī.

Brastiņam nebūs jākaunas

BRASTIŅU ERNESTS — LATVISKĀS LATVIJAS LABAD — EB FONDA IZDEVUMS, 1950. G.

Rotētā grāmata aptveŗ izvilkumu no Ernesta Brastiņa rakstu krājuma, kas iznāca 1935. g. Aicinājumos un mājienos — būt tautiskiem un latviskiem un meklēt izpausmi savai misijai — laiks vēl nekā nav dzēsis, varbūt taisni otrādi — prasība būt latviskiem šodien aktuālāka nekā jebkad, jo svešajās zemēs mēs katrs esam savas tautas sūtņi un pilnvarotie, un pēc mūsu lieluma visur mēro mūsu tautas lielumu. To apzināties aicina E. B. mude: jādzīvo tā, lai mēs pasaulei reiz varētu sacīt: „Mēs esam maz, bet mēs esam latvieši!" Šī reize nu negribot pienākusi, un B. mūs apbruņo ar latviskiem tikumiem, jo viņam latviskais identisks ar tikumisko (Trejdeviņi padomi). Tāpat grāmata aptveŗ izskaidrojumus, kas ir tautisks un latvisks, kā to apgūt, kopt un sargāt, kā uzturēt tautā vīziju par viņas vienreizīgo misiju. Viss tas šodien tikpat derīgs kā vakar un senāk, pašiem savā valstī dzīvojot. Dodot mājienus latviskā gara un īpatnības kopšanai, autors nāk ar Eiropas un visas cilvēces kritērīju un noskaidro, ka latviskajam nav nekā kopīga ar šovinistisko, bet ka tas ir vienīgais enkurs, kas mūs tur un neļauj nogrimt un izkust kosmopolītu miljonos, tāpat kā nekur vēl nav izkusis ne vācietis, ne soms, ne anglis, ne žīds.

Izlasi lasot, zināmas vienmuļības sajūtu var radīt fakts, ka te sakopoti kādreizējie raksti avīzēs, kuŗos daudz kas atkārtojas. Ir arī lietas, kas laika perspektīvā vairs kritērijas neiztur. Šodien īsti vairs neskan arī toreizējais patoss un entuziasms, bet viss, kas teikts par latviskumu un latviešu tautas misiju, principā joprojām ir spēkā. Starp citu E. B. pieder nedaudzajiem, kas mūsu misijai spraudis konkrētus uzdevumus (Mūsu misijas ceļš). Kādā vietā tur par paraugu mums likti žīdu cionisti un viņu cīņa Palestīnas dēļ, kas tagad vainagojusies. Vai arī kādreiz tāpat nevar vainagoties Brastiņa spraustie mērķi, ja tos, iededzinātus savā vīzijā, arvien turēsim dzīvus? Jo nekur citur viņš mūs negrib vest, kā atpakaļ pie sevis pašiem, tautiskā lieluma un nacionālās varenības. Arī viens cilvēks, kas sevi pilnam apzinās, var būt latvietis, lai kur viņš būtu.

Kādreiz — to B. arī aizkaŗ zīmīgā rakstā Tautas gars un laika gars, — sūtīšanai uz Parīzes izstādi tautas tērpi bijuši jāsavāc pa dažām ģimenēm, personīgi galvojot par atdabūšanu. 1926./28. g. Rīgā Brastiņš bija vienīgais vīrietis, kas ielā un sarīkojumos parādījās vīrieša tautas tērpā. Un cik tērpu bija 1940. gadā? Tagad sekojam nerakstītam likumam, ka katra sieviete, kas atstāj mazo Latviju Vācijā, ņem līdzi tautas tērpu. Pēc šiem tērpiem mūs pazīst, pēc tiem sasaucamies paši. B. dedzīgie aicinājumi nav krituši neauglīgā zemē, un jo tālāk aizejam no sava dzimtā pavarda, jo viss latviskais mums top vēl dārgāks. Tāpat arvien spēcīgākas paceļas balsis par īpatī latvisko sadzīvē, mākslās, kultūrā. Izdoti krājumi par latviskiem rakstiem un stilu, kas nav palikuši neievēroti. Latviskās rotas tieši trimdā atmirdzējušas visspožāk. Lai tikpat spoži atmirdz latviskie tikumi un gars, tad Brastiņu Ernestam nebūs jākaunas, trimdinieku atskaiti redzot.

E. R.

Maži atzinības vārdi lielam darbam

Zviedrijā jau kopš ilgāka laika top kāds liels darbs. Tā ir M. Goppera izdodamā prof. A. Spekkes Latvijas vēsture angļu valodā. Kā tuvam kaimiņam man bijusi izdevība ieskatīties grāmatas smagajās tapšanas gaitās. Zelta Ābeles izdevumus dzimtenē atceramies labi, — tomēr tos pats izdevējs atzīst tikai par mēģinājumiem un meklējumiem, bet šo grāmatu, ar kuŗu jāielaužas angļu gadsimteņu tradicijās izkoptajā grāmatu pasaulē, — par īstu pārbaudījumu. Lai grāmatai atvērtos durvis uz to nedaudzo cilvēku kabinetiem, kas nosaka pasaules likteņus un sabiedrisko domu, lai tā varētu būt par īstu mūsu vēstures un kultūras liecinieci, — tiek veikts gluži neiedomājams darbs. Bezgala rūpīgi jāizstrādā pats manuskripts — vēsture līdz pat mūsu dienām, kur vēl trūkst vajadzīgā atstatuma īsti objektīvam vērtējumam, tāpat valoda, ilustrācijas, iespieduma techniskās fineses. Tas viss saistīts ar nevaļu, ar pārvaramām grūtībām dažādās nozarēs, ieskaitot arī saimniecisko. Šīs grūtības spēj pārvarēt tikai tāds neatlaidīgs darba entuziasts, kāds ir M. Goppers.

Smagākais grāmatas tapšanas posms jau gaŗām — salikums gatavs, un atliek tikai iespiešana un bagātīgā un interesantā ilustrātīvā materiāla galīgā izvēle un izvietošana. Kad iejautājos, kā tiks galā ar materiālo pusi, jo pasūtinātāju skaits mazs, — izdevējs izsaka cerību: darbs būs tiešām tik labs, ka latviešu trimdinieks to arī pratīs pienācīgi no vērtēt. Novēlēsim to, jo ar šo grāmatu mūsu cīņas laukā būs gūts jauns un spožs ierocis.

O. S.

Rakstnieki atvadās no lasītājiem

Kādreiz angļu joslā tik populārie rakstnieku vakari kļuvuši pavisam reti. Jau pagājušajā Latvijas numurā ziņojām par vienu no pēdējiem šāda veida sarīkojumiem Pinebergā. Šķietami pēdējais rakstnieku vakars maija vidū notika arī Ventorfas transitnometnē. To ievadīja Latviešu preses biedrības angļu joslas kopas priekšnieka O. Liepiņa uzruna. Aizbraucējs Jānis Veselis referēja par latviešu rakstniecību trimdā, nolasot arī vairākus savus dzejoļus. Ar dzejoļu izlasi klausītāju priekšā stājās arī Aleksandrs Plensners. Konstance Miķelsone, kas pagaidām vēl paliek Vācijā, gaidot savu dēlu no Edmundstāles sanatorijas, lasīja noveli Pandoras pūrs. Pāvila Gruznas dzejoļus nolasīja Mērbekas teātŗa aktieris Rūdolfs Mucenieks, kas arī pavada pēdējās dienas Vācijā. Tāpat Mucenieka lasījumā plašā auditorija dzirdēja Martas Vītrupes dzejoļus. Ed. Virzas pieminai veltītu fantaziju Dzeinieka aizmūžs nolasīja O. Liepiņš, bet H. Krūmiņš uzstājās ar balādi un Em. Skujenieks ar noveli Baltais suns.

-ems.

KULTŪRAS CHRONIKA

IRO ģenerāldirektors Donalds Kingslejs paziņojis, ka 5 personu liela DP mākslinieku grupa jūnijā dosies koncertturnejā uz Ženēvu, Cīrichi, Parīzi, Amsterdamu un Londonu. Mākslinieku grupā ietilpst ungāru vijolnieki Elise Corfalvi un Arpads Gercs, ungāru pianists Čarls Reiners, ukraiņu pianists Boriss Maksimovičs un slovaku bass Ladislavs Pudiss.

Daugavas Vanagu fonds Anglijā jūnijā rīko operdziedones Paulas Brīvkalnes koncerta turneju. Pirmais koncerts paredzēts 3. jūnijā Līmingtonā (Leamington), piedaloties arī igauņu pianistei Dagmarai Kokerei. Daļu no koncerta ienākumiem izlietos DV palīdzības darbam.

Ernestam Rirdanam Anglijā drīzumā nāks klajā jauns karikatūru krājums — DievPutniņš dižbildēs, ar Drūmā „Īso ģeografijas kursu" un Viļa Lāča ievadvārdiem.

Inž. K. Bikše ir pirmais latvietis Austrālijā, kas uzņemts par pilntiesīgu Austrālijas inženieru institūta biedru.

Mirdza Polikēviča un Mirdza Stūre nesen koncentrējušas Sidnejā, bet maija beigās gaidāms Elvīras Ārones-Freimanes un Eižena Freimaņa koncerts. Latviešu un igauņu stendi ieguvuši īpašu ievērību New Australian's Cultural Association rīkotajā daiļamatnieku izstādē, kurā pārstāvētas 10 tautības.

Pieminot prof. Jāzepu Vītolu, Melburnā sarīkots viņa darbu vakars, kuŗā ar labiem panākumiem koncentrējuši E. Maršaus, A. Sapale un M. Vītāne, kā arī Melburnas jauktais un vīru koŗi.

Ernas Geistautes viņete

(Beigas)

Apciemodama savas paziņas, uzzinu, ka doktors Rauns uz ārzemēm izbraucis viens, bet Inkena pārcelta uz citu pilsētu līdzīgā darbā. Viņas vietu ieņēmis vecs, ģikts saēsts vīrs, kam vismīļākā vieta ir silta istaba un preferansa partija ar gados mazliet jaunāko provizoru.

Bet es peldos un sauļojos, jo vasara iet uz rudens pusi.

*

Kādu rītu, kad esmu izpeldējusies un izšūpojusies pašā ezera vidū un atgriežos krastā, pie peldu būdas stāv Imaks un kārtībnieks.

„Labrīt!" uzsaucu.

„Sveiki, sveiki," Imaks īsi atņem.

Kārtībnieks sāk kaut ko rakstīt. Es smejos un brīnos. Bet viņi abi nopietni un svarīgi prasa manus dzimšanas datus.

„Ko tas lai nozīmē?" — iesaucos, peldu mētelī tīdamās.

„Tas nozīmē protokolu," kārtībnieks īsi paskaidro.

„Brīnums gan. Par ko tad protokolu?" jautāju.

Imaks izņem kabatas grāmatu un atloka kādu lapu un saka:

„Pēc īres līguma — peldēšanas un makšķerēšanas tiesības desmit metri no kupicas skaitot. Lūdzu! Jūsu parakstīts. Lasiet pati," viņš rāda man lapu.

„Jā, protams gan! Bet ūdens ezerā nokrities! Kupica, kas agrāk stāvēja līdz ar ūdeni, tagad ir sausumā. Desmit metri..." es ar izsmieklu iesaucos, „tur ūdens labi ja zivij līdz krūtīm!"

„Diemžēl! Jūs esat pārkāpusi īres līgumu," — Imaks nopietni saka.

„Bet tāpēc taču noīrēju šo vasarnīcu, lai varētu brīvi peldēt," es sāku uztraukties.

„Tam ticu. Brīvi peldēt jūs varat arī turpmāk, bet tad jums jāiegūst jaunas peldēšanas tiesības — nevis desmit metru no kupicas, bet simts metru. Un tas maksā . . ."

„Nē!" iekliedzos, no sašutuma drebēdama. „Tas nebūs, nebūs!"

„Atzīmējiet to, Imaks mierīgi piegriežas kārtībniekam. Tad stingri noprasa man:

„Tātad jūs neparakstīsit jaunu līgumu?"

„Nē. Es gaidīšu kamēr ūdens līmenis paceļas.

„Tas necelsies, bet kritīs vēl vairāk," Imaks iesmejas.

„Ko? Un tad atkal man būs jāslēdz jauns līgums?"

„Var notikt," Imaks ņirdzīgi atbild.

„Tādu nelietību vēl neesmu piedzīvojusi!" es atbildu. Nu sāku saprast, kāpēc tur motors pukšķina visu laiku. „Jūs nevis nogrāvojat purvu, bet nolaižat ezeru! Lai izspiestu naudu!"

Esmu tā uztraukta, ka sāku strauji staigāt uz priekšu un atpakaļ. Imaks stāv un smīn un mierīgi saka:

„Neko darīt. Jūs pati sacījāt, ka būšu miljonārs. Un lai jūsu vārdi piepildītos, man jābūt taupīgam. — Nu, vai maksāsit tūlīt?"

„Nē, to gan nedarīšu! Ne mūžam!"

„Nu, tad drusku patiesāsimies," Imaks nosaka un aiziet.

*

Un patiešām, sākas tiesāšanās, strīdi ar gruntsgabalu ieguvējiem. Iejaucas pilsētas valde, ziņo valdības uzraudzības iestādēm.

Imaks tikai smaida. „Kungi," pie glāzītes sēdēdams, viņš mierīgi saka, „cilvēks grib dzīvot. Visi gruntsgabali man pārdoti. Jūs celsit milzu kūrortu, brauks ārzemnieki, plūdīs nauda; jūs būvēsit vasarnīcas, izīrēsit istabas — plūdīs nauda. Nebēdājiet: jūs plēsīsit bargi. Bet es, zemes īpašnieks un kungs?... Es būšu pliks un badā. Un tāpēc: es nolaidīšu ezeru citā vietā. Kā Lubāns tas pamazām nolaidīsies manā purvā, un es sākšu pārdot gruntsgabalus tur. Bet ja šai vecajā dīķī kāds gribēs peldēt, lai maksā īri. He, he! Jo, — jums to gan būs zināt, — pēc likuma pantiem zemes īpašniekam pieder viss, kas zemē un arī gaisa telpā virs tās."

Tiesāšanās ar Imaku nemitējas. Tiesājos es, tiesājas gruntsgabalu ieguvēji, pilsētas valde. Prāvas velkas gadiem. Ezers ir ievilcies dziļi pašā dobumā. Vecā ūdens triece stenēdama velk ūdeni pret krastu dziedinātavai, kur sirmie tēvi sautē savas jaunības dienās netaupītās kājas.

Doktors Rauns kā parasti soļo četras reizes dienā no mājas uz darbu un atpakaļ. Viņa gaita ir kļuvusi gausāka, un tikai retu reizi viņš pārlaiž skatu ezeram un krastmalai, liekas, lai pārliecinātos, ka viņa sapņi par lielisko kūrortu ir bijuši tikai sapņi.

Bet man ir jauni draugi, daudz draugu.

*

Pandora beidz stāstu un steidzas tālāk.

*

Bet augšā pa mākoņu logu raugās Zevs, un viņa bargajā sejā ievelkas viltīgs smaids.

Nelūgta recenzija

Psicholoģiskās norises, bez kuŗām neiztiek arī „modernais" padomju cilvēks, var interesēt arī lasītāju un literātu, kas labprātīgi atsacījies no piedāvātās maskavisma kultūras. Arvīda Griguļa dzejoļu krājums Vētrā (VAPP, Rīgā 1946), kuŗā ieskatu guvu tikai pēc trim gadiem, jāatzīst, mani lielā mērā saistīja un ieinteresēja, mazāk to varētu sacīt par tā paša apgāda un gada bērnu — Jūlija Vanaga krājumu Saules vārtos (ak, šī riebīgā klišeja!), kurā pārāk žultaini parādīJies nemākslotais boļševiks.

Nav noslēpums, ka Grigulis piederējis trauksmainības dzejnieku grupai, kas sava temperamenta dēļ ne reti ir auglīga irdne tādām plātīgām kustībām, kā komūnisms. (Ieklausaities padomju masu dziesmu patosā!) Kas par iemeslu bijis, ka šis vīrs — trauksminieks — tik labprātīgi ņēmies pārskoloties par Maskavas vareno papēžu laizītāju, lai neteiktu vairāk, — paliks mīkla varbūt uz mūžiem. Bet lasot viņa jauno, nu jau „padomju dzeju", paveŗas lūka uz kādu citu pasauli, rodas iespēja redzēt un nojaust zināmas dvēseliskas vibrācijas tais ļaudīs, kas 1941. g. aizgāja līdzi sarkanarmijai. Tātad salīdzināmas viena laika posma domas, laika posma, kuŗu šķiŗ kāda mēchaniskas dabas robeža, reizē sadalīdama ne tikai territorijas, bet arī garīgo pasauli un laiku, proti — austrumu fronte.

Arvīda Griguļa dzejoļus var sadalīt divi daļās, kur pie pirmās pieskaitītu visu pēc piesūtīta mēra rakstītos kroņa dzejojumus, kas ietilpst t. s. plakātiskās dzejas funkcijās, un otra saturētu, cik var nojaust, pašiniciātīvi sacerētos noskaņu dzejoļus. Pirmos — piemēram, Vakars Maskavā, Gvardes karoga svētki uc. nav nozīmes apskatīt. Bet kad lasām autora noskaņu dzeju, atduŗamies uz kādu psicholoģisku pavedienu, kas stiepjas cauri visām šīm vārsmām ar īsti „buržuāzisku" iekrāsojumu:

„Par zeltu dārgākas mums tavu klānu smiltis,
Kas bārstot pirkstos skan kā smalka stīga."

Bet krājumā trūkst pat vāju norādījumu, ka dzeja kā problēma pati par sevi autoru nodarbinātu. Formas un domu klišejas ir vecas, un no tām vien var secināt, cik nabadzīgs ir šis padomju dzīves novads. Par augsto bausli — dzeju kā formu valodu nav ko runāt. Arī saturs ir vienas vienīgas ģenerālās līnijas izmdināta pele, kurai atļauts skraidīt pa dažām tapešu svītrām. Un ja arī laimējas sastapties ar dažām svaigām rindām (piem., augstāk citētās), tad tās nav padomju Dzimtenes (ar lielo D), bet mazās latviešu dzimtenes iedotais pūrs. Padomju pašmāju kritika pasludina nosodījumu Grigulim, Čakam, Upītim un citiem. Viņi arī pelnījuši dubultu sodu — par savas cilvēka patiesības un dzimtenes zemes, tautas un gara nodevību un, no boļševiku viedokļa — par ģenerālās līnijas neievērošanu.

Par Jūlija Vanaga Saules vārtiem piebilstams, ka še jau rādās īstais, brutālais boļševisms. Un tomēr kāda zīmīga parādība: ja ar trīsdesmito gadu indeksiem datētā dzejā ieskanas naidīgs nemiers un patētisks niknums, tad tas krasi nolūzt pēc 1940. g. jūnija, un savā agrākā palsumā vairs neatgriežas pat „tēvijas kaŗa" laikā, — tur vairs ir tikai diloņslima, bālasinīga peršu kalšana.

Kādā vietā Arvīds Grigulis izsaucas:

„Hallo, saule — sviesta ciba!
Vai ir daudziem tāda griba:
— Cīņā uzvarēt vai mirt?"

Un kādā citā vietā piebilst: „Pareizi norit pasaules lietas!" — Esi bez rūpēm, Griguli, tās tiešām norit pareizi, un arī Tev reiz nāksies iepazīties ar šo norišu iedarbi un rast atbildi savam saulei mestajam vaicājumam. Bet latviešu nacionālam dzejniekam lai šīs vārsmas ir biedinājums no tā, kurp aizved šāda programmātiska un ar oficiālām prasībām apkrauta dzejošana — oficiālisms ir pamirušas vai nomirdinātas sabiedrības iezīme.

Andrejs Irbe.

Vēl viena medaļa

Mūsu laikraksta pagājušā numurā ziņojām par piešķirto augstāko atzinības balvu numismatikas izstādē Stokholmā latviešu eksponātu stendam. Šo panākumu nopelni īpaši piekrīt latviešu numismatam A. Platbārzdim, kas tagad saņēmis Zviedrijas karaliskās naudas kaltuves atzinības balvu — sudraba piemiņas medaļu par sekmīgu darbību izstādes noorganizēšanā.

Mazais Alpu ciems pasaules uzmanības centrā

Vienā naktī mazais Alpu ciems Ameras krastos nokļuvis pasaules uzmanības centrā. Tradicionālās ciešanu spēles šajās dienās aizēno ne vienu vien ievērojamu politikas un mākslas notikumu. Vienā naktī Oberamergavas iedzīvotāju skaits no 5000 trīskāršojies, un tāds tas būs līdz pat vēlam rudenim, kad divreiz nedēļā ļaudis no tuvienes un tālienes dosies skatīties seno stāstu par Kristus ciešanām un nāvi, ko šeit parāda tik iepaidīgi un neaizmirstami kā nekur citur pasaulē.

Jau Minchenē var just to dvesmu, kas šajās dienās pārņēmusi Oberamergavu. Galvenā stacija, kas visos 5 pēckaŗa gados varēja izdzēst tikai daļu no kaŗa pēdām, pēdējos pāris mēnešos ieguvusi jaunu, spodru seju, bet Štarnbergas stacijā, no kuŗas vilcieni atiet uz Oberamergavu, tapusi gandrīz pilnīgi no jauna. Speciālvilcienu jaunie vagoni vēl smaržo pēc krāsas, un vēl pēdējā brīdī kalpotāju bari stacijas peronā spodrina un tīra, lai neviens putekl̦is un traips neapēnotu svētceļnieku izjūtas. Pirmie speciālvilcieni un simtiem automašīnu uz spēļu vietu aizved vairākus tūkstošus lūgto viesu ministrus, deputātus, māksliniekus un preses ļaudis gandrīz no visiem pasaules lielajiem laikrakstiem un ziņu aģentūrām.

*

Mazā Oberamergavas stacija kopš 16 gadiem nav redzējusi tādu ļaužu straumi kā 18. maijā. Tā izlīst ciema ielās, un, no augšas skatoties, ielas bruģis vairs nemaz nav redzams, bet ir tikai mājas un cilvēku galvas, un veseli vācu un amerikāņu policistu vadi ar skaļruņiem rēgulē gājēju un braucēju satiksmi.

Oberamergava ir spodra kā tikko gatavota rotaļu pilsēta. Pēdējās nedēļās celts un būvēts milzīgā steigā, un kas ir bijis veicams, tas godam paveikts. Atliek tikai brīnīties, ko pašā spēkiem spēj tāds mazs ciems. Vienā otrā vietā āmuru klaudzoņa gan vēl nav aprimusi arī atklāšanas dienas rītā, dažas tirgotavas īpašnieks vēl tikai liek pamatus savam uzņēmumam, bet, lūk, pret vakaru celtne jau ir gatava un gaida viesus.

Ciema ielās šajā dienā gan braukšus, gan kājām redz tik daudz ievērojamu seju, kā kādā lielā starptautiskā konferencē: tur sirsnīgais vienkāršais Rietumvācijas prezidents prof. Hess, septiņdesmitgadīgais, bet vēl sparīgais kanclers Dr. Adenauers, augstie komisāri — druknais Mekklojs un elegantais Robertsons, ministri, diplomāti. Amerikāņu ģenerāļus un augstus angļu virsniekus var sastapt ik pa pāris simtu soļiem, dzird angļu, franču, pat italiešu un indiešu valodu. Tas vairs nav mazais, provinciālais bavāriešu ciems, bet starptautiska pasaules pilsēta. Un šeit arī vislabāk var redzēt, ko nozīmē izcilas personas demokratiskā valstī. Prezidenta, kanclera un augsto komisāru mašīnām jāspiežas cauri pūlim tāpat kā katra mirstīgā vāģim, un kad augstie viesi dodas uz spēļu namu, viņus nesagaida nekādas goda sardzes, ne pazemīga klanīšanās; Heiss, Adenauers, Mekklojs un Robertsons tikai ar grūtībām tiek cauri burzmai. Viņus pavada draudzīgi aplausi un māīieni, bet nav ne vēsts no tās iedresētās urrā saukšanas un stīvās godbijības, kāda agrāk daudzkārt redzēta kā Vācijā, tā arī dažā citā zemē.

Kā par brīnumu, bārdas un gaŗos matus šajā rītā pretēji parastajām dienām neredz gandrīz nemaz. Ciešanu spēļu dalībnieki patvērušies savās mājās un uz teātŗa namu dodas automašīnās, jo citādi viņi nespētu izbēgt fotografu, žurnālistu un autogrammu mednieku uzmācībai. Galveno lomu tēlotājus žurnālisti mēģina sagūstīt, kur vien var, bet tikai retam laimējas piekļūt Kristum, Marijai vai Jūdasam.

*

Ja saka, ka organizācija ir vāciešu izgudrojums, bet mēs par to dažkārt esam dažkārt šaubījušies, tad šeit tas tomēr nepārprotami redzams. Kā ielās, tā pie teātŗa nama un milzīgajā skatītāju telpā viss norit bez starpgadījumiem, bez asiem vārdiem un uztraukuma, par spīti drūzmai un ļaužu tūkstošiem. Par visu ir gādāts un domāts: dzelzceļu satiksme, satiksmes līdzekļu novietošana, pasts, telefons — pēdējiem diviem jāiztur sevišķi liela slodze — viss darbojas nevainojami. Ārzemju žurnālistu vajadzībām pat solīts sagādāt tālrakstes aparātus. Un viesu laicīgās vēlmes līdz pēdējam spēj apmierināt veikali, veikaliņi, viesnīcas, ēdnīcas un sīkie tirgotāji, kam tagad atkal pienācis pļaujas laiks, no kuŗa dažs savu kasi piepildīs visiem nākamajiem desmit gadiem.

Organizēti un kārtīgi vairāk nekā 5000 skatītāju ieņem savas vietas teātŗa telpā, un, kad pulkstenis rāda taisni pus deviņi, diriģents paceļ savu zizli, un Kristus ciešanu spēļu izrāde sākas. Kaut Mekklojam vēl pāris teikumu pārrunājami ar Adenaueru un dažs skatītājs nav atradis savu vietu, viss acumirklī apklust un piecus tūkstošus 8 stundas savā varā paņem Kristus ciešanu stāsts.

Arv. Bolšteins.

Kad Bostonā būs latviešu teātris

Bostonā nodibināt latviešu teātri būs iespējams tikai tad, kad tur ieradīsies dekorātors prof. Kuga no Vācijas — šādos uzskatos ir bij. Eslingenas latviešu teātŗa administrātors J. Kājiņš un Ņujorkas latviešu teātŗa režisors O. Uršteins, raksta Bostonas ziņas. Bez tam nepieciešams aktieriem izkārtot tādus darba apstākļus, lai tiem atliktu brīvs laiks mēģinājumiem.

Kā norit pašas spēles

Skatītājam, kas Kristus ciešanu spēļu uzvedumus nekad nav redzējis, arī visrūpīgākie apraksti nedod pilnīgu nojēgu par skatuves iekārtu, spēļu norisi un visa uzveduma īsto raksturu. Apmeklētāju pārsteidz milzīgā, slēgtā skatītāju telpa, kuŗas priekšā skatuve — īsta akmens celtne sienās grieķu kultūras tradiciju garā, ar plašu priekšplānu, kurā noris visa galvenā darbība, un īpašu mazu skatuvi otrajā plānā, gar kuŗas abām malām ved architektoniski veidotas ielas visas skatuves celtnes dziļumā. Tā atrodas zem klajām debesīm un no skatītāju telpas redzami kalni tās aizmugurē.

Latvietim, kuŗa kultūras un paša garīgā seja veidojusies patālu no viduslaiku reliģiskās mistikas, un īpaši, ja viņš nav pētījis baznīcas tradiciju ietekmi mākslā, vispirms rodas jautājums — kas tās ir, šīs ciešanu spēles? Konvencionālam skatītājam vispār pirmās asociācijas par tām saistās ar teātri, un ja viņš to mācījies pazīt mūsu skatuves psicholoģiskā reālisma ietekmē, tad netiek pie īstas skaidrības, pie kuŗas, liekas, nav tikuši arī paši vācieši. Vēl šodien valda sen sākušās domstarpības par to, vai Oberamergavas spēles ir viduslaiku mistēriju atvasinājumā, vācu baroka, 19. g. s. vēsturiskās skolas romantisko centienu iemiesojums vai vienkārši bezpretenciozs vācu zemnieku teātris. Bet tādas lietas pa laikam mākslā atgadās. — R. Krroderam bija grūti definēt, kas īsti ir 15. maija atdzimšanas dziesmas inscenējums.

Atļaujoties risku dot subjektīvu ieskatu, varētu sacīt, ka šīs spēles ir jaunās derības teksta skatāms iemiesojums, bet bez drāmatiskas kompozicijas, ko rotā grieķu tradicijās turēti prologi, koŗa un orķestra iespraudumi un vecās derības teksta illustrācijas ts. dzīvajās ainās. Tātad — būtiski saistītu notikumu chronika ar atklāsmi reliģiskās atmosfairas plāksnē, kurā saduras seno romiešu uzvedumu traktējums, ar tiem režijas nodomiem, kas pievienojušies mūsu dienās. Runājot par spēļu jēgu, vācu vērtētāji atzīst trīs momentus — svētās pateicības solījums, apmeklētāju pievilkšana un mākslinieciskais moments.

Uzvedums sākas ar koŗa uznākšanu, kas novietojas gar skatuves malu — rindā, ne grupā — baltos tērpos ar pelēkiem apmetņiem un zelta stīpām matos, prologa teicēja vadībā. Viņa skandētiem pantiem seko koris ar solo partijām, vienlaicīgi ar vecās derības teksta dzīvajām ainām, kas ir zināmā sakarā ar spēļu darbību. Spēļu ievadījums ir Kristus iejāšana uz ēzelīša Jeruzalemē — lielisks masu skats! — kur to apsveic tauta palmu zariem rokās: Ozianna, Ozianna! Uzvedums beidzas ar Kristus augšāmcelšanos. Šie prologa, koŗa un dzīvo ainu iespraudumi, kas šķiŗ cēlienu no cēliena, milzīga iekšēja spraiguma pilno izrādes gaitu ievērojami pagausina, ko vēl stipri sekmē teksta svinīgi lēnais, patetiski akcentētais skandējums. Rezultātā izrādes laiks izstiepjas 8 stundas gaŗš — ar 2 st. pārtraukumu. Tas nogurdina.

Runājot par izrādi un atsevišķiem tēlotājiem jāatzīst, ka īpaši režisora tēlnieka Georga Langa nopelni, kas pratis lietiski izvērst grupu un masu kustības, īpaši pirmajā cēlienā un Golgatas ceļa ainās, un, rīkojoties ar neprofesionāliem aktieriem, dažuviet panāk visai dziļu, pat drāmatiski saviļņojošus spēles momentus — piem., Jūdasa skūpsts Kristus lomas tēlotājs A. Preisingers pārliecina kā aktieris ar savu ārieni, kustībām, mimiku, bet uzdevums par lielu — cilvēks paliek cilvēks: skatītājs nejūt viņa spēlē dievišķās atklāsmes tuvumu. Visai labi savu lomu veica augstais priesteris Kaifass — B. Štikls, tāpat Pilats — M. Beitsamers, bet nelielo sieviešu lomu tēlotājām Marijai — A. Mairei un Magdalenai — G. Groperei bija pārāk grūti reizē turēties visas izrādes skumji cildenajā līmenī un tai pašā laikā „pierunāt un pietēlot" visu milzīgo telpu. Tas pats sakāms par Kristu, kam Ģetzemanes dārza ainā tikai ar pūlēm izdevās pārspēt gan gausā tempā turēto, taču augstas garīgas intensitātes piesātināto spēles līmeni. Ar visai temperamentīgu, mākslinieciski pilnvērtīgu, labi veidotu spēli no plašā dalībnieku pulka izcēlās Jūdass — H Švaighofers. Un tiem, kas no Oberamergavas spēlēm gaidīja teātŗa mākslas manifestāciju, ar nožēlu bija jāsamierinās, ka šis drāmatiski nozīmīgais, darbību dzenošais tēls pakārās jau tik drīz...

Ja atzīstam, ka Oberamergavas spēļu uzdevums ir sniegt Kristus ciešanu dokumentējumu mākslinieciskā traktējumā, tad nevaram samierināties ar reliģisko un psicholoģisko pārdzīvojumu, ko no tām saņemam. Ir jāsauc palīgā personīgās zināšanas jaunajā derībā, jāsauc atmiņā Kristus ciešanu jēga tāda, kāda tā mūsos dzīvo kopš mūsu kristīgās audzināšanas sākuma, lai piedabūtu sevi uz pilnīgu šī dievišķā upuŗa nojēgu. Citādi mūsu priekšā ir trīs krustā sisto līķi, no kuŗiem viens ir Dieva Dēls, lieliskā skatuviskā traktējumā — tas viss. Uz tik sausu konstatējumu pamudina spēļu drāmatiskās uzbūves iekšējās nesamērības.

Īpaši jāatzīmē dabiskās gaismas lieliskie efekti skatuvē, kas nekādiem technisklem līdzekļiem nebūtu sasniedzami, piem. tādā ainā kā Kristus Golgātas ceļš, kad pēcpusdienas spožā saule pār skatuves architektūru gaismas un ēnu kontrastus mezdama, žilbinoši gulstas pār tēlotāju grupu tās košajos austrumnieku tērpos.

Beigās gribas piebilst, ka nepiedzīvojušu skatītāju traucē naturālistika, kas īpaši izpaužas krustā sišanas ainā: mūsu ausis netīkami skaŗ āmura sitieni pa naglām dzīva cilvēka miesā, mūsu prātu interesē, kā gan tas panākts, ka Kristus un arī noziedznieki tik dabiski turas pie krustiem, mūs aizskaŗ gumijas vāles zvēlieni pa mocekļu miesām, salaužot viņiem kaulus... Mēs redzējām satricinošus skatus, kas aizēnoja notikumu jēgu. Princips, ka dzīvi nevar pārcelt mākslā, paliek spēkā arī Oberamergavas spēlēs.

*

Izrādes vienīgajā starpbrīdī apmeklētājiem bija izdevība aplūkot arī Bavārijas sakrālās mākslas izstādi no dažādiem laikiem un vietām, kurā dažs mākslas darbs, piemēram, kāda Madonna ziloņkaulā vairāk nekā 1000 gadus veca. Atzīmējami 16. un 17. g. s. kokgrebumi, stikla gleznojumi, metalla plastikas, tāpat laikmetīgā sakrālā māksla, kuŗā izstādes vadība nav vairījusies no moderniem ekstrēmiem. Izstādē bez pārtraukuma dzirdamas ērģeļu mūzikas improvizācijas.

Katrā ziņā jāatzīst, ka par spīti minētajiem nedaudzajiem iebildumiem Oberamergavas ciešanu spēles ir ievērības cienīgs, izcils notikums, ko ieteicams noskatīties ik vienam, kam līdzekļi un laiks atļauj.

Pāvils Klāns

Profesors **E. Blese**

Par mūsu valodas stāvokli citu radu valodu starpā

Par baltu un it īpaši latviešu valodas stāvokli citu radu valodu starpā ir rakstīts jo daudz. Lai tikai atceramies 1911. g. iznākušo prof. J. Endzelīna grāmatu krievu valodā „Slavjano-baltijskie etjudi", kur šis jautājums bija apcerēts visai plaši un kuŗas atzinumi arī tagad vēl ir spēkā. Jau šai darbā pieminēta plaša literātūra, un turpmākos gados nākusi vēl laba tiesa rakstu klāt, uz kuŗiem aizrādījumu atrodam starp citu arī trimdā no jauna pārspiestā prof. Endzelīna darbā Latviešu valodas skaņas un formas (Rīgā, 1938.) 10. lpp.

Kā zināms, latviešu valoda kopā ar lietuviešu, seno prūšu, tiem radniecīgo jau XIII. g. s. apklusušo seno jātvingu (tagadējā Suvalku novadā) un tiem savukārt radniecīgo un arī jau agri izzudušo rietumgalindu valodu, kurām vēl jāpieskaita XII. g. s. pārtautoto austrumgalindu valoda uz robežām starp Maskavas un Smolenskas gub. Protvas upes krastos, veido baltu valodu saimi. Savukārt baltu valodu saime ir viena no sīkākām saimēm plašajā indoeiropiešu valodu saimju grupā, kas veido grandiozo indoeiropiešu jeb indoģermaņu valodu cilti, pie kuŗas pieder daudz senu un jaunāku valodu Eiropā un Āzijā, no kurienes tās tagad izplatījušās pa visu zemes virsu. Dažādu indoeiropiešu valodu saimju starpā pastāv dažādi radnieciski sakari. Uzskati par tiem tomēr stipri atkarīgi no vispārīgiem zinātnieku uzskatiem katrā atsevišķā laikmetā. Tā, piem., baltu valodas parasti iedala tā, ka latviešu un lietuviešu valodu uzskata par ciešākā savstarpējā radniecībā esošām un abas kopā sauc par austrumbaltu valodām, resp. saka, ka tās veido īpašu austrumbaltu valodu grupu. Senprūšu valoda ar tai tuvu radniecīgajām rietumgalindu un jātvingu valodu tad veidotu rietumbaltu valodu grupu. Bet, piem., lielas rūpes sagādā kuršu valodas stāvoklis, kuŗai ir cieši sakari arī ar senprūšu, resp. vispārīgi ar rietumbaltu valodām, lai gan galvenā kuršu izplatības territorija jau sen atradusies tagadējos Latvijas rietumu un dienvidrietumu novados, pa daļai Lietuvas ziemeļrietumos. Kopš XIV un XV. g. s. kurši pamazām pārtautojušies, pāriedami pa lielākai daļai latviešos, pa daļai arī lietuviešos. Tādēļ, objektīvi skatoties, kādreizējo kuršu valodas radnieciskie sakari dziļākā būtībā tomēr vēl joprojām paliek neskaidri, un apgalvojums, ka kuršu valoda jau savos pamatos ieņēmusi vidēju stāvokli starp latviešu un lietuviešu valodu un tādēļ jau no sākta gala piederējusi pie austrumbaltu valodu grupas, patiesībā ir apšaubāms. Vēl lielākās grūtībās mēs nonākam, ja gribam, piem., noteiktāki raksturot seno zemgaļu un it īpaši seno sēļu lingvistiskos sakarus ar kaimiņu baltu valodām, jo to valodām materiālu ir gauži maz.

Par prūšu valodu runājot, jāsaka, ka tā apklususi XVII. g. s. otrā pusē (ir ziņas, ka tā runāta vēl 1680. g.). Tas noticis pa daļai tāpēc, ka prūšu labākās aprindas bija stipri cietušas jau agrākos gadsimtos, it īpaši jau XIII un XIV, cīņās ar vāciešiem un poļiem, pa daļai tāpēc, ka šīs aprindas pēc sava stāvokļa un izglītības jau agri pārgājušas vāciešos. Bet ja vēl ap 1930. g. Karalaučos bija sastopami augsti izglītoti cilvēki ar uzvārdiem Gerte (pr. gerto „vista"), Wosegien (pr. wosistian, kazlēns), Pustlauk (klajš lauks) u.c., tad tas liecina, ka gadu simtiem cauri, kaut arī pārvācināti, seno prūšu pēcteči uzglabājušies līdz mūsu dienām. Tāpat arī vēl līdz laika sprīdim ap 1935. g. tagadējās Prūsijas austrumi un pa daļai arī rietumi bija pilni ar prūšu vietvārdiem, kas Hitlera laikā tika aizstāti ar vāciskiem. Žēl tikai, ka vēl pašos jaunākos laikos de facto pastāvējušos prūšos nacionālās pašapziņas vairs nebija (bet, piem., tāja arvienu ir bijusi īriem, lai gan XX. g. s. sākumā apm. vairāk ka 1/3 īru tautas skaitīja sevi par īriem, īriski tomēr vairs neprazdami). Arī prūšu valodas kaut arī tīri teorētiskie un ideoloģiskie pamati bija jau kopš XVI. g. s. tik trūcīgi, ka uz tiem nekas vairs nebija dibināms. Tādēļ arī jau kopš XVI. g. s. starp tagadējās Prūsijas iedzīvotājiem, faktiski seno prūšu pēctečiem, nekad nav radušies nekādi centieni nedz atjaunot seno prūšu tautību, nedz arī mēģināt runāt savā dzimtajā valodā.

Ka baltu valodām daudz līdzības ar slavu valodām, ir skaidrs katram, kas kaut cik iepazinies ar baltu un slavu valodām. To pierāda kaut vai lielais vienādo sakņu daudzums baltu un slavu valodās (kaut vai, piem., atsevišķu miesas daļu nosaukumos; latv. galva, acis, ausis, sirds, roka, pirksts, nags, delna, zobs, vēders u. c., kriev.: golova, oko, ucho, serdce, ruka, perst, nogotj, dlanj, zub, vedro=spainis uc.), to pierāda īpašvārdu noteikto galotņu sistēma un tās darinājuma veids, vienādība verbu veidojumos un lietošanā, piem., tā saucamo aspektu vai darbības veidu ziņā, kādas kategorijas citās valodās faktiski nav, it īpaši zīmējoties uz tā sauc. iterativo verbu lietošanu, tāpat vienādības refleksīvo formu ziņā, kas baltiem saskan ar slaviem, bet ne ar ģermāņiem, vienādības divdabju sistēmā; daudz kopēja ir sufiksu ziņā, tāpat vienādas, bet citur nesastopamas sintaktiskas konstrukcijas (piem. objekta ģenetivs saistībā ar noliedzamu verba formu tā sauc. predikātīvais instrumentālis), vienāda vārdu seka teikumā utt. Ir vēl vesela rinda citu sīkāku vienādību, kas izprotamas tikai valodniekam. Daudzās vienādības ievērojot, jau pag. g. s. 60-os gados bija radušās teorijas, ka baltu un slavu valodas (kādreiz domāja, ka ciešā sakarā ar tām bijušas ar ģermaņu valodas) cēlušās no kopējās baltslavu pirmvalodas, ko runājusi kopējā batslavu pirmtauta kopējā baltslavu pirmdzimtenē. XX. g. s. sākumā tomēr radās arī galīgi pretēji uzskati, kas mācīja, ka slavu un baltu valodām neesot vairāk kopēja kā jebkādām citām indoeiropiešu valodām, un ja mēs par tādu kopību domājam, tad tikai tādēļ, ka territoriāli abu valodu saimes bijušas un vēl ir tagad ciešā sakarā. Pārējie pētnieki tomēr šim galējam uzskatam nepiesliējās, bet tomēr mēģināja izmantot ciešākās territoriālās kopības faktu. Viņi tad arī apgalvo, piem., prof. Endzelīns, ka nebūtu labi runāt par kopējo baltslavu pirmtautu un pirmvalodu nedz arī pirmdzimteni, bet atzīt, ka jau no sākta gala pirmbaltu valoda ir bijusi atšķirīgāka no pirmslavu valodas. Tomēr abu saimju runātāju tautu apdzīvotie novadi — šo tautu un valodu pirmdzimtenes — atradušies cieši kaimiņos viens otram, un šo posmu prof. Endzelīns sauc par baltslavu kopdzīves laikmetu (precīzāk būtu runāt par līdzsadzīves laikmetu, tāpat kā runājām par līdzdzīvotājiem). Šai laikmetā baltu un slavu pirmvalodas spēcīgi ietekmējušas viena otru, saglabājušas savas vecās kopīgās pazīmes un izveidojušas arī nedaudzus kopīgus jauninājumus. Pēc tam sekojušā attīstības posmā šie sakari kļuvuši vaļīgāki, un šis tā sauc. kopdzīves laikmets izbeidzies. Tālākajā attīstības gaitā tad gan radušies arī vēl kopīgi valodiski jauninājumi no kopdzīves laika attīstības likumiem iedīgļiem, gan arī izveidojušies jauni atšķirīgi valodas fakti. Jau pilnīgi patstāvīgas kļuvušas, baltu valodas tomēr atradušās diezgan spēcīgā slavu valodu, it īpaši krievu valodas ietekmē. Šai laikā no slavu valodām baltu valodās pārnācis liels daudzums aizgūtu slavu vārdu, kas tomēr pilnīgi iekļāvušies baltu valodās. — Rietumbaltu valodām varbūt jau indoeiropiešu kopdzīves un varbūt arī vēl baltslavu kopdzīves laikmetā tomēr bijuši ciešāki sakari arī ar ģermāņu valodām, kas izpaužas it īpaši daudzās leksikālās vienādībās, t. i. atsevišķos vienādos vārdos ģermāņu un sevišķi senprūšu valodu starpā.

Draugu invāzija

Sēdēju savā Londonas mēbelētā istabiņā un taisījos rakstīt šīsdienas īspastāstu, kad pa kāpnēm smagi soļi tuvojās manām durvīm. Tur ārpusē bija dzirdami diezgan nenoteikta rakstura trokšņi; it kā kāds mīņātos, it kā suns rūktu, līdz beidzot kaut kas ar skaļu bukšķi atsitās durvis. Steidzos atvērt.

Tur stāvēja vecais kaŗa zirgs Pičs Vāvurs, katrā rokā pa trīstonnīgam

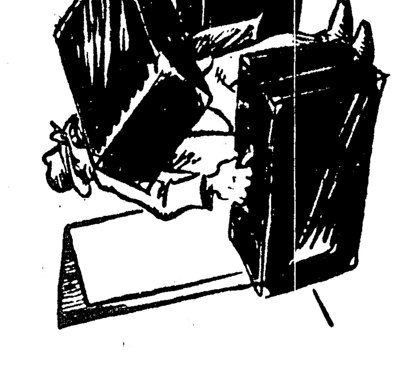

koferim un trešo, mazāko, iekostu zobos. Mētelis vaļā, un cepure uzkritusi uz acīm.

„Pič, kur tu te gadījies?"

„Eš-š-š r-r-r-r-..." skanēja gar koferа rokturi. Pičs iesprūda ar koferiem durvīs, klaudzināja un grabināja tos gar stenderēm. Pasteidzos izņemt koferi no viņa zobiem, lai cilvēks varētu parunāt un pateikt, kas tā par evakuāciju ir.

„Palīdzi šito šķirstu sagriezt taisni, lai tieku iekšā," viņš izdvesa. Nolicis koferus, Pičs atstūma cepuri pakausī un atkrita krēslā. Smagi pūšot, viņš skatījās sāņus kaktā un gurdi mirkšķināja acis.

„Saki jel, kas noticis. Ko tu ar savu inventāru mētājies apkārt?"

„Invāzija. Saproti, draugu invāzija!"

Ielēju viņam krūzi auksta ūdens un piebēru cukuru. (Tā māte rīkojās, kad puikiņam gadījās kaut kur pārbīties, un, cik atceros, tas labi līdzēja.)

„Tā, tagad izstāsti mierīgi, kas par lietu." Noglaudu viņa saraino vaigu. Viņš nopūtās kā auto riepa, kad no tās izlaiž gaisu.

„Redzi, manas mēbelētās istabas saimniece, kā jau visas Londonas istabu saimnieces, vēlas, lai īrnieki tur svētus viņas mājas noteikumus. Viss sākās no tās reizes, kad Jānis ar savu draugu bija ieradušies no Birdingburi nometnes apskatīt Londonu. Nelegāli pie manis kaut kā pārnakšņojuši, viņi no rīta klusi aizgāja, ka ne čiku ne grabu.

Pēc kāda laika Jāņa draugs ieradās ar savu draugu atvaļinājuma laiku pavadīt Londonā. Pirmo vakaru pārrunās nemanot pienāca pusnakts, un kur gan cilvēki nakts laikā svešā pilsētā skries naktsmājas meklēt? Klusi pārnakšņojām turpat — abi draugi manā gultā, bet es pats pusē uz vienīgā krēsla, pusē uz šitiem te koferiem. Tā trīs naktis. Pēc tam gan saimniece aizrādīja, ka nekādā ziņā svešas personas nedrīkst pēc pl. 11 atrasties viņas mājā. Nodievojos, ka tas vairs neatkārtosies.

Pēc pāris dienām ieradās Jāņa drauga draugu draugi un, atsaucoties uz iepriekšējiem, apsveica mani kā viesmīlīgu tautieti, kas apzinās trimdas kopības svarīgumu, un uzcēla galdā pudeli. Es tos nobrīdināju, ka saimniece pagalam necieš savā mājā alkohola lietošanu, kā arī nekādus skaļumus. Ja nu tā pa go-

dam, klusi... Nemanot pienāca pusnakts, un kur gan cilvēki pusnaktī un svešā pilsētā lai skrien prom?

No rīta saimniece gan neko neteica, bet, tas ļaunākais, arī neko neatbildēja Tā nebija laba zīme.

Nometnē mana trimdas kopības glabātāja slava gāja augumā. Un šodien ieradās visu iepriekšējo draugu draugs, Zirgābola kungs, ja nemaldos. Esot pirmo reizi Londonā, un kur gan citur vispirms lai griežas, ja ne pie sava tautieša, kam sirds ir allaž savā vietā. Ciemkukulim viņš kautrīgi uzcēla pudeli galdā. Inteliģents cilvēks, var redzēt! Atvainojos, un atkal izklāstīju šīs mājas noteikumus. Bet ja nu tā klusu un ar godu... Par to viņš drusku tā kā apvainojās: „Tas nu gan, Vāvura kungs, bija lieki teikts. Es neesmu no tādiem." Inteliģents cilvēks, var redzēt!

Pēc pirmās glāzes runājām par politiku, pēc otrās — pārgājām uz padzērienu dārdzību, pēc trešās viņš pievilka žodu kaklam un sulīgā basā iedārdējās: „Vai Pērkonam tamdēļ bij Daugavu ra..." Steidzīgi aizšāvu viņa mutei priekšā plaukstu: „Klusu, lūdzu, lūdzu nedziediet!" — „Ko, kas mums latviņiem, var liegt? Pado' šurp! Neskaties, ka es tāds sīks no auguma, bet izsitējs esmu uz goda." Un, izstiepis kaklu gaŗumā, turpināja tenorā: „... lai dieviem un tēvijas sargiem..." — „Klusiet taču, lūdzu! Saimniece..." — „Kur ir saimniece? Lai viņa nāk šurp! Vai te vairāk meitu nav?"

Saimniece klauvēja pie durvīm. Jutu tuvojamies vakaru.

Draugs, ieraudzījis saimnieci, vienā rokā pudeli, otrā glāzi, steidzās pie viņas, liedams padzērienu sev aiz piedurknes. Saimniece metās panikā pa kāpnēm lejā. Draugs, traukus skandinādams, nograbēja tai pakaļ. Apakšā klaudzēja durvis, un sasaucās sieviešu balsis.

Es sapratu, tās ir beigas. Sametu koferos, ko paspēju, un, iedams gar vannas istabu, redzēju, ka draugs, uzrotījis vienu bikšu stilbu, sēdēja

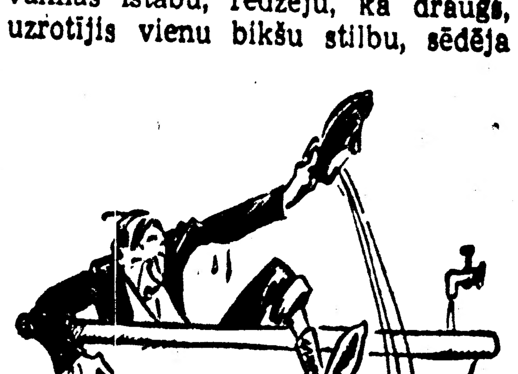

vannā un pūlējās izliet no kurpēm ūdeni. Kur gan lai cilvēks nakts laikā un svešā pilsētā lai skrietu prom?

Tā nu esmu šeit pie tevis. Esi nu tik labs un paturi kādas dienas tos koferus, kamēr sameklēju sev jaunu istabu, pats es kaut kur..."

Paskatījos pulkstenī, tas rādīja 12 stundu: Jā, kur gan lai cilvēks, pusnakts laikā skrien prom meklēt naktsmājas..!

E. Rirdāns

Vai lidojošās apakštases konstruējis vācu inženieris?

Vairāk nekā 3 gadus cilvēces prātus nodarbina jautājums, no kurienes nāk lidojošās apakštases? Šai sakarā zviedru prese publicējusi interesantu rakstu:

1943 g. 1. martā vācu inženieri Kurtu Šnitki pārvietoja no Ziemeļafrikas kaujas lauka uz Meseršmita rūpnīcām Augsburgā. Katru rītu viņš ieslēdzās kādā telpā slepeno lidmodeļu nodaļā. Priekštelpās stāvēja sardze, kas rūpējās, lai Šnitki un konstruktoru Rentelu neviens netraucētu. Viņu abu uzdevums bija atrast iedarbīgu līdzekli pret lidojošām bumbām. Izejas punkts šim darbam bija lidojošās skuju koku sēklas, ko dzina uz priekšu dabiskie propelleri. Tās palielināja līdz milzu apmēriem. Dabā esošo priežu čiekuru katapultu aizstāja sprāgstamlādiņš. Ar tā palīdzību vilciņveidīgajiem rotējošajiem spārniem vajadzēja dzīt šos lidķermeņus līdz 10.000 m augstumam, lai no turienes tie atkal lēni tuvotos zemei. Kad šāds ķermenis nonāktu lidmašīnas tuvumā, tas gaisa strāvas plūsmas ietekmē piesūktos, darbodamies kā gaisa mīna. Tie, kas neeksplodētu saskaroties, automātiski izlādētos 1000 m augstumā.

Vēlāk Šnitke un Rentels konstruēja lielāku modeli ar 26 m gariem un 3 m platiem spārniem. Spārnu galos atradās raķešu motori. Lidķermenis startētu apmēram kā helikopters un vēlamo virzienu horizontāli iegūtu ar spārnu centra ass virziena maiņu. No raķešu motoriem spārnu galos liesmas veidotu gaismas „šķīvi". Kabīne atradās rotējošo spārnu vidū un bija izslēgta no riņķa kustības.

Šnitke izdarīja nolaišanās mēģinājumu ar šo aparātu no lidmašīnas lielā augstumā un konstatēja, ka nolaišanās ātrums par lielu un šajā sakarā konstruēja jaunu tipu ar 52 m gariem un 6 m platiem spārniem. Ar starta raķetes palīdzību sasniedza 15.000 m augstumu. Ar citu raķešu sistēmu, kas sāka funkcionēt 12.000 augstumā, horizontāli sasniedza 1200 km stundā. Pats Šnitke, kas dzīvo Rēgensburgā, apgalvo, ka šīs lidojošās apakštases nākot no Krievijas, jo viņa agrākais darba biedrs Rentels 1945. g. devies uz turieni, kur, droši vien, attīstījis šo konstrukciju tālāk.

LIDOJOŠIE ŠĶĪVJI NAV NEKĀDA UTOPIJA!

Uzņēmumā redzams Kalifornijas aviācijas konstruktors Dr. Keijs (Kay) vērojam savu pēdējo lidmašīnas modeli, kas izmēģinājuma lidojumā sasniedzis 1000 km stundas ātrumu. Keijs pārliecināts, ka diskveida lidaparātiem gaidāma liela nākotne, jo tie apvienojot helikoptera manevrēšanas spējas ar gluži fantastisku ātrumu.

Kalifornijas lidmašīnas speciālists jau pabeidzis projektu nākošajam „lidojošā šķīvja" modelim, paredzot tajā vietu arī pilotam.

Telefona cīņa Berlīnē

Berlīne (jj). — AP korespondents ziņo par interesantu slepenu „telefona cīņu" Berlīnē, kas jau kopš vairākiem mēnešiem norisinās starp amerikāņu un padomju sektora telefona un radio inženieriem. Komūnisti šai cīņā, izsakoties korespondenta vārdiem, tikko „zaudējuši trešo raundu". Pirmais raunds sācies priekš dažiem mēnešiem, kad Berlīnes amerikāņu sektora raidītājs RIAS ierīkoja „pašu komūnikācijas sistēmu, ar kuras palīdzību ikviens Berlīnes telefona abonents — arī padomju sektorā — varējis pa telefonu noklausīties dažādus rietumu ziņu raidījumus, vienkārši uzgriežot numuru 23. Pēc šā fakta uzzināšanas padomju sektora inženieri noslēguši telefona līnijas jūdzēm garā posmā, pilnīgi izjaukuši dažus savienojumus un beidzot panākuši, ka RIAS iekārtotā ziņu pārraides sistēma vairs nefunkcionējusi. Tā telefona cīņas „otrs raunds" beidzies par labu komūnistiem.

Rietumberlīnes speciālisti tomēr nav apmierinājušies. Telefona tīkla un RIAS raidītāja inženieri izveidojuši jaunu numuru „2-4000", kuru uzgriežot, padomju sektorā tagad atkal automātiski iespējams klausīties „ķecerīgās" rietumu informācijas. Zinātāji izsakās, ka tagad, lai novērstu šī jaunā numura efektu, padomju inženieriem būtu vai nu pilnīgi jāpārtrauc jebkāda telefona satiksme ar Rietumberlīni, vai arī jāpārveido viss telefona tīkls, kas prasītu vismaz 6 mēnešus intensīva darba.

PADOMJU KUĢI SEKO BRITU MANEVRIEM

Londona (D). — Lielu satraukumu Londonā radījusi ziņa, ka Lamanšas kanālī pag. nedēļas beigās pamanīta padomju kuģu eskadra, kurā bija sešas vienības. Lēnā tempā tā devusies ļoti tuvu garām britu teritoriālajiem ūdeņiem. Lielbritānijas krasta aizsardzības iestādes un radara ierīces uzmanīgi sekojušas padomju eskadras gaitai. Lai gan tās vienības izskatījās pēc zvejas kuģiem, britu admirālitāte pārliecināta, ka tie bijuši padomju mīnu traleri un citas kara kuģu vienības, kas apgādātas pirmklasīgām ierīcēm. Informētas aprindas Londonā pārliecinātas, ka eskadra ieradusies Lamanšas kanālī, lai izsekotu britu flotes manevrus, kas sākās pēc pāris dienām. Militāristi norāda, ka līdzīgs gadījums notika arī Karaību jūrā, kad tur priekš pāris mēnešiem risinājās Savienoto valstu flotes manevri, kuros pirmoreiz izmēģināja jaunas ierīces.

VĀCU KOMŪNISTU LAIKRAKSTI SĀK ATKLĀTI DRAUDĒT

Diseldorfa (lv). — Diseldorfas komūnistu laikraksts Fres Volk, kritizējot ASV radio karu ar Padomju savienību, vārdiski raksta:

„Ja uz amerikāņu kuģiem iekārtotās peldošās raidāmstacijas mēģinātu braucienu laikā ar slepenām radara ierīcēm veikt „nejauši" stratēģiski svarīgu izlūkošanas darbu, tad stiprie miera bloka spēki tiem tāpat kā viņu lidmašīnas avantūras gadījumā pie Liepājas sados tā, ka Vašingtona un Londona nezinās, kur rīts, kur vakars."

Rietumiem palicis pārāk maz laika

Ņujorka (Jo). — Plašā rakstā par Padomju savienības bruņošanos New York Herald Tribune komentātors Džozefs Alsops starp citu ziņo, ka pazīstamie Škodas bruņošanās rūpniecības uzņēmumi Čechoslovakijā un Manfred Weiss uzņēmumi Ungārijā pašlaik strādā ar pilnu jaudu 24 stundas dienā. Pēdējā fabrikā agrāko 16.000 strādnieku vietā tagad nodarbināti 45.000. 1949. g. Padomju savienība abās satelītvalstīs ievedusi 500.000 t vislabākā tērauda, bet šogad paredz ievest 1 milj. tonnu. — „Neviens, protams, nedomā, ka krievi visu to dara miermīlīgos nolūkos. Bet ļaunākais tas, ka rietumiem palicis vairs ļoti maz laika attiecīgai pretakcijai, un mūsu vadoņi īstā Baldvina garā mēģina mums šo faktu noklusēt," raksta beigās norāda Alsops.

Amerikas Balss grūtības pašu mājās

Toronto (vu). — Savienoto valstu informācijas dienests Voice of America (Amerikas Balss), kā zināms, kalpo galvenokārt komūnisma apspiesto tautu iepazīstināšanai ar dzīvi un notikumiem ārpus dzelzs priekškara. Bet Amerikas Balsij šī svarīgā darba veikšanai ir dažas īpatnējas grūtības pašu mājās. „Ir diezgan savādi", raksta Toronto Daily Star, „ka Associated Press un United Press aģentūras atsakās pārdot savus pakalpojumus Amerikas Balsij, izskaidrojot to tādējādi, ka, pieņemot no valdības naudu, tās apdraudētu savu stāvokli kā brīvās preses sastāvdaļa. Associated Press tomēr nav nekādu sirdsapziņas moku, pārdodot savas ziņas komūnistu valdības aģentūrai TASS. Šīs sajukušās attiecības ir gandrīz parallēlas ar paša kongresa rīcību. Amerikas Balss korespondentiem liegta atļauja lietot senāta un tautas vietnieku nama parastās preses galerijas, un tiem jāapmierinās ar negribīgu atļauju sēdēt kopā ar radiofonu un nedēļas žurnālu pārstāvjiem atsevišķā nodalījumā. TASS turpretī pagodināts ar pastāvīgu preses galerijas sēdekli."

JAU ĀDAMS UN IEVA BIJA KOMŪNISTI

Berlīne (F). — „Viņiem nebija drēbju, viņiem nebija ko ēst un tomēr viņi dzīvoja. Tie bija Ādams un Ieva. Ievērojot šos apstākļus, viņi abi bija komūnisti," ar šādiem vārdiem savu priekšlasījumu sāka Rietumberlīnes studentu apvienības priekšsēdis Ginters Cvingmans. Rietumberlīnes laikraksti šo asprātīgo joku publicējuši pirmajās lappusēs. Berlīnes Tages-Zeitung norāda, ka Cvingmans laikam vispareizāk izpratis komūnismu. Rietumos nevienam nav noslēpums, ka laimīgā padomju tauta staigā pusapģērbusies un pusēdusi. Starpība ir vienīgi tā, ka krievi par to nevienam nedrīkst stāstīt.

Austrālijas komūnisti jau sagatavojušies pagrīdei

Sidneja (lv). — Kopš liberāļu partijas uzvaras vēlēšanās, austrāliešu komūnisti, rēķinādamies ar savas partijas slēgšanu, piecu mēnešu laikā izstrādājuši plānus pazušanai pagrīdē. Pagrīdes darbība tiem nav sveša, jo no 1940.—1942. g. partija jau bija slēgta. Savu namu Sidnejā komūnisti par 50.000 märc. jau pārdevuši. Arī Melburnā partijas īpašumi likvidēti. Partijas priekšsēdis Diksons paskaidrojis, ka partijas naudas līdzekļi valdības rokās nenokļūšot, un ka komūnisti savus laikrakstus iespiedīšot arī pagrīdē. Pieņem, ka lielākā daļa partijas līdzekļu sadalīta uzticamu personu starpā, lai tos nobēdzinātu vēlākai darbībai pagrīdē.

Austrālijas strādnieku partijā valda nevienprātība komūnistu partijas slēgšanas jautājumā. Principā tā ir pret komūnistiem un tos vienmēr apkarojusi. Domstarpības pastāv vienīgi par cīņas veidu. Ministru prezidenta Menzija likumprojekts paredz, ka ģenerālgubernātors pilnvarots izšķirt pēc saviem ieskatiem, kas ir komūnists vai tiem simpatizē. Apvainotajam tad pašam būtu jāpierāda pretējais. Daudzi strādnieku partijas politiķi turpretī vēlas pieturēties pie britu juridiskajiem principiem. — ka katrs apsūdzētais līdz vainas pierādīšanai uzskatāms par nevainīgu.

Šis nams turpmāk būs visai vientuļš . . .

Jau ziņojām, ka otrdien federālais parlaments Kanbērā otrā lasījumā pieņēma likumprojektu par komūnistu partijas slēgšanu Austrālijā. Pret to gan mēģināja protestēt arodbiedrību apvienības kreisais novirziens, piesakot pat ģenerālstreiku. Bet Menziju arī tas nespēja ietekmēt. Savus draudus atsauca arī arodbiedrību apvienība un samierinājās ar to, kam bija jānotiek. Mūsu uzņēmumā redzams Padomju savienības sūtniecības nams Kanbērā, pie kura arī turpmāk plīvos sarkanais karogs ar sirpi un veseri. Visā pārējā Austrālijas kontinentā šim karogam vairs nebūs vietas.

. . . UN TIKPAT VIENTUĻŠ ARĪ VIŅA SAIMNIEKS

Padomju sūtnis Austrālijā N. F. Ļifanovs. Viņu kā diplomātu jaunpieņemtais likums, protams, neskar. Grūtāka būs vienīgi darbošanās un komūnistu diriģēšana.

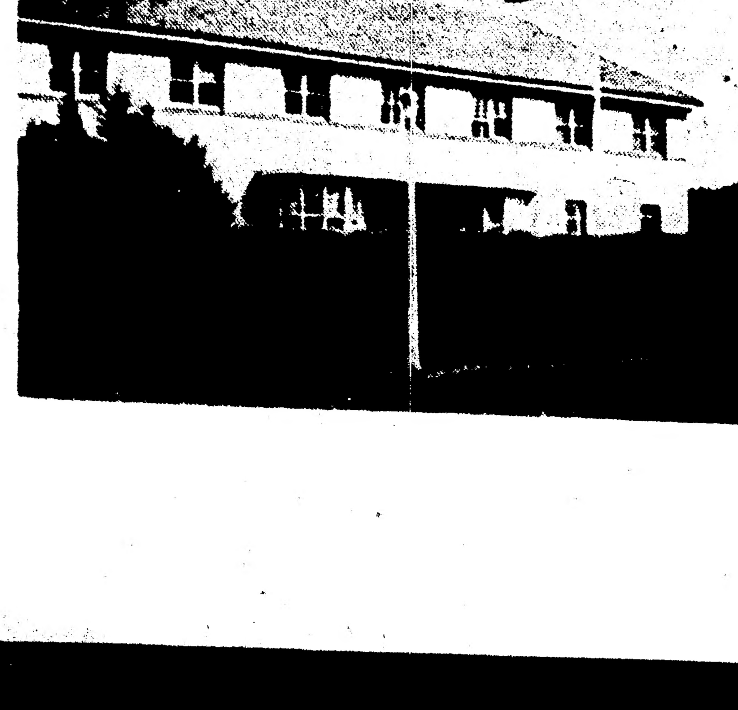

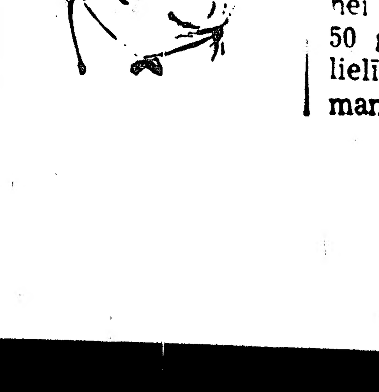

Četri gadi aiz dzelzs priekškara (13)

„Atnāc tad, kad būsi miris!"

DZĪVE KONCENTRĀCIJAS NOMETNĒ — „BATALJONA KOMANDIERIM" NOGRIEŽ ŪSU.

Pagāja divas dienas, un mani izsauca atkal. Gribēju atstāt kameru tā kā stāvēju, bet gaiteņa uzraugs pateica:

Ar visām mantām."

Atvadīties nebija atļauts. Klusēdams atstāju kameru. Cietuma priekštelpā uz mani jau gaidīja jauniņais UB ierēdnis. Tur bija arī cietuma priekšnieks. Teicu, ka man atņēma siksnu, kaklautu un kurpju saites.

„Vai tu poļiem atdevi mantas, kad izlaidi viņus no cietuma? Es nezinu, ka tev būtu kas atņemts," pateica cietuma priekšnieks.

„Es taču neatvedu viņu šurp bez siksnas un kurpju saitēm," sarunā iejaucās UB ierēdnis. Tad priekšnieks piekāpās.

Jau pa ceļam dabūju zināt, kas mani sagaidīja. Apgabala UB vadītājs bija nolēmis mani ievietot koncentrācijas nometnē uz nenoteiktu laiku, jo tiesas sodīts es nebiju.

„Varat rakstīt lūgumu, lai jums piešķir Polijas pavalstniecību, citādi pēc kāda laika jūs izsūtīs uz Vāciju."

Tie bija zelta vārdi, bet kamēr piepildījās, man vajadzēja norīt vēl daudz rūgtu kumosu un redzēt, kā gāja bojā cilvēki aiz dzeloņstiepļu žogiem.

Ārā auroja sniegputenis un sala. Gājām uz staciju. Mani pavadīja mašīnpistoli bruņojies milicis. Vagonā bija silti un ērti. Ilgāku laiku mēs sēdējām kupejā divi vien, un mans pavadonis stāstīja pasaciņu par koncentrācijas nometnes dzīvi. Viņš gan lietoja vārdu darba nometne (oboz pracy). Internētie dzīvojot barakās, bet tās esot sadalītas mazās, siltās istabiņās. Nometnē esot veikals un kino. Vai es ticēju viņam? Nē. Tā nometne, uz kuru mani veda, bija Polijā tālu pazīstama. Kāpēc mans pavadonis meloja? Vienīgais izskaidrojums: lai es nedomātu par bēgšanu. Bet bēgt es nevarēju. Tām briesmām, kas aiz dzelzs aizkara draud katram latvietim, ja tas nav komūnists, es biju izbēdzis. N. koncentrācijas nometnē ievietoja tikai vāciešus. Es biju atzīts par tādu.

Koncentrācijas nometnē es pavadīju piecus mēnešus. Nometnes dienas iedalījums sākās ar celšanos piecos. Kas savu maizes devu nebija apēduši jau iepriekšējā vakarā, tie ēda brokastis. Sešos rītā pārbaude un iedalīšana darbos. Darbs līdz divpadsmitiem. Pusdienas laiks — viena stunda. Deva — litrs viras. No vieniem līdz pieciem pēcpusdienā — darbs. Sešos vakariņas: pus litrs viras un 400 gramu maizes visai dienai. Septiņos vakara pārbaude, bet astoņos gulēt.

Pusdienu vira bija ciešama, bet tā tas esot tikai kopš neilga laika, teica vācieši. Ieslodzīto apģērbs: plānas, zilpelēkas vācu armijas vasaras darba blūzes un tādas pašas bikses, īsa jaka, formas cepure (laiviņa) un „tanki" ar koka zolēm. Ieslodzīto privātās drēbes (tāpat kā naudu un vērtslietas) atņēma. Katram izdeva arī vienu palagu un segu. Dzīvojām barakās, pa 60—120 vienā telpā. Ja kāds saslima, tad nerakstīts koncentrācijas nometnes dzelzs likums noteica: Izturi, ja negribi mirt. Pieteikties pie ārsta nebija nozīmes. Nezinu, vai nometnes ārstam bija noliegts palīdzēt, vai arī viņš bija ļauns cilvēks (tas bija vācietis), bet viņa izturēšanās pret slimniekiem bija ārsta necienīga. „Atnāc pēc tam, kad būsi miris," bija viņa parastais teiciens. Ja kādam temperatūra sniedzās jau pie 40 gr., tad viņu ievietoja t. s. slimnīcā.

Sanitāri un divas māsas patiešām pūlējās, cik spēja, lai saslimušos glābtu, bet ar mīlestību un labu gribu vien nāvi nav iespējams uzvarēt. Bija reta diena, kad kāds nenomira, bet netrūka arī tādu dienu, kad nomira desmit. Sākumā stāvoklis bijis vēl ļaunāks Par nāves gadījumiem piederīgiem vai draugiem ārpus nometnes paziņot nebija atļauts. Vispār bija atļauts rakstīt katru mēnesi tikai vienu vēstuli, ne vairāk kā 50 vārdu poļu valodā. Kā nosūtāmās, tā pienākušās vēstules cenzēja nometnes politiskie virsnieki, t. s. speci. Par mēģinājumu nosūtīt vēstuli, apejot kontroli, kas dažreiz izdevās ar nedaudzo ārpus nometnes nodarbināto palīdzību, draudēja sods — ieslodzīšana bunkurā vai arestā. Aresta telpām, kur ievietoja līdz divām nedēļām, svilpoja vējš cauri, un daudzi tieši no turienes nonāca slimnīcā. Ar aresta telpām man neiznāca iepazīties, bet ar bunkuru gan.

Tas notika maija sākumā, kad vakara pārbaudes vairs nebija barakās, bet zem klajas debess, visai nometnei kopā. Mūsu barakā bija kāds ap 50 gadu vecs ieslodzītais, kas allaž lielījās, ka bijis SA bataljona komandieris. Viņš bija drusku „ķerts" un ar savu bataljona komandiera stāstu uzplījās katram, sevišķi jaunpienācējiem. Viņa lepnums bija īsti staļiniskas ūsas. Uz vakara pārbaudi man gadījās reiz stāvēt aiz viņa. Mūsu baraka bija nostājusies diezgan tālu aiz priekšējām. Kamēr pirmās pārbaudīja, pēdējās klusu sarunājās. Bataljona komandieris jau atkal stāstīja savu parasto pasaku.

„Tam vecītim vajadzētu nogriezt ūsas," es teicu savam blakusstāvētājam pietiekami skaļi, lai arī priekšā stāvētājs to dzirdētu. Naktī, kad visi jau gulējām, mūs pamodināja kliedziens un lamāšanās. Uzgrieza gaismu. Bataljona komandieŗa viena ūsa bija nocirpta. Viņš pieprasīja, lai barakas vecākais tūlīt ziņo nometnes uzraugam . Tas to nedarīja, un apcirptais aizgāja pats. Skaidrs, ka griezts bija ar šķērēm, bet šķēres, tāpat kā nažus, ieslodzītajiem nebija atļauts turēt. Pārmeklēja visu baraku, bet šķēres neatrada. Otrā dienā mani izsauca pie speca, kas gan par notikumu vairāk smējās nekā bāra mani, bet astoņas stundas bunkurā tomēr vajadzēja salt.

Kad vakara pārbaudes notika vēl barakās, tad bieži vien pārbaudīja ne tikai saskaitot, bet arī izsaucot pēc vārdiem. Kaut gan pie sava jaunā uzvārda es biju jau puslīdz pieradis, divas reizes aizmirsu atsaukties.

„Kurls esi vai sapņo?" man uzbrēca uzraugs.

Pēc tam, kad tas bija noticis jau otru reizi, mans draugs, kāds jauns bijušais kalnu strēlnieks teica:

„Man liekas, ka tev ir kāds noslēpums aiz ādas. Man gan tu varētu to pastāstīt."

Es pastāstīju viņam, bet ka esmu latvietis, to gan nē. No tās reizes draugs vakara pārbaudēs vienmēr nostājās aiz manis un, kad atskanēja vārds Linde, es saņēmu tādu dunku mugurā, ka gandrīz noliģojos.

Mans draugs izdarīja vēl vienu pakalpojumu. Kad mani cietumos pratināja, es teicu, ka jau 1939. g. esmu atstājis Latviju. Par laimi man neprasīja sīkumus. Es nezināju, līdz kurienei aizbrauca toreizējie repatriantu transporti, kā nokārtoja jauno Vācijas pilsoņu turpmāko dzīvi un kā tie ieguva savas „valstsvāciešu" pases. Bet to zināt bija diezgan svarīgi, jo bija iespējams, ka man vēl kaut kur prasa. Draugs zināja, ka nometnē ir divi Latvijas un viens Igaunijas vācietis. Viņš tos uzmanīgi izprašņāja, un tā es tiku gudrāks. Draugs man arī parādīja šos Baltijas vāciešus, un es turējos no viņiem pēc iespējas attālāk.

Nākamajā turpinājumā lasiet:
IKDIENA KONCENTRĀCIJAS NOMETNĒ

Žurkām labi, bet utis neiztur

Lībeka (lv). — Pēdējā laikā krievi no gūsta atlaiž vienu otru vācu kaŗa gūstekni, kas bieži par niecīgiem pārkāpumiem bijuši notiesāti un sodu izcietuši spaidu darbu nometnēs. Kāds šais dienās no Vorkutas koncentrācijas nometnes atgriezies gūsteknis par dzīvi un apstākļiem Vorkutas apgabala nometnēs stāsta:

Tuvākajā apkārtnē bija 61 ogļraktuve, un pie katras atradās dzeloņstieplēm iežogota nometne. Vāciešus novietoja kopā ar dažādu tautību notiesātiem. Nometnes bija viena no otras izolētas, sakari ar ārpasauli neiespējami. Rakstīt uz mājām bija noliegts, arī laikraksti nebija pieejami. Krievu notiesāto starpā bija daudz kriminālnoziedznieku. Dienas darba norma bija 3 tonnas ik uz notiesāto. Caurmērā izstrādāja tomēr tikai 2—2½ t, tādēļ arī uzturam izsniedza nepilnu devu. Arī apģērbs bija trūcīgs, un ziemā daudzi nosala. Utis mūs nemocīja — tās nepanesa 40—50 gr lielo salu. Turpretim ārkārtīgi daudz bija žurku, kas bieži ēda no mūsu traukiem. Smagā darba un nepietiekamās pārtikas dēļ notiesātie parasti bija apatiski. Lielākā daļa bija notiesāta uz 25 gadiem.

PAZIŅOJUMS LATVIJAS PĀRSTĀVJIEM UN INDIVIDUĀLAJIEM ABONENTIEM

Paziņojam, ka sākot ar š. g. 10. jūniju, izsūtīsim vienīgi samaksātus laikraksta eksemplārus un tādēļ lūdzam pārstāvjus un individuālos abonentus pārbaudīt, līdz kuram laikam abonements samaksāts, lai neceltos pārtraukums avīžu piegādē.

Viesturs Vācijas meistargodā basketbolā

TRIJĀS SPĒLĒS 3 UZVARAS — Prof. K. DĪMS PASNIEDZ CEĻOJOŠO BALVU

Ceturtajās Vācijas meistarsacīkstēs basketbolā, kas notika 20. un 21. maijā Frankfurtē, uzvarēja Virtembergas meistars BC Degerloch, kuŗa sastāvā spēlēja visa Viestura vienība. Viesturieši pieveica visus 3 savus pretiniekus un ar 169 iegūtiem pret 128 zaudētiem punktiem pierādīja sevi par spēcīgākiem finālcīņu dalībniekiem. 2. v. izcīnīja TB Heidelberg, kuŗas sastāvs arī bija īsti starptautisks, 3. Berliner Sportklub, 4. TC Göttingen. Ar šo uzvaru Viesturs izcīnījis lielāko panākumu, kādu līdz šim latviešu sports Vācijā vispār guvis, kaut arī basketbols vēl arvien šeit nepieder pie populārākajiem sporta veidiem.

Izloze bija noteikusi, ka jau sestdien jāsacenšas abiem turnīra favorītiem — Degerlochai ar Heidelbergu, kas zināmā mērā mazināja pēdējo sacensību spraigumu, jo praktiski Vācijas meistars jau izšķīrās šajā cīņā. Degerlocha spēli sāka ar parasto Viestura pamatsastāvu — Pērkons, Grieze, Kazlovskis, Rops, Baikštis — un pirmajās minūtēs guva 7—0 vadību. Abas vienības mazliet nervozēja, spēles temps ļoti ātrs, ko galvenokārt diktēja heidelbergieši. Viņi arī latviešus labi sedza, bet reizē ar ķermenisko spēli izpelnījās daudz piezīmju. Punkti vienmērīgi auga latviešu labā, līdz Heidelberga starpību samazināja uz 10—13, un guva izlīdzinājumu 17—17. Cīņa sasniedza kulmināciju, un, skatītāju uzmudināta, Heidelberga puslaiku beidza 21—20 savā labā. Otrā puslaikā viesturieši spēlēja mierīgāk, neļaujot uzspiest ātro tempu, ilgāk pieturēja bumbu un pamazām guva virsroku: 23—21, 24—21, 26—21, 28—23, 30—25, 30—27. Piezīmju dēļ laukumu atstāja divi labākie Heidelbergas spēlētāji, bet pēc kāda laika arī Pērkons, kuŗa vietā stājās Timermanis. Heidelbergieši vēlreiz starpību samazināja pat līdz 35—33, bet pēc vairākiem sekmīgiem latviešu uzbrukumiem spēle beidzās 42—35. Viestura vienībā visstabilākais spēlētājs bija Rops, aizsardzībā labs Baikštis. Heidelbergiešiem daudz maksāja — varbūt pat uzvaru — pirmajā puslaikā salasītās daudzās piezīmes.

Meistarsacīkšu pirmajā spēlē Berliner SC 57—37 pieveica TC Göttingen, pie kam berlīnieši pierādījās par krietniem un intelliģentiem cīnītājiem, bet no Getingenas, pēc līdzšinējām ziņām spriežot, bija gaidīts vairāk. Atskaitot ārzemnieku vienības — Viesturu un Heidelbergu, kuŗas sastāvā kodols bija amerikāņi un čechi, Berlīnei tīro vācu vienību vidū īstenībā būtu pienācies meistara gods. Kā Berlīnes, tā Getingenas puišus vadīja kādreizējie Vācijas valsts vienības spēlētāji, kas cīnījušies arī Rīgā berlīniešiem Kunce, heidelbergiešiem Gēings; pirmais bija savas vienības labākais vīrs, Gēings laukumā darbojās tikai viduvēji.

Svētdien spēles ievadīja Degerlochas un Getingenas sacensība, kuŗas gala rezultāts teicās 59—43 latviešu labā. Gan sākumā degerlochieši spēlēja neattaisnojami pavirši, ļaujot Getingenai iegūt 2—8 pārsvaru, bet tad rezultātu izlīdzināja uz 12—12 un puslaiku beidza savā labā 33—22. Otrā puslaikā izpaudās noteikts degerlochiešu pārsvars, un spēles beigās laukumā dažas minūtes vienīgo reizi visās meistarsacīkstēs bija arī divi Degerlochas vācieši. Labs cīnītājs šajā spēlē bija Pērkons, bet lieliski meta Kazlovskis, viens pats iegūdams 24 p.

Heidelberga nākamajā spēlē pieveica Berlīni 43—36, pie kam uzvarētāji mainīja divus sastāvus, rādot ātru, labu spēli. Berlīnieši cīnījās „par visu naudu", otra puslaika vidū starpību samazinot pat līdz 2 p., taču pret Heidelbergas techniku un garajiem vīriem nespēja neko vairāk panākt. Svētdienas pēcpusdienā Heidelberga pieveica arī Getingenu, kaut gan punktu attiecība 47—29 neizsaka patieso spēles gaitu. Katrā ziņā pārāka bija heidelbergiešu technika un rutīna, pret ko jaunie, pasīkie Getingenas puiši spēja likt pretim tikai enerģiju.

Pēdējā sacensība starp Degerlochu un Berlīni bija uzskatāma vairs tikai par rāmu izskaņu meistarsacīkstēm, ko latviešu 68—50 uzvara arī apstiprināja, kaut gan pirmā puslaika sākumā viesturieši, tāpat kā spēlē pret Getingenu, cīnījās visai flegmatiski, ļaujot krietnu laiku vadībā būt Berlīnei. Puslaiku gan mūsējie beidza 25—23, un 2. puslaikā ar sekmīgiem Pērkona un Kazlovska metieniem starpību arvien noteiktāk palielināja. Kazlovskis visās spēlēs vispār bija Viestura stabilākais cīnītājs.

Pēc pēdējās spēles Vācijas 1950. gada basketbola meistaru apsveica un ceļojošo balvu vienības kapteinim Ropam pasniedza Vācijas nacionālās olimpiskās komitejas priekšsēdis prof. K. Dīms. Arī skatītāji, kuŗu vidū bija kāds desmits latviešu un pulciņš Degerlochas draugu — vāciešu, sirsnīgi sumināja jauno meistaru.

Arv. B.

Latvieši sniedz paraugstundu basketbolā vācu skolotājiem

Miljonu pilsēta Hamburga sāk interesēties par basketbolu un to par mācību priekšmetu grib noteikt savās skolās. Šajā sakarā Hamburgas basketbola savienība kopā ar Pinebergas latviešu sporta vadītāju R. Niedru vācu skolotājiem un sporta biedrību pārstāvjiem bija noorganizējusi paraugspēli, kurā sacentās Pinebergas latviešu YMCAs un Hamburgas meistara Eimsbütler TV vienības. Laikraksti gan rakstīja, ka spēlēs latviešu izlase, bet diezgan spēcīgajai Pinebergas vienībai šoreiz bija jācīnās vairāku rezerves spēlētāju papildinātai, jo daļa pamatsastāva dalībnieku darba dēļ uz sacensību nevarēja ierasties. Tomēr pinebergieši pret Ziemeļvācijā 2. v. esošās ETV garajiem spēlētājiem nodemonstrēja ātru un kombinācijām bagātu spēli, gūstot uzvaru ar 23—17. Jāpiebilst, ka vācu spēlētāji nespēja pārvarēt Pinebergas joslas aizsardzību un jutās ļoti vīlušies, sacensību zaudējot. Pinebergas vienībā darbojās: Šupstiks, ieguva 8 p., Holenders 8, Bortiņš 4, Reinfelds 2, Novickis 1. Sacensību vadīja R. Niedra. Skolotāji un sporta biedrību pārstāvji latviešu sportistiem par labi nodemonstrēto basketbola paraugstundu izteica pateicību un atzinību.

R. M.

Latviešu sports Eiropā un citos kontinentos

Arnolds Šmits, LSFAP pilnvarotais Austrālijā, latviešu sportistu informēšanai un darbības aktivizēšanai, katru mēnesi izdod apkārtrakstu. No visām emigrācijas zemēm latviešu sporta dzīve Austrālijā pašreiz ir visrosīgākā.

Oldenburgas-Omštedes latviešu sportisti galda tenisā 5—2 pieveica viesus no Augustdorfas, bet zaudēja volejbolā. Spraigā un straujā basketbola sacensība beidzās 39—39, līdz ar ko abām vienībām līdz šim katrai pa uzvarai un zaudējumam un viens neizšķirts rezultāts.

Pinebergā viesojās sportisti no Ventorfas transitnometnes, kas 5—1 pieveica mājiniekus galda tenisā un 15—6, 10—15, 17—15 volejbolā. Basketbolā ventorfiešu vienība, kurai iztrūka divu labāko spēlētāju, bija vājš pretinieks spēcīgajai Pinebergas vienībai, kas uzvarēja 44—12.

Dienvidaustrālijas meistarsacīkstēs basketbolā šogad piedalās 56 vienības, kas iedalītas 7 grupās. Adelaides YMCAs A sastāvā spēlē 7 latvieši. Treneris ir mūsu tautietis E. Erkens. Viņš pērn cieta dzelzceļa katastrofā un pats vairs nevar spēlēt. Arī Adelaides YMCAs B vienībā vairums ir latviešu spēlētāju.

Sidnejas basketbola meistarsacīkšu ievadījumā neveicās latviešiem. Daugavas 1 vienība zaudēja Rheen 1. izlasei 29—45 (6—25). Mūsu vienībā bija Sproģis, R. Bērziņš, Egmanis, Melhūbers, Gulbis un igaunis Kenjans. Iztrūka Bičevskis un Roga. Rheen 2. vienība pieveica Daugavas 2 vienību 12—11 (9—3). Daugavas rindās spēlēja Egmanis, Gulbis, Kubliņš, Melhūbers, Nīcis, Kalniņš, Lāčgalvis, Krieviņš un Suķis.

VISAS DIENVIDVĀCIJAS VIENĪBAS SOLI UZ PRIEKŠU

Vācijas futbola meistarības priekšspēlēs lielo laimestu izvilka visas 4 Dienvidvācijas pārstāves, kvalificēdamās tālākām cīņām ceturtdaļfinālā. Vissmagāk uzvaru nācās izcīnīt meistaram Firtai, kas ar 3—2 tikko pieveica STV Horst Emscher, un krietni bija jāpiepūlās arī VfB Stuttgart, lai tiktu galā (2—1) ar ziemeļu līgas 3. v. ieguvēju VfL Osnabrück. Toties Offenbacher Kickers viegli (3—1) uzvarēja Tennis Borussia Berlin, bet īstu „meistarstiķi" izstrādāja VfR Mannheim, kas pati tikai „par purna tiesu" pirms nedēļas izcīnīja tiesības meistarībā piedalīties: manheimieši pārliecinoši 3—1 pieveica savu pagājušā gada finālcīņas pretinieku un rietumu virslīgas meistaru Borussia Dortmund. FC St. Pauli 2—0 uzvarēja TuS Neuendorf, Preussen Dellbrück pagarinājumā 1—0 SSC Reutlingen, bet favorizētais 1. FC Kaiserlautern arī pēc pagarinājuma šķīrās ar 2—2 no Rotweiss Essen, un pēdējā sacensība būs jāatkārto

JAUNS SPORTA VADĪTĀJS

LCK trimdas sporta vadītājs A. Celms apstiprinājis par latviešu sporta vadītāju angļu joslā Arv. Bergholdu.

Eiropas meistarsacīkstēs basketbolā sievietēm Budapeštā uzvarēja Padomju savienība, iegūstot 10 punktus. 2. Ungārija 9 p., 3. Čechoslovakija 8, 4. Francija 7, 5. Italija 6 punkti.

Igauņu šachmeistars Keress Budapeštā trešais

Budapestas lielajā šacha turnīrā, kur piedalās Austrumeiropas labākie šachisti, igauņu lielmeistars Pauls Keress ierindojies 3. vietā. 10. kārtā Keress spēlēja neizšķirti ar Štalbergu, un tāpat arī 11. kārtā beidzās Keresa-Boļeslavska partija. 12. kārtā Keress uzvarēja Šabo, bet 13. spēlēja neizšķirti ar Smislovu. Pēdējā 14. kārtā igauņu lielmeistars zaudēja Kotovam un līdz ar to noslīdēja no 2. vietas 3.

Turnīru uzvarēja Boļeslavskis ar 10 punktiem, 2. v. Bronšteins 9,5, 3. Keress 8,5, tālākās vietās Smislovs 7,5, Kotovs 7,5, Neidorfs un Štalbergs 6,5, Lilientāls un Šabo 6 un Flors ar 5 punktiem.

... bet Uncikers kļūst Vācijas meistars

26 g. v. minchenietis Uncikers Vācijas šacha meistarsacīkstēs, panākdams pēdējā partijā neizšķirtu, ar 12,5 punktiem (no iespējamiem 16), nodrošināja sev meistartitulu, ko viņš izcīnīja arī 1948. g. Pag. gada meistars Bogoļubovs pēdējās partijās gan parādīja lielisku „finišu", bet ieguva pavisam tikai 12 p. un blakus ar turnīra „pārsteigumu" — Dr. Štaudi dala 2. un 3. vietu. Aiz viņiem palika Pfeifers 10,5, Dr. Trēgers un Tešners 10, Dr. Lange 9,5, Relštabs 9, Kiningers un Šmits 8,5, Zālmans un Machate 8 uc.

✝ Trimdas gaitas beidzis un veļu valstī iegājis mans mīļais vīrs, mūsu gādīgais tētiņš, labais brālis, brālēns un patiess draugs

Kārlis Kazeks

dzim. 1901. g. 2. aprīlī Gatārtas pag. Lībiešos, miris 1950. g. 10. maijā Kalamazoo (Mich.), ASV.

Gan mīlestībā klusi
Par Tevi as'ras birst,
Ko Tevi zaudējusi,
To sirds vairs neaizmirst.

Viņu mīļā piemiņā paturēs sieva, bērni un māsīca ar ģimeni Amerikā, māsa Anglijā, piederīgie dzimtenē, Vaičulaiša un Rūteņu ģimenes Vācijā

✝ Trimdas gaitas beidzis un miris traģiskā nāvē mans mīļais vīrs

Aleksandrs Pišinskis

dz. 1904. g. 8. 5., Rīgā, miris Ansbachā un apbedīts 12. 5. Ansbachas Meža kapsētā.

Atmiņas par dzimteni
es pagalvī liku.

Sērojošā sieva, sievasmāte Vircburgā, māsa un māsas meitas Filadelfijā

✝ Traģiskā nāvē š. g. maijā Delmenhorstas transita nometnē miris

FRICIS KIRŠTEINS

dzimis 1887. g. 15. maijā Kandavas pag. Apbedīts Delmenhorstas pilsētas kapos š. g. 11. maijā.

Viņu piemiņā paturēs Delmenhorstas latviešu grupa

✝ Mūsu nenogurstošais un rosīgais pārstāvis Austrijā

OSKARS SIKTARS

pēkšņi miris 1950. g. 26. aprīlī Zalcburgā, Austrijā.

Mēs viņu vienmēr atminēsim!

Edgars Stalbovs, Starpt. apmaiņas u. koresp. kluba Universums vadītājs, Stockholm 1, Postbox 684, Sverige

✝ Š. g. 15. apr. no mums uz mūžu šķīrās tautietis

Kārlis Zveja

Viņu piemiņā paturēs Daugavas Vanagu Augsburgas nodaļas valde

✝ Š. g. 29. apr. pēc grūtām ciešanām no mums šķīrās mūsu nodaļas biedrs

Eduards Rudzāts

Viņu piemiņā paturēs Daugavas Vanagu Augsburgas nod. biedri un valde

Aleksandrs Čaks

MŪZĪBAS SKARTIE

Abas daļas vienā grāmatā, glītā izdevumā iznāks jūn. sākumā.

Krājumā:

Smieklīgais un viņa sirds, Mirdzas Bendrupes noveles DM 5.—, Sd. 8/3, Austrāl. 10/6, $ 1.50; i e s. DM 7.50, Sd. 11/9, Austrāl. 15/-, $ 2.—.

Jaunsaimnieks un velns, J. Jaunsudrabiņa romāns DM 11.—, Sd 17/4, Austrāl. 22/-, $ 2.80.

A Course of English, A. Poginas Eiches sistēmatisks angļu valodas kurss DM 6.—, Sd. 7/8, Austrāl. 10/-, $ 1.35.

Pieprasiet saviem grāmatu piegādātājiem vai tieši apgādam, Garvargatan 11, Stockholm, Sweden.

(416)

DAUGAVA

NOPIETNAM LAIKAM — NOPIETNA GRĀMATA!

Manā apgādā iznākusi

Reliģija un dzīve

Reliģisku un filozof. rakstu krājums; piedalās archibīskaps Grīnbergs, profesori Celms, Jurevičs, Pētersons, Kundziņš, Zicāns, Šulcs, Ķikauka, Treijs, Biezais uc.

178 lpp. Cena DM 6.—

Grāmatnīcām pēcmaksā 20% atlaide + porto.

Krājumā vēl:

	DM
Māc. Arn. Lūša, Leģendas	1.80
Nebīsties, tici vien	1.80
Katķisms un dievkalpoj. kārtība	1.—
Saīsin. garīgu dziesmu grāmata	3.—

Andr. OZOLIŅŠ,

(24b) Eutin/Holst, DP Camp.

(416)

PARNASA PASAULES RAKSTNIEKU SERIJAS 8. grāmata

Džozifs Konreds

TAIFŪNS

A. Johansona tulkojumā

DM 3.50, Sd 6/-, Austrāl. 8/-, $ 1.—; i e s. DM 6.—, sd 9/9, Austrāl. 12/9, $ 1.60.

Citas Parnasa grāmatas:

Hēmsalnieki — A. Strindberga romāns, Kr. 6.—, Sd 9/9, Austrāl. 13/-, $ 1.60.
Kandids — Voltēra satīrisks romāns, DM 4.50, Sd 6/3, Austrāl. 8/3, $ 1.30.
Ardievas ieročiem — Hemingveja romāns, b r o š DM 7.25, Sd 11/8, Austrāl. 15/3, $ 2.—; i e s. 10.—, Sd. 15/6, Austrāl. 20/-, $ 2.80.
Nakts lidojums — St. Eksiperī ievērojamākais darbs, b r o š. DM 3.50, Sd 5/-, Austrāl. 6/4, $ 1.—; i e s. DM 6.—, Sd 8/6, Austrāl. 11/-, $ 1.60

Parnasa grāmatas ir glīti izdotas, tādēļ arī dāvanām labi piemērotas.

Pieprasiet saviem grāmatu piegādātājiem, vai ģenerālpārstāvim apg. Daugava, Garvargatan 11, Stockholm, Sweden. (415)

Uzaicinājums

L. A. B. DAUGAVAS VANAGI Augsburgas nod. uzaicina š. g. 15. apr. mirušā tautieša Alberta Zvejas mantiniekus 4 ned. laikā pieteikties uz viņa atstātām mantām: Augsburg-Hochfeld, Hennch-Str. 2-3 (R. Rollis). (428)

ASV un KANADAS TAUTIEŠIEM VISAS LATVIEŠU GRĀMATAS

pēc labvēlīgiem noteikumiem visīsākā laikā izsūta

A. Sējzemnieka apgāds,

kas paralēli uzsāk darbību ASV. Krājumā bagātīgs klāsts. Pieprasiet katalogu. Iepērkot grāmatas,

KATRS PAR BRĪVU SAŅEM Š. G. SIENAS vai KABATAS KALENDĀRU

Pieprasīt: Mr. Nik. Eglītis, c/o Mr. J. R. Davidson, Pocahontas Country House, POCAHONTAS, IOWA, U. S. A. — Vācijas adrese: (24b) Pinneberg, Lettenlager, Block 6-419. (431)

Ziņojam saviem godātiem pārstāvjiem un grāmatu lasītājiem, ka, sākot ar 25. maiju, mūsu

jaunā adrese ir:

DP Camp Artillerie-Kaserne,
(14a) Schwäb. Gmünd.

Apgāds GRĀMATU DRAUGS

(417)

Emma Vadzis, dzim. Brilte, — esmu slima un ļoti meklēju savus un vīra radus un draugus, sevišķi Anastasiju Briltī un Kalnišķu ģimenes. Rakstāt: (24) Lübeck, Artill.-Kas., 3-1. (426)

Andr. OZOLIŅA apgāda izdevumi:

(Adr.: 24-b, Eutin/Holst., DP Camp.)

	DM
Muntes grām. par San Mikelu I.	4.80
II.	5.—
Kopsēj.	11.—
Reliģija un dzīve, 178 lpp.	6.—
Dr. D. Bīskapa, Lipīgās slimības	3.50
Mālkalna, Ķīmija, 148 lpp. mēģ.	5.—
Tēvu valoda, las. grām. 3. kl.	4.—
Tēvu valoda, las. grām. 5. kl.	4.50
Matēmatika 5 kl.	3.50
Dabas mācība 5. kl.	3.—
Jurbega, Botānika, ilustr.	2.—
Brēmaņa, Sich. Schritte II, 5. kl.	2.—
III, 6. kl.	4.—
IV, 7. kl.	3.50
Curika, My English Reader I	3.50
Ozoliņa, Visp. ģeografija 6. kl. izpārd.	
Ģenerālkomisijā:	
Dr. Vandeveldes, Laulības dzīve	5.—
Er. Raistera, Mans laiks, dzejoļi	3.—

Sagatavošanā:
Plivjē, Staļingradas traģēdija.
Sudrabiņa, Asiņainā gaisma aust.
Arseņjeva Taigas mednieks.
Akurātera Degošā sala.
J. Siliņa, Dabas vērotāja stāsti uc.

(419)

UZAICINĀJUMS

Sakarā ar gaidāmo Karlsrūes nometnes likvidāciju, nometnes YMCAs/YWCAs grāmatnīca izbeidz darbību un uzaicina visus apgādus, firmas un personas nekavējoties, bet ne vēlāk kā līdz š. g. 28. maijam pieteikt savas prasības.

Grāmatnīcas likv. kom.,
(421) Karlsruhe, Forstner-Kaserne.

5 padomi abonentiem

1. Nemainiet pārstāvjus!
2. Maksājiet tikai laikrakstā izsludinātiem pārstāvjiem!
3. Nenokavējiet maksājumus!
4. Laikus paziņojiet adreses maiņu, minot arī veco adresi!
5. Rakstiet skaidri salasāmi! Tad Jūs laikrakstu saņemsit bez traucējumiem.

LCK apgāds LATVIJA

Pēc 12 gadiem atkal iznākusi

J. Jaunsudrabiņa

BALTĀ GRĀMATA

ar ilustrācijām, DM 6.—.

Pasūtinājumi adresējami grāmatas ģenerālkomisionāram

DAUGAVAS VANAGU GRĀMATNĪCAI,

(14a) Ulm/Donau, Bölcke-Kaserne.

(422)

Papardes zieds

11, Wyresdale Road, Bolton, Lancs.,

piedāvā tautiešiem visā pasaulē:

Vārda un dzimumdienu, kā arī visu svētku apsveikumu kartes greznā daudzkrāsainā iespiedumā un lielā variantu bagātībā. Cenas: Austrālijā un Jaunzēlandē 5 d; ASV un Kanadā $ 0,06; Vācijā DM 0,15; Zviedrijā ZKr. 0,15; Dānijā DKr. 0,18; Holandē HFl. 0,12; Beļģijā BFrs 1,20; Brazilijā Cr. 0,90.

Latvisku rakstu un simbolu greznotas aploksnes apsveikumu-kartēm: 1½ d; $ 0,03; DM 0,06; ZKr. 0,07; DKr. 0,09; HFl. 0,06; BFrs. 0,60; Cr 0,40

Dzimtenes skatu pastkartes: 3 d; $ 0,04; DM 0,10; ZKr. 0,12; HFl. 0,09; BFrs. 0,90; Cr. 0,60.

Luksa vēstuļpapīri ar Latvijas brīvības laiku simboliem; cenas kā dzimtenes skatu kartēm.

Greznotās lielās aploksnes luksa vēstuļpapīriem; cenas kā dzimtenes skatu kartēm.

Mārtiņš Fogts, Ģimetne, romāns: 1/9; $ 0,35; DM 0,95; HFl 0,65; BFrs. 6,50; Cr. 4,50.

Bez tam sudraba un dzintara etnografiskās rotaslietas lielā izpildījuma un cenu dažādībā, dekorātīvas lelles, prievītes, jostas uc.

Ādas izstrādājumi ar deviņu karatu zelta dobspiedumā veidotu Brīvības pieminekli un Valsts ģērboni: vēstuļu mapes, albumi, kabatas portfeļi, piezīmnīcas, naudasmaki un citi priekšmeti lielā variantu dažādībā.

Mūsu galvenie pārstāvji ievērojamākās latviešu apdzīvotās zemēs ir šādi:

Arv. Zemiņš, (23) Oldenburg (Oldb.), Bismarckstr. 17, Deutschland;
Latvju Grāmata, 503, 2nd Str NW, Waverley, Iowa, U. S. A.;
Valters Ziediņš, 220, Lisgar Str., Toronto 3, Ont., Canada;
Edg. Spalle, Migrants Centre Block „E", Bathurst, N. S. W., Australia;
Latviešu Palīdzības Komiteja, Box 701, Stockholm 1, Sverige;
I. Reitmanis, Postbox 292 København V, Danmark.

Pieprasiet pilnīgu mūsu bezmaksas katalogu, kur atradīsit pārstāvju adreses un cenas zemēm, kurām tās nav dotas šai sludinājumā, kā arī mūsu ērtos piegādes un maksāšanas noteikumus. (390)

Dūre savelkās

Mūzikā par vecām tautasdziesmām uzskata tādas, kuŗu diapozons nepārsniedz dažus toņus. Šo gudrību labi zina arī komūnisti. Viņi paraduši ielikt jaunus vārdus tais pašos nedaudzajos toņos un tad tādu meldiņu atkārto pēc vajadzības. Nelaime tikai viena — brīvajām tautām šī mūzicēšana apnikusi, un tai ir aizvien mazāk klausītāju.

Šinīs dienās veco meldiņu palaida franču komūnistu partija, oficiāli deklarēdama, ka tā stāv par Francijas zemnieku nekustamo īpašumu neaizkaŗamību. Tā savā laikā Latvijā dziedāja arī toreizējais zemkopības komisārs Vanags, kuŗa māte kādai savai kaimiņienei lepni stāstīja: „Mans dēls tagad Rīgā lielā amatā.“ Pagaidām Vanagam amats vēl ir, bet latviešu zemniekiem zeme noņemta, viņi paši „brīvprātīgi“ sadzīti vai nu kolhozos, vai deportēti uz Sibiriju. Par zemnieku īpašumu neaizkaŗamību runāts arī Ungārijā, Bulgārijā, Rumānijā un Polijā. Bet arī te kā utis „brīvprātīgi“ savairojušies kolhozi, pretēji Baltijas valstīm iziedami vienīgi caur ražošanos kooperātīvu stadiju, jo šīs zemes uz papīra skaitās neatkarīgas. Tāpēc biedra Toŗeza solījumiem Francijā neviens saprātīgs cilvēks netic un vismazāk paši zemnieki.

Pasaule netic arī otram Staļina meldiņam par Padomju savienības miera gribu, un rietumi aizvien ciešāk savelk dūri, lai tad, kad pienāks īstais brīdis, ietriektu to Kremļa sarkano skudru pūznī. Feldmaršals Montgomerijs, kas ar savām Tukneša žurkām iztrieca vāciešus no Afrikas un vēlāk Reinas armijas priekšgalā aizsoļoja līdz Flēnsburgai, kādreiz izteicās: „Nākamo kauju es nedrīkstu zaudēt, jo tad mani pakārs tāpat kā vācu ģenerāļus Nirnbergā.“ No Staļina vītās cilpas grib izglābties arī pārējo valstu karavadoņi un līdz ar to izglābt arī vēl brīvo pasauli. Tādā aspektā traktējamas visas līdzšinējās rietumu valstsvīru un ģenerālštābu priekšnieku apspriedes.

Viskrasāk Kremlis sajuta dūres savilkšanu Atlantika pakta signatārvalstu ārlietu ministru konferencē Londonā. Šī vēsturiskā apspriede tagad beigusies bet tas nenozīmē, ka beigusies arī politiskā aktīvitāte. Tagad tā tik īsti sākusies. Londonas konferences svarīgākais lēmums ir attiecīgās komisijas dibināšana, kuŗā būs pārstāvētas visas divpadsmit signatārvalstis. Tā koordinēs saimnieciskās, politiskās un militārās problēmas. Līdz šim Atlantika pakta grandiozajā aizsardzības sistēmā bija kāda tukša vieta, kas vājināja visu organismu. Trūka vienotāja iestādījuma, jo ar idejām vien eventuāla kaŗa gadījumā nepietiek. Tagad šis robs aizpildīts.

Londonas konferencē pieņemts arī otrs svarīgs lēmums, kas rietumu dūres spēku padara vēl lielāku. Atgriežoties Savienotajās valstīs, ārlietu ministrs Dīns Ečesons preses pārstāvjiem Liverpulē paskaidroja, ka Londonā apspriesta arī to valstu drošība, kas neietilpst Atlantika aizsardzības sistēmā. Pirmā kārtā te domāta Rietumvācija un stratēģiski svarīgās valstis — Grieķija, Turcija un Irāna. Šai regionā Maskavas pagaidām aplauzusi savus zobus pret Trūmena doktrīnas cieto riekstu. Bet tas vēl nenozīmē, pa Padomju savienība mēģinājumu neatkārtos. Tāpēc šim Ečesona paskaidrojumam veltījama tik svarīga nozīme.

Londonas konferencē izšķirta arī trešā svarīgā problēma. Kā zināms, 1952. gadā beigsies Maršala plāna palīdzība, kas pasargājusi sagrauto Eiropu no katastrofas. Bet speciālisti šaubās, vai pēc šī termiņa Vecais kontinents jau būs pilnīgi nostabilizējis savu saimniecību. Tāpēc Savienotās valstis un Kanada deklarēja, ka tās nepametīs Eiropu savam liktenim arī pēc tam, kad Maršala plāns būs beidzis eksistēt.

Atlantika pakta signatārvalstu ārlietu ministru lēmumi svarīgi arī morāliskā plāksnē, jo jaundibinātajā komisijā vienādas tiesības paredzētas kā ASV un Lielbritānijas, tā arī mazās Luksemburgas un Islandes pārstāvim. Mēs zinām, ka zemēs aiz dzelzs priekškara eksistē kāds iestādījums, ko sauc par kominformu. Teorētiski arī te visu valstu pārstāvjiem ir vienādas tiesības. Bet vai tam, kas neuzdrošinātos nepaklausīt kaut vismazākajam Staļina mājienam! Spilgta liecība tam ir Tito.

Dūre pret Maskavu savelkas arī Tālajos austrumos. Britu imperijas konferencē Sidnejā nolemts materiāli atbalstīt Āzijas tautas cīņā pret komūnismu, piešķiŗot tām lielus līdzekļus un izstrādājot sešu gadu plānu, lai atjaunotu un stiprinātu turienes saimniecību. Jo zināms, ka cilvēks ap pilnu vēderu daudz mazāk pakļaujas Maskavas priecas mācībai nekā ar tukšu. Varbūt vienīgais izņēmums šai tezei ir Kenterberijas sarkanais dekāns, bet viņu arī paši angļi neuzskata par pilnu.

B. K.

Trīs zemes, ko rietumi aizmirsuši. Beļģu laikraksts par Latvijas, Lietuvas un Igaunijas likteni

Brisele (J) — Ievērojamais beļģu laikraksts La Libre Belgique 17. 5. ievietojis pirmajā lappusē vairākas slejas gaŗu rakstu par Baltijas valstīm, ar sevišķu simpatiju iztirzājot mūsu likteņu traģiku pēdējo 11 gadu laikā, sākot jau ar nodevīgo 1939. g. 25. augusta vācu-krievu līgumu. Rakstā starp citu norādīts: „Atlantikas chartā Ruzvelts un Čerčils deklarēja, ka viens no galvenajiem kaŗa mērķiem ir Baltijas valstu atbrīvošana. Bet šo triju zemju liktenis palika aizmirsts tiklab Teherānā, kā arī Jaltā un Potsdamā. Ledains klusums bija atbilde uz to daudzo sarūgtināto baltiešu sūdzībām, kuŗiem 1945. g. izdevās izbēgt no otrreizējās krievu okupācijas.“ (Jāpiebilst, ka beļģu laikraksts maldījies vienā punktā, proti: Atlantikas chartā Baltijas valstis tieši nav pieminētas ne ar pušplēstu vārdu).

Citādi La Libre Belgique raksts, kas vispār atzīstams par retu parādību beļģu presē, ir ļoti objektīvs un sniedz patiesu notikumu gaitas attēlojumu. Autors norāda arī uz faktu, ka Sav. valstis neatzīst mūsu zemju inkorporāciju Pad. savienībā un turpinājumā plaši pastāsta par sistēmatisko Baltijas telpas iedzīvotāju iznīcināšanu ar masveida deportācijām un aziātu nometināšanu šajā territorijā. Vairākas rindkopas veltītas baltiešu kultūras dzīves sovjetizēšanai un reliģijas apspiešanai. Nobeigumā uzsvērts, ka par spīti padomju terroram baltiešu partizāni jau kopš 1945. g. uzsākuši īstu „Dāvida cīņu pret Goliātu“, un ka „krievu lācim nav viegli sagremot mazās Baltijas valstis“. Laikraksts piemin 3 galvenās partizānu grupas — „Dzelzs vilkus“ Igaunijā, „Tērauda slotu“ Latvijā un „Meža brāļus“ Lietuvā. Visas šīs grupas uzturot ciešu kontaktu ar ukraiņu pretestības kustību UPA. „Nav šaubu, ka šī cīņa turpināsies tik ilgi, kamēr vien baltiešu partizāni spēs sagādāt ieročus, pārtiku un medikamentus. Tāpat nav šaubu, ka tā turpināsies par spīti rietumu valstu klusēšanai.“

Tūkstoš nāves sodu Padomju savienībā

Roma (F). — Vatikāna raidītājs ziņo, ka kopš 12. janvāŗa, kad Padomju savienībā atkal atjaunoja nāves sodu, līdz marta beigām nošauti vismaz tūkstoš cilvēku. Kā parasti, viņi apvainoti par sabotieŗiem un spiegiem. Notiesāto starpā atrodas ļoti daudzi agrākie kaŗavīri un jaunieši. Raidītājs vēl piebilst, ka Padomju savienību, pārģērbies par dzelzceļnieku, nesen apceļojis vācu pāters Šekala. Atgriezies rietumos, viņš paskaidrojis, ka Krievijā vērojama slepena reliģiska kustība, kuŗā, riskējot ar dzīvību, piedalās miljoniem katoļu un pareizticīgo.

Angļi skeptiski, bet franči jau rīkojas

Sarunas Šūmana plāna iedzīvināšanai

Londona (jj). — Rietumu preses slejās un radio komentāros pēdējās dienās galvenā uzmanība joprojām vēl veltīta franču ārlietu ministra Šūmana projektiem par Rietumvācijas un Francijas ogļu un tēraudrūpniecības koordināciju. Atsauksmes par šo plānu no angļu puses samērā rezervētas. Konservātīvo partijas sanāksmē Edinburgā angļu opozicijas līderis Čerčils norādīja, ka pret Šūmana plānu jāizturas „ļoti uzmanīgi“, un vispirms jāpārbauda, vai no tā reālizēšanas neciestu britu tēraudrūpniecība. Principā projekts esot apsveicams, bet tas nekādā ziņā nedrīkstētu būt par iemeslu angļu strādnieka dzīves standarta pazeminājumam.

Pēc AP informācijas arī britu transportstrādnieku arodbiedrības ģenerālsekretārs Artūrs Dīkins izteicis par Šūmana plānu lielu nemieru, norādīdams: „Mēs nevēlamies nekādus starptautiskus iestādījumus, kas varētu iedragāt mūsu dzīves standartu.“ Anglijai esot nepieciešama pašai sava tēraudrūpniecība, kas spētu apgādāt visu Lielbritānijas saimniecību.

Par spīti skeptiskajam angļu vērtējumam, tai pašā laikā sākušies jau priekšdarbi Šūmana plāna iedzīvināšanai. Lielāko iniciatīvu šai virzienā parāda paši francūži. Bij. franču ministru prezidents Pols Reno savā Rietumvācijas un Berlīnes apmeklējumā nodibinājis informātīvu kontaktu ar vadītājiem vācu politiķiem, pie kam sarunu galvenais temats bijis tieši Šūmana projekts. Reno brīdinājis no opozicijas pret šo projektu, norādot, ka tas ir pirmais svarīgais solis ceļā uz apvienoto Eiropu. Projekts palīdzēšot arī ievērojamā mērā nojaukt muitas žogus starp Rietumeiropas valstīm, reizē kalpojot plašu iedzīvotāju masu dzīves līmeņa celšanai. Franču valstsvīrs izteica vēlēšanos un cerību, ka galu galā Šūmana plānam pievienosies arī angļi.

No piektdienas līdz svētdienai Pols Reno uzturējās Berlīnē, kur teica vairākas runas rietumu sektoru okupācijas pārstāvju un vācu politiķu sanāksmēs. Piektdien Reno pieņēma Berlīnes lielvecākais prof. Reiters, bet sestdien viņam par godu pieņemšanu rīkoja pilsētas franču komandants ģen. Ganevals, piedaloties arī britu komandantam ģen. Bornam.

Otrs franču politiķis, kas sakarā ar Šūmana plānu devies uz Vāciju, ir Francijas plānsaimniecības komisārs Žans Monē. 23. maijā viņš ieradās Rietumvācijas galvaspilsētā Bonnā, lai apspriestos ar sabiedroto augstajiem komisāriem un vācu federātīvās valdības pārstāvjiem.

Pašu vāciešu reakciju pret Šūmana plānu raksturo Rietumvācijas federācijas kanclera Dr. Ādenauera novērojums, ko viņš sniedza svētdien kādā kristīgo demokratu partijas vēlēšanu sanāksmē Kelnes universitātē. Ādenauers norādīja, ka Šūmana plāna reālizācija ir nešķiŗami saistīta ar Rietumvācijas federācijas iestāšanos Eiropas padomē. Kas šo plānu sabotējot vai nemotivēti nokritizējot, neesot „labs vācietis“.

Pirmā starptautiskā konference, kuŗā paredzēts apspriest arī Šūmana plānu, sākās, pirmdien Diseldorfā. Konferencē piedalās ASV, Anglijas, Francijas, Vācijas, Beļģijas, Luksemburgas un Zviedrijas arodbiedrību pārstāvji, un tajā paredzēts vienoties par kārtojamām galvenajām problēmām Eiropas turpmākās saimnieciskās sadarbības laukā. Konference ir slēgta, un tās beigās paredzēts vienīgi izdot oficiālus komunikē.

Pēc atgriešanās Parīzē bij. franču ministru prezidents Reno par savu Vācijas apmeklējumu pirmdien izteicās, ka Šūmana plānu vācu politiķi visumā uzņēmuši labvēlīgi. Reno nožēloja tomēr, ka SPD vēl arvien pretojas Rietumvācijas līdzdarbībai Eiropas padomē.

Burma jau tuvākā nākotnē paredz sakaut komūnistus

Londona (E). — Burmas ministru prezidents Takins Nu, kas uzturas Londonā, lai piedalītos otra pasaules kaŗa laikā kritušo burmiešu kaŗavīru atceres svinībās, preses pārstāvjiem izteicās, ka cīņa ar komūnistu nemierniekiem drīz beigsies. Daudzi stratēģiski svarīgi apgabali jau atgūti. Valdības kaŗaspēka rokās atrodas arī ceļš starp galvaspilsētu Rangunu un Mandalaju. Karēņu cilšu vadoņi lūguši Burmas valdībai paziņot kapitulācijas noteikumus. Intervijas beigās Nu piebilda, ka nekādas represijas pret nemierniekiem nav paredzētas.

Vai notriektās amerikāņu lidmašīnas apkalpe „atzīsies“

Vašingtona (jj). — Pēc vairākkārtējām oficiālām notu izmaiņām Baltijas jūras lidmašīnu incidenta jautājumā oficiālās aprindās par šo jautājumu iestājies zināms klusums. Tas tomēr nenozīmē, ka Savienotās valstis būtu incidentu aizmirsušas. Pēdējās informācijas no Vašingtonas vēstī, ka ASV flotes slepenais dienests izdara rūpīgu izmeklēšanu, lai noskaidrotu incidenta faktiskos apstākļus. Konstatēts, ka pretēji dažām agrākām ziņām notriektās lidmašīnas apkalpe varētu būt sagūstīta. ASV valdības pārstāvis Vašingtonā šajās dienās publicējis paziņojumu, kuŗā starp citu teikts:

„Mēs nebūsim pārsteigti, ja Maskava kādā dienā pavēstīs kāda notriektās amerikāņu lidmašīnas apkalpes vīra „atzīšanos“. Mums ir noteikti zināms, ka padomju iestādes tūliņ pēc lidmašīnas apšaudes ir darījušas visu, lai — dzīvu vai mirušu — dabūtu rokā lidmašīnas apkalpi. Mums bez tam zināmi sekojoši fakti: 1) Uz amerikāņu lidmašīnu šāvuši 4 padomju lidaparāti. 2) Uzbrukums noticis virs Baltijas jūras vairāk nekā 30 jūdzes no padomju territorijas. 3) Amerikāņu lidmašīna pirms iegāšanās jūrā aizdegusies. 4) Ļoti iespējams, ka visi 10 apkalpes locekļi gājuši bojā degošajā lidmašīnā, bet pielaižams arī, ka dažiem izdevies izlēkt un tos sagūstījuši krievi.“

Domā, ka augšējais paziņojums bazējas uz britu radara staciju novērojumiem starpgadījuma dienā. Tāpat iespējams, ka incidenta norisi ar radara aparātiem izsekojis kāds civilās flotes kuģis. Trešā hipotēze ir, ka novērošanu izdarījušas zviedru piekrastes radara stacijas. Angļu laikraksts Daily Express apgalvo, ka patiess ir pirmais pieņēmums, proti, ka visu incidenta gaitu novērojuši angļi, konstatēdami, ka Privateer tipa amerikāņu lidaparāts ilgāku laiku bēdzis no sekojošajiem iznīcinātājiem, līdz beidzot notriekts

Sarkano dekānu Kanadā apmeta olām

Otava (jj). — Bēdīgi populārais Kenterberijas sarkanais dekāns Jūlets Džonsons, kas nesen, kā zināms, viesojās Austrālijā, tagad devies braucienā pa dažādām Kanadas pilsētām, mēģinot vervēt piekritējus komūnistu partijai un cildinot Padomju savienības „miera gribu“. Ja Austrālijā Džonsons tika vēl cauri „ar veselu ādu“, tad Kanadā viņa misija piedzīvojusi galīgu katastrofu. Pēc kādas Džonsona runas Timinsas pilsētā Ontario štatā, kuŗā viņš aicināja kanadiešus atbalstīt komūnistisko „miera kongresu“, saniknotie klausītāji apmētāja sarkano dekānu olām un akmeņiem. Džonsonam tikko izdevās iebēgt kādā blakus telpā, no kurienes viņu pēc vienas stundas atbrīvoja izsauktie policijas papildspēki. Tikpat „laipni“ sarkano dekānu uzņēma dažas dienas vēlāk Hamiltonā.

ASV pastiprina cīņu pret padomju propagandu

Vašingtona (E). — Sabiedrisko lietu vadītājs ASV ārlietu ministrijā Berets pagājušās nedēļas beigās paskaidroja, ka amerikāņu propagandas iestādes turpmāk aizvien noteiktāk apkaŗos Padomju savienību, kas vēlas noslēpt saviem pilsoņiem patiesību. ASV paredzējušas nākotnē vēl pavairot raidāmstaciju skaitu un atsevišķos raidītājus pastiprināt. Berets izteica cerību, ka šai pasākumā piedalīsies arī pārējās brīvās nācijas. Jau tagad Padomju savienībai un pārējām zemēm aiz dzelzs priekškara informāciju dienu un nakti bez pārtraukuma noraida 70 amerikāņu un britu stacijas. Maskava laikam sapratusi, cik bīstams var kļūt šis pasākums un tāpēc rietumu programmu traucē vismaz 250 padomju raidītāji. Berets domā, ka Amerikas balsi noklausās vismaz 300 miljonu cilvēku. Šobrīd viņš atrodas Londonā, kur apspriežas ar britu informācijas iestādēm par programmas saskaņošanu un darbinieku apmaiņu.

Amerikāņu policija apcietina krievu militārās misijas locekļus

Berlīne (D). — Pagājušās nedēļas beigās padomju okupācijas iestādes Berlīnē pēkšņi vairs nepagarināja britu, amerikāņu un franču militāro misiju virsnieku pases un paziņoja, ka viņu kustības brīvība ierobežota. Pildot savus dienesta pienākumus, visu trīs militāro misiju ierēdņi varēs izmantot tikai noteiktus ceļus. Kad rietumu sabiedrotie pret to protestēja, padomju iestādes paskaidroja, ka attiecīgais krievu ierēdnis, kas var pagarināt pases, „atrodas atvaļinājumā“. Atbildot uz šo krievu rīcību, arī britu iestādes noteikušas krievu misijai ceļu, pa kuŗu tā var virzīties. Lai šo rīkojumu ievērotu, britu militārā policija turpmāk pavadīs katru sarkanarmijas virsnieku. Amerikāņu okupācijas iestādes noteikušas, ka krievu militārās misijas darbinieki Frankfurtē no saviem dzīvokļiem drīkst ierasties tikai dienesta telpās. Satiksme pa pārējo pilsētu krieviem aizliegta.

AP ziņo, ka pirmdien amerikāņu militārā policija Frankfurtē apcietinājusi divus krievu militārās misijas ierēdņus un nogādājusi atpakaļ misijas telpās. Viņi pārkāpuši aizliegumu atstāt dienesta vietu. Abi krievi (leitnanta un seržanta dienesta pakāpēs) apcietināti brīdī, kad tie kādā smagajā automašīnā gribējuši atstāt pilsētu.

Ģenerālis Bredlijs prasa „gatavības plānu“

Vašingtona (F). — Pirmoreiz savas pastāvēšanas vēsturē Savienotās valstis sestdien svinēja bruņoto spēku dienu, kas bija veltīta visām trim ieroču šķirām. Visos Amerikas garnizonos un visur tur, kur atrodas okupācijas kaŗaspēks, notika parādes un sanāksmes. Vašingtonā trīs ieroču šķiru defilādē noskatījās prezidents Trūmens ar valdības, kongresa un bruņoto spēku pārstāvjiem. Uzrunā kaŗavīriem prezidents norādīja, ka pasaulē eksistē „zināmi cilvēki“, kas saprot vienīgi dūres spēku. Lai no tā pasargātu brīvās nācijas, Savienotām valstīm jābūt stiprām. Arī visās citās teiktajās runās izpaudās viena un tā pati doma — pasaules mieru varēs saglabāt vienīgi tad, ja ASV būs militāri spēcīgas. Bruņotajiem spēkiem veltītajā priekšlasījumā ģenerālštāba priekšnieks ģenerālis Bredlijs pasvītroja, ka Savienoto valstu aizsardzība prasa „gatavības plāna“ izstrādāšanu, ko varētu iedarbināt, tikko būs pamanīti pirmie briesmu signāli.

Berlīnē liela parāde notika Tempelhofas lidlaukā, kuŗā piedalījās aviācija, tanku vienības, kā arī sauszemes un flotes kaŗaspēks. Parādi, ko pieņēma ASV Eiropā stacionēto bruņoto spēku virspavēlnieks ģenerālis Hendijs, noskatījās tūkstošiem berlīniešu. Okupācijas kaŗaspēkam AFN raidītājā uzrunu teica amerikāņu augstais komisārs Mekklojs.

Vai krievu...

(Turpinājums no 1. lpp.).

zarmās kāda krieva līķi. Kad direktors Vēbers franču žandarmērijas virsnieku pavadībā ieradies kazarmās, lai šo gadījumu izmeklētu, viņus ielenkuši krievi. Viņi izglābušies laimīga gadījuma dēļ, ka franču virsnieks uzsaucis savam šoferim, lai tas steidzīgi aicina palīgspēkus. Viņus pēc neilga laika atbrīvojuši franču tanki. Izdoti arī noslepkavoto zemnieku līķi.

Frankfurter Allgemeine Zeitung starp citu raksta, ka kāds vācu pavārs, ko krievi savā laikā nodarbinājuši Cufenhauzenes kazarmās un aizrāvuši līdzi uz Pad. savienību, tagad līdz ar atlaistajiem kaŗa gūstekņiem atgriezies. Tas stāstījis, ka krievu repatriācijas komisija, kuŗas sastāvā bijuši 100 vīru, no 1945. g. jūnija līdz augustam nogalinājuši tos cilvēkus, kas nav gribējuši atgriezties Pad. savienībā. Pēc pavāra stāsta krievi savus upuŗus slepkavojuši kādā pazemē izraktā pretgaisa aizsardzības bunkurā.

Jācer, ka pamatīgāka izmeklēšana turpmākajās dienās dos lielāku skaidrību par iespējamo baigo traģēdiju.

Dažos vārdos

Starpniecību Triestas jautājumā uzņēmies ASV ārlietu ministrs Ečesons, — ziņo Daily Graphic. Ečesons nodibināšot tiešu kontaktu starp itaļu ārlietu ministru Sforcu un jugoslavu ārpolītikas vadītāju Pijadi.

Ar 70 km ātrumu stundā bez vadītāja kāds elektriskais motorvagons agrā rīta stundā devies braucienā pa Bernes priekšpilsētām, līdz beidzot izskrējis no sliedēm un pēc dažiem 100 metru iedrāzies lielā piemineklī. Neparastajā katastrofā, kas par laimi nav prasījusi cilvēku upuŗus, vainojama kādas šveiciešu studentu grupas pārgalvība, kas iepriekšējā naktī, atgriežoties no restorāna, iekāpuši bez uzraudzības atstātajā vagonā un atbrīvojuši bremzes. No rīta, kad līnijā ieslēgta strāva, vagons uzsācis savu „spoku“ braucienu.

50.000 strādnieku Baltijas jūras piekrastē drīzumā sāks būvēt 33 dokus Austrumvācijas valdības uzdevumā. Šim mērķim atvēlēti līdzekļi, kas atbilst 10 miljoniem angļu mārciņu. Visi minētajos dokos būvējamie kuģi brauks ar padomju karogu.

Bečuanas virsaiša Seretse Khamas baltajai sievai Rutai Dienvidafrikā piedzimusi meita Žakelīne. Jaunās „princeses“ ādas krāsa esot kafijas brūnumā.

Raķešu šāviņu centru būvei Austrālijas tuksnešos līdz 1952. g. atvēlēti 50 milj. mārciņu. Pusi no šīs summas dos britu, bet otru pusi — austrāliešu valdība.

Laulības gulta, kuŗā nedzird krākšanu, izstādīta pēdējā angļu rūpniecības skatē Londonā. Tai pierīkota sevišķa izolācijas siena, kas viegli paceļama un apslāpē nepatīkamās krākšanas skaņas. Konstruktori cer ar šādu gultu novērst vienu otru scēnu laulāto draugu starpā.

Ikvienu vietu uz zemes lodes varēs sasniegt pa radio vadāmās bumbas, ko tuvākajā laikā sāks ražot ASV aviācijas rūpnīcas, — pag. nedēļā paziņoja Sav. valstu aviācijas ministra vietnieks Harolds Stjuarts.